

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA
KATEDRA ÚSTAVNÍHO PRÁVA



Diplomová práce

Kamerové systémy na veřejných prostranstvích – zajištění bezpečnosti nebo ohrožení soukromí?

Michaela Tokárová

PRAHA 2014

Ráda bych touto cestou poděkovala svému školiteli, doc. JUDr. Janu Kyselovi, Ph.D., za jeho pomoc a vedení při zpracování této práce, doc. JUDr. Zdeňku Kühnovi, Ph.D., SJD, LL.M. za jeho pomoc a také pracovníkům Úřadu pro ochranu osobních údajů, zejména paní inspektorce JUDr. Jiřině Rippelové za laskavou pomoc a poskytnutí materiálů.

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 17. 4. 2014

Obsah

Obsah	4
1. Úvod	7
2. Právo na ochranu soukromí	11
2.1. Doktrinální pojetí.....	11
2.2. Právní zakotvení	14
2.2.1. Mezinárodní smlouvy	14
2.2.2. Národní legislativa	16
2.3. Judikatura ESLP	17
2.4. Judikatura NSS a ÚS	18
3. Omezení práva na soukromí	20
3.1. Kdy je možné omezit právo.....	20
3.2. Definice veřejného zájmu.....	22
3.3. Bezpečnost státu	23
3.4. Test proporcionality ÚS	23
3.5. Test racionality	24
3.6. Posuzování souladu omezení práv s úmluvou (judikatura ESLP).....	25
4. Kamerové systémy a způsob jejich využití	28
4.1. Právní úprava.....	28
4.2. Hlavní rozlišení typů kamer	32
4.3. Rozlišení osob, které pořizují záznam.....	32
4.4. Rozlišení míst, kde se záznam pořizuje.....	36
4.5. Postup registrace.....	36
4.6. Postup po zjištění neregistrované kamery	38
4.7. Výjimka povolující soukromé kamery	39
5. Zhodnocení výhod a nevýhod využívání kamerových systémů	41
5.1. Pozitiva	41
5.2. Negativa.....	42
6. Efektivita a využití v praxi	46

7. Použití záznamu jako důkazu	48
8. Srovnání s kamerami v soukromých prostorách	53
9. Problematika soukromých kamer sledujících veřejné prostranství	55
9.1. Kamery na pomezí veřejných a soukromých	55
9.2. Předběžná otázka	55
9.3. Vyjádření České republiky	56
9.4. Vyjádření jednotlivých států.....	57
9.5. Postup soudu.....	59
10. Stanoviska státních orgánů a nevládních organizací	60
10.1. Úřad pro ochranu osobních údajů	60
10.2. Veřejný ochránce práv	62
10.3. Ministerstvo vnitra.....	62
10.4. Juridicum Remedium.....	64
10.5. Vláda.....	65
10.6. Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy.....	67
10.7. Evropský výbor pro právní spolupráci.....	68
10.8. Veřejné mínění.....	69
11. Aplikace testu soudů na situaci kamer.....	71
11.1. Test proporcionality Ústavního soudu.....	71
11.2. Test proporcionality Evropského soudu pro lidská práva	73
12. Návrh novely zákona, která by kamery omezovala	74
13. Aktuální problémy	77
13.1. Zneužití kamer provozovatelem	77
13.2. Možnost zneužití zvenku	78
13.3. Minority report.....	79
13.4. Google streetview	80
14. Závěr	82
15. Seznam zkratk	85
16. Bibliografie	86
16.1. Monografie.....	86

16.2.	Odborné články.....	88
16.3.	Česká judikatura	89
16.4.	Zahraniční judikatura.....	91
16.5.	Právní předpisy	92
16.6.	Mezinárodní smlouvy	93
16.7.	Novinové články	93
16.8.	Stanoviska orgánů a států	95
16.9.	Další zdroje	97
	Abstrakt diplomové práce.....	98
	Abstract of the Thesis	101

1. Úvod

„Každý zvuk, který Winston vydal a jenž byl hlasitější než velmi tiché šeptání, obrazovka zachycovala; a co víc, pokud zůstával v zorném poli kovové desky, bylo ho vidět a slyšet. Samozřejmě, člověk si nikdy nebyl jist, zda ho v daném okamžiku sledují. Jak často a podle jakého systému Ideopolicie zapínala jednotlivá zařízení, bylo hádankou. Předpokládalo se, že sledují každého neustále. A rozhodně mohli zapnout vaše zařízení, kdy se jim chtělo. Člověk musel žít – a žil, ze zvyku, který se stal pudovým, – v předpokladu, že každý zvuk, který vydá, je zaslechnut, a každý pohyb, pokud není tma, zaznamenán“.

George Orwell: 1984

V dnešní době zveřejňujeme tolik informací, až se chvílemi zdá, že soukromí vlastně ani neexistuje. Ačkoliv nás díky Schengenské úmluvě nikdo nekontroluje na hranicích a mnohá podobná omezení zmizela, pořád je v našich životech téměř všechno bez problémů dohledatelné. Jak poznamenal psycholog Bruno Bettelheim již před téměř padesáti lety, „kamkoliv se v dnešní době otočíme, právo na soukromí je ohroženo.“¹ A to si v té době ani nemohl představit, jak často budeme zveřejňovat detaily svého osobního života na sociálních sítích nebo blozích, nebo že naše fotky, životopisy, úspěchy i neúspěchy budou všechny dohledatelné přes vyhledávače jako je Google.

Ještě větším problémem ale je, že to, co o sobě zveřejníme, není jediné, co se dostane mimo oblast naší kontroly, jediné, co je známé ostatním. Dvacáté první století je často označováno za dobu internetovou a pozornost se začíná soustřeďovat na ochranu soukromí na internetu. Začíná být jasné, že skoro každý krok, který podnikneme, se někde zaznamená a někdo ho využije. Na základě toho, co obvykle kupujeme, nebo jaké internetové stránky si prohlížíme, dostáváme přesně personalizované reklamy. Prodejci o nás shromažďují mnohem více dat, než si vůbec dokážeme představit.² Náš šéf nás může vyhodit z práce

¹ Bettelheim, Bruno. The right to privacy is a myth. Saturday Evening Post. 27.7.1968. str. 8, citováno z Solove, Daniel J. Understanding Privacy. Cambridge: Harvard University Press, 2008. 272 s. ISBN 978-0674035072, str. 4.

² Duhigg, Charles. The power of habit: Why we do what we do and how to change. Londýn: William Heinemann, 2012. 400s. ISBN 978-1847946249. Str. 182-212.

kvůli nevhodnému postu na facebooku.³ Vyhnout se internetu nám ale nepomůže ochránit své soukromí. Pořád nás kromě toho snímají kamery v ulicích, v zaměstnání, ve školách, v obchodech, v parcích a vlastně ani nevíme kde všude. Takže sledování a omezování soukromí se člověk prostě nevyhne. A o těch bude v této práci řeč.

Zásadní v tomto případě je, kdo a za jakým účelem nás sleduje. Zatím co obchodníci tím sledují svůj vlastní prospěch a ochranu svého majetku, sledování veřejných míst policií může být i ve Váš prospěch – koná se totiž za účelem zajištění bezpečnosti, což je jednou z nejzákladnějších a nejstarších úloh státu. V posledních letech se objevila možnost, jak bezpečnost v městech podstatně zvýšit podrobným sledováním dění v ulicích, a autority se této šance chopily s nadšením. Kamery mohou být řešením! Instalují se nové a nové kamery, které sledují ulice, parky a jiná veřejná prostranství. Už na první pohled se zdá, že kamery přináší nebo by mohly přinášet mnoho pozitiv v oblasti potírání kriminality. Nahrávají dění a na základě jejich záznamů je často možné identifikovat i usvědčit pachatele trestních či správních deliktů.

Je šokující, že jen v Praze je aktuálně 639 veřejných kamer. Celkově v České republice jejich počet narostl na několik set tisíc.⁴ Je tomu tak ve všech vyspělých státech. Zejména v západních zemích jejich počet narůstá. V USA, Velké Británii, nebo Nizozemí je míra kontroly kamerami nesrovnatelná s tou u nás. Česká republika nepatří zrovna mezi velmoci, co se množství kamer týče. Pro srovnání například v Londýně je 422,000 kamer⁵ a v Moskvě 80 000⁶. Na druhou stranu se kamerové systémy ve městech rozšiřují přímo neuvěřitelnou rychlostí. Podle nevládní organizace Iuridicum Remedium bylo loni na jaře v Praze 639 kamer (jedna na 2017 obyvatel) a v Ostravě 285 kamer (jedna na 1091 obyvatel),

³ 13 Controversial Facebook Firings: Palace Guards, Cops, Teachers And More. Huffington post. 17. 12. 2011 Dostupné online na: <http://www.huffingtonpost.com/news/fired-because-of-facebook/> Poslední přístup 22.4.2014.

⁴ Odhad pracovníků Úřadu pro ochranu osobních údajů, sdělený v osobním rozhovoru

⁵ How many CCTV cameras are there in London? Questions an Answers. 22. 3. 2012. Dostupné online na: <http://www.cctv.co.uk/how-many-cctv-cameras-are-there-in-london/> . Poslední přístup 22.4.2014.

⁶ Skandál v Moskvě: Policie dostávala z drahých kamer zfalšovaný záznam. Lidovky.cz. 13. 1. 2010. Dostupné na: http://www.lidovky.cz/skandal-v-moskve-policie-dostavala-z-drahych-kamer-zfalsovany-zaznam-12g-/zpravy-svet.aspx?c=A100113_105926_In_zahranici_mtr . Poslední přístup 22.4.2014.

zatímco v Brně jen 67, tedy jedna na 6042 lidí.⁷ Ostrava je tedy nejvíce monitorované město z těchto tří, ačkoliv míru kriminality má srovnatelnou s Brnem. A to hlavní město Praha zamýšlí nakoupit stovky dalších kamer, zatímco Brno se je chystá nainstalovat do tramvají.⁸

Na alarmující situaci v tolika zemích už upozornilo 84 nevládních organizací z desítek zemí a také desítky vlivných jednotlivců, kteří se podepsali pod veřejné prohlášení adresované vládám. V prohlášení vyzývají vlády světa, aby uznaly potřebu aktualizovat stávající chápání soukromí a lidských práv tak, aby odráželo moderní sledovací technologie a postupy. Zároveň je vyzývají, aby se zavázaly zrevidovat do konce října 2014 své právní předpisy s cílem definovat reformy nezbytné k regulaci systému státního vlivu na sledování komunikace, garantovat svobodu tisku a zaručit ochranu osob, které odhalí zneužívání státní moci.⁹

U nás je otázka soukromí obecně diskutována jen minimálně. Možná to má co dočinění s tím, že z období socialismu, za vlády komunistické strany, byli lidé zvyklí na mnohem vyšší úroveň kontroly a sledování¹⁰ a v tomto srovnání jim aktuální situace nepřijde nějak výjimečná.

Otázka ideálního přístupu ke kamerovým systémům a moderním metodám sledování je zatím nezodpovězena a zůstává kontroverzní. K tomu přispívají zejména přešlapy ve

⁷ Zregulujte kamery, vyzývají ochránci soukromí. Vláda zákon ještě nepřipravila. Ihned.cz 2. 1. 2012. Dostupné na: <http://zpravy.ihned.cz/c1-54325470-zregulujte-kamery-vyzyvaji-ochranci-soukromi-vlada-zakon-jeste-nepripravila> . Poslední přístup 22.4.2014.

⁸ V Brně budou sledovat cestující v tramvajích kamerami. Záznam použijí proti vandalům. Idnes.cz. 3. 10. 2013. Dostupné na: <http://zpravy.ihned.cz/c1-60939600-brno-budou-natacet-cestujici-v-tramvajich-zaznam-vandalove> . Poslední přístup 22.4.2014.

⁹ The World Wide Web Foundation and over 100 organisations unite to sign statement of concern on secret mass surveillance. World wide web foundation. 19. 12. 2013. Dostupné na: <http://www.webfoundation.org/2013/11/statement-of-concern-on-disproportionate-surveillance/> Poslední přístup 22.4.2014.

¹⁰ Šabatová, Anna. Ochrana základních práv a svobod v teorii a praxi 1945-1989: Několik postřehů pamětnice. IN Bobek, Michal, Molek, Pavel, Šimíček, Vojtěch. Komunistické právo v Československu: Kapitoly z dějin bezpráví. Brno: Masarykova Univ., Mezinárodní Politologický Ústav, 2009. 1007 s. ISBN 978-80-210-4844-7. Str. 976-980.

zveřejňování soukromí veřejně známých, ale i neznámých osob. Proto je na čase položit si otázku: Je instalace kamer tou pravou cestou? Nebo přináší více škody než užitku?

Na téma kamerových systémů na veřejných prostranstvích v České republice zatím nevyšla žádná publikace, i když se ho některé okrajově týkají. Proto je hlavním cílem této práce komplexně pojmout tematiku kamer na veřejných prostranstvích, poskytnout ucelenější pohled na tuto problematiku a zpracovat ji z pohledu ústavního práva. Mou snahou je aplikovat test proporcionality ústavního soudu i soudu pro lidská práva na vyvážení práva na soukromí a povinnosti státu zajistit bezpečnost. Všemi těmito postupy bych chtěla zodpovědět otázku z nadpisu, tedy zda u kamerových systémů převažuje ochrana bezpečnosti obyvatel, nebo jsou hlavně ohrožením našeho soukromí.

V úvodu se budu zabývat právem na soukromí, jeho judikatorními omezeními jak z pohledu judikatury Ústavního soudu, tak i Evropského soudu pro lidská práva. Poté stejné analýze podrobím i bezpečnost státu, zejména kdy je možné v její prospěch omezit základní práva. V jádru práce se budu zabývat samotnými kamerovými systémy, pokusím se na ně aplikovat test proporcionality a test racionality, jak je definoval Ústavní soud, a dále i test proporcionality formulovaný Evropským soudem pro lidská práva. Popíši i pohledy jednotlivých státních institucí a nestátních organizací na tuto otázku, přičemž se zaměřím hlavně na jednotlivá rozhodnutí, vyjádření a doporučení Úřadu pro ochranu osobních údajů. Krátce zmíním i návrhy změny právní úpravy předložené Úřadem pro ochranu osobních údajů. V závěru se pokusím propojit toto právní téma s realitou a poukázat na to, nakolik jsou kamery reálně prospěšné v potírání zločinu u nás, i v jiných evropských zemích.

Pro tuto tematiku jsem se rozhodla, protože si myslím, že se jedná o aktuální problém, který se týká nás všech. Navíc, toto téma není výrazně diskutované na veřejnosti, ani dostatečně probádané a obávám se, že veřejnost si plně neuvědomuje, nakolik dává svá práva v sázku. Proto bych chtěla na tuto problematiku upozornit a poukázat na to, že není všechno, jak se zdá, a že problematika kamer by si zasloužila rozsáhlejší jak odbornou, tak i laickou diskusi.

2. Právo na ochranu soukromí

2.1. Doktrinální pojetí

Právo na soukromí patří do skupiny práv spojených s osobní svobodou. Ta se člení do tří větších skupin: svoboda v rámci společnosti zahrnující základní svobody, vyloučení ze společnosti zahrnující pravidla o věznění a zadržení a pak práva k odloučení od společnosti a izolaci domácího a soukromého života.¹¹ Tato poslední skupina, do které patří i právo na soukromí, se v americké doktríně označuje jako „right to be let alone“, tedy právo být ponechán sám sobě.

Jeho zařazení do všech obecných lidskoprávních dokumentů poukazuje na to, že je jedním z nejzákladnějších práv. Bývalý soudce Nejvyššího soudu Spojených států amerických Louis Brandeis je kdysi popsal jako nejkomplexnější a civilizovaným národem nejvíce vážené právo,¹² čímž na něj obrátil pozornost minimálně na dalších sto let. Je považováno za esenciální v demokratickém právním státu zejména proto, že zabezpečuje lidem život bez perzistentní státní kontroly. Odráží se v něm maxima, dle které může stát činit jen to, co zákon výslovně povoluje, naopak občané cokoliv, co zákon nezakazuje.¹³ Daniel J. Solove tvrdí, že toto právo je velmi intuitivní, ale těžko se formuluje do konkrétní podoby či definice¹⁴ Proto je formulováno velmi abstraktně, ale i tak je přímo vymahatelné a působí erga omnes.¹⁵ Právě proto je toto právo často nepochopeno nebo inkonzistentně vykládáno soudy.¹⁶

¹¹ Rodley, Sir Nigel. Civil and Political Rights. IN Krause, Catarina a Scheinin, Martin: International Protection of Human Rights: A Textbook. Turku: Abo Akademi University Institute for Human Rights, 2012. 677 s. ISBN 978-952-12-2285-6. Str. 121.

¹² Rozsudek Nejvyššího soudu Spojených Států Amerických ve věci Olmstead v. United States, 277 U.S., 438, 478 (1928) dissent L. Brandeise.

¹³ Česko. Ústavní zákon číslo 1/1993, ze dne 16.12.1992, Ústava České republiky (ústava), čl 2, odst. 3 a 4.

Česko. Ústavní zákon číslo 2/1993, ze dne 16.12.1992, Listina základních práv a svobod (listina), čl 2, odst. 2 a 3.

¹⁴ Solove, supra note 1, str. 7.

¹⁵ Suchánek, Radovan IN Pavlíček, Václav a kol.: Ústavní právo a státověda, II.díl, 1. Úplné vydání, Praha: Leges 2011. 1120 s. ISBN 978-80-87212-90-5. str. 503.

¹⁶ Solove, supra note 1, str. 6.

Koncept soukromí je vlastní zejména anglo-americké kultuře a její politické filosofii liberalismu, která je postavena na autonomii jednotlivce.¹⁷ V dnešní době se ale hranice mezi privátním a veřejným posouvá, a to ve prospěch veřejného.¹⁸

Rozdíl mezi americkým a evropským pojetím práva na soukromí popsal Tomáš Sobek ve zkratce následovně: „*Právo na soukromí je tedy (v Evropě) uvažováno jako součást práva na ochranu osobnosti. Naproti tomu v USA je ochrana soukromí mnohem více orientována na hodnoty svobody, zejména pak svobody před dotěrnými zásahy ze strany státu.*“¹⁹

Do soukromí náleží vše, co není veřejné ze své podstaty, neděje se to veřejně, nebo člověk nemá zákonnou povinnost to zveřejnit.²⁰ Z. Kühn považuje za jeden z relevantních aspektů soukromí možnost jednotlivce rozhodovat o tom, které informace z jeho života se stanou veřejnými.²¹

Soukromí ale nemůžeme omezit jen na naše jednání v soukromých prostorách. V dnešní době je ho nutno vymezit širě. Byla by absurdní představa, že soukromí můžeme omezit jen na vnitřní kruh, ve kterém si jedinec může žít podle představ, pokud mimo něj je nucen se podrobovat absolutní kontrole.²² Bývalá soudkyně Ústavního soudu Eliška Wagnerová tvrdí, že „*Dnes bez dalšího neplatí, že lze vyvodit souhlas s vzdáním se práva a soukromí toliko z faktu, že se soukromé jednání uskutečňuje ve veřejném prostoru. Mimo jiné i proto, že především technický a ekonomický vývoj přináší velký, dříve nemyslitelný a ohrožující potenciál, a to nejen pro soukromí realizované právě a jenom v tradičně chápané prostorové dimenzi. Jen namátkou lze uvést problematiku zpracování dat, nových forem komunikace, změny v mediálním prostředí různá bezpečnostní zařízení využívaná*

¹⁷ Wagnerová, Eliška, Šimíček, Vojtěch, Langášek, Tomáš, Pospíšil, Ivo. Listina základních práv a svobod – Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2012. 906 s. ISBN 978-80-7357-750-6 . str. 277.

¹⁸ Ibid, str. 278.

¹⁹ Sobek, Tomáš. Svoboda a soukromí. IN Šimíček, Vojtěch. Právo na soukromí. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 212 s. ISBN 978-80-210-5449-3. str. 40.

²⁰ Pavlíček a kol., supra note 15, str. 517.

²¹ Kühn, Zdenek. Ochrana soukromí v internetové době. IN Šimíček, supra note 19. str. 111.

²² Ryška, Michal. Ochrana vnitřního kruhu i jeho okolí v praxi práva na ochranu osobnosti, IN Šimíček, supra note 19. str. 81.

veřejnou mocí, jakož i soukromými aktéry mnohdy s oporou v nedostatečné – ve smyslu k ochraně soukromí značně nevyvážené legislativě. Její existence bývá odůvodňována jen nekonkrétním poukazem na zájem na ochraně bezpečnosti osob i státu.²³

I přes svou komplikovanost a komplexnost je právo na soukromí zakotveno ve většině mezinárodních lidsko-právních mluv a v ústavách velké většiny států,²⁴ v ostatních státech se jeho implicitní existence v ústavě judikuje.²⁵ Česká republika v tom není výjimkou a soukromí je chráněno hned dvěma články Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), a to čl. 7 a 10.

Soukromí nespočívá jen v tom, že o sobě určité informace nezveřejňujeme, ale i v tom, že k nim nikdo jiný nemá přístup ani jiným způsobem. To už ale nemáme pod kontrolou proto, že nevíme, jestli a jak má k našim údajům někdo přístup zvenku.²⁶

Robert Post ve společné publikaci *The Unwanted Gaze*²⁷ rozlišuje tři různé koncepty soukromí. První koncept spojuje soukromí s důstojností, druhý představuje autonomii vůči společnosti a třetí je spojený s vědomostmi a znalostmi. Argumentuje, že jen první koncept je přímo spojen se soukromím. Druhý koncept by dle něj měl být chápán šířeji, jako spojený s odlišením liberalismu a svobody od totalitárního státu sledujícího své občany. Třetí koncept dle něj znamená dezinterpretaci soukromí, se kterým nemá nic společného. Lidé mohou být totiž nepochopeni a souzeni nejen na základě soukromých informací, ale i veřejných.

Pro pochopení celého konceptu soukromí je zásadní si uvědomit, jak zásadní je v celém systému lidských práv. Význam soukromí spočívá i v ochraně „*před pletením se druhých do našich osobních záležitostí, tlakem ke konformitě, cenzurou, zesměšněním, netolerancí*“²⁸ a podobně. Bez něj není možné praktikovat mnohé jiné svobody, například

²³ Wagnerová, a kol. supra note 17. str. 279.

²⁴ Například Brazílie, Jižní Korea, Jihoafrická republika, dohledatelné na <http://confinder.richmond.edu/>.

²⁵ Například USA, Francie, Německo, Japonsko a Indie, dohledatelné na <http://confinder.richmond.edu/>.

²⁶ Sobek, Tomáš. Svoboda a soukromí. IN Šimíček. supra note 19. str. 42.

²⁷ Citováno z JEFFREY ROSEN: *The Purposes of Privacy: A Response*, 89 Geo. L.J. 2117 2000-2001, str. 2117.

²⁸ Sobek, Tomáš. Svoboda a soukromí. IN Šimíček, str. 43.

náboženské, svobodu slova nebo shromažďování.²⁹ Například náboženské menšiny se mohou cítit nejistě při praktikování svých náboženských rituálů, pokud každý člen komunity ví, že je monitorován a dá se na základě toho identifikovat. Podobně jiné skupiny obyvatel by mohly mít strach před diskriminací nebo dokonce před postihem.

Taktéž, bez práva na soukromí je člověk vždy ponechán na milost státu a musí ospravedlňovat a vysvětlovat každé své jednání bez toho, aby mu vůbec muselo být vysvětleno, proč na tyto otázky musí odpovídat.³⁰

Důvodů pro ochranu práva a soukromí je tedy mnoho. Evropský koncept soukromí sice není postaven, na svobodě od státu, ale i tak zaručuje bezpečí před vnějšími tlaky ke konformnosti. Tím umožňuje využívání i mnohých dalších práv a stává se základem liberální společnosti. Dle evropské koncepce lze právo na ochranu osobního soukromí vymezit jako právo fyzické osoby rozhodnout podle vlastního uvážení zda, nakolik a jakým způsobem mají být skutečnosti jejího osobního soukromí zpřístupněny navenek.

2.2. Právní zakotvení

2.2.1. Mezinárodní smlouvy

Jako jeden z nejdůležitějších lidsko-právních dokumentů zakotvujících právo na soukromí je nutno vyzdvihnout Všeobecnou deklaraci lidských práv.³¹ I když není formálně právně závazná, stala se obecně uznávaným základem práva lidských práv a její obsah se stal součástí obecných principů uznávaných civilizovanými národy.³² V článku 12 se vyjadřuje k právu na soukromí následovně: *„Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence ani útokům na svou čest a pověst. Každý má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo*

²⁹ Goold, Benjamin J. Surveillance and the Political Value of Privacy, 1 Amsterdam Law.Forum. 3. 2008-2009, str. 4.

³⁰ Ibid. str. 5.

³¹ Všeobecná deklarace lidských práv – přijatá Valným shromážděním OSN 10. prosince 1948 ve formě rezoluce č. 217/III. A.

³² A tedy i pramenem mezinárodního práva ve smyslu čl. 38, písm. d) Statutu mezinárodního soudního dvora (Vyhláška ministra zahraničních věcí o chartě Spojených národů a statutu Mezinárodního soudního dvora, sjednaných dne 26. června 1945 na konferenci Spojených národů o mezinárodní organizaci, konané v San Francisku).

útokům.“ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech³³ v zásadě přebírá textaci Všeobecné deklarace.

Za zmínku stojí i mnohé další úmluvy, které se zabývají právem na soukromí jednotlivých konkrétních skupin obyvatel. Například o soukromí dítěte v článku 16 mluví Úmluva o právech dítěte:³⁴ *„Žádné dítě nesmí být vystaveno svévolnému zasahování do svého soukromého života, rodiny, domova nebo korespondence ani nezákonným útokům na svou čest a pověst. Dítě má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.“*

Dále toto právo zmiňují Deklarace o lidských právech jednotlivců, kteří nejsou státními občany země, v níž žijí, a Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicíně:³⁵

Na regionální úrovni je pro nás zejména aplikovatelná Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod Rady Evropy (dále jen „Úmluva“). Základním článkem práva na ochranu soukromí je článek 8, dle kterého: *„Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“* Na dodržování této úpravy pak dohlíží Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“).

³³ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb. ze dne 10. května 1976, o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

³⁴ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., která pro tehdejší Českou a Slovenskou Federativní Republiku vstoupila v platnost v souladu se svým článkem 49 odst. 2 dnem 6. února 1991.

³⁵ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 96/2001 Sb.m.s., která pro Českou republiku vstoupila v platnost podle odstavce 4 téhož článku dne 1. října 2001.

Dalším důležitým regionálním dokumentem je Listina práv Evropské Unie, která je u nás přímo aplikovatelná³⁶ jako součást primárního práva EU.³⁷ V článku 7 rozebírá právo na soukromý život a v článku 8 pak ochranu osobních údajů: *Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a komunikace. Každý má právo na ochranu osobních údajů, které se ho týkají. Tyto údaje musí být zpracovány korektně, k přesně stanoveným účelům a na základě souhlasu dotčené osoby nebo na základě jiného oprávněného důvodu stanoveného zákonem. Každý má právo na přístup k údajům, které o něm byly shromážděny, a má právo na jejich opravu. Na dodržování těchto pravidel dohlíží nezávislý orgán.*

2.2.2. Národní legislativa

Zdaleka nejdůležitějším dokumentem, který zakotvuje právo na soukromí v České republice, je Listina základních práv a svobod. To značí, že patří mezi přirozená práva³⁸, která jsou nezadatelná, nezcizitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná.³⁹ Protože nepatří mezi práva vyjmenovaná v článku 41⁴⁰, nemusí se tohoto práva domáhat pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí, ale je aplikovatelné vždy. To ale neznamená, že by právo na soukromí bylo absolutní, jak bude vysvětleno později.

³⁶ Rozsudek Evropského soudního dvoru ve věci: Flaminio Costa v E.N.E.L., případ č. 6/64, ze dne 15.7.1964.

³⁷ Od přijetí Lisabonské smlouvy dne 1.12.2009 to vyplývá z čl. 6 Smlouvy o Evropské unii, který stanoví, že: *Unie uznává práva, svobody a zásady obsažené v Listině základních práv Evropské unie ze dne 7. prosince 2000, ve znění upraveném dne 12. prosince 2007 ve Štrasburku, jež má stejnou právní sílu jako Smlouvy. Listina nijak nerozšiřuje pravomoci Unie vymezené ve Smlouvách. Práva, svobody a zásady obsažené v Listině se vykládají v souladu s obecnými ustanoveními v hlavě VII Listiny, jimiž se řídí její výklad a použití, a s náležitým přihlédnutím k vysvětlením zmíněným v Listině, jež uvádějí zdroje těchto ustanovení.*

³⁸ Česko. Ústavní zákon číslo 2/1993, ze dne 16.12.1992, Listina základních práv a svobod (listina), preambule.

³⁹ Česko. Ústavní zákon číslo 2/1993, ze dne 16.12.1992, Listina základních práv a svobod (listina), čl. 1.

⁴⁰ Práv uvedených v čl. 26, čl. 27 odst. 4, čl. 28 až 31, čl. 32 odst. 1 a 3, čl. 33 a 35 Listiny je možno se domáhat pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí.

Článek 7 formuluje právo takto: *Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem. Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.* Článek 10 pak následovně: *Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.*

Dále v rámci podústavní legislativy se právem na soukromí zabývá zákon o ochraně osobních údajů⁴¹, pak okrajově občanský zákoník⁴², trestní zákoník⁴³, zákon o obecní policii⁴⁴ a mnohé další.⁴⁵

2.3. Judikatura ESLP

Soukromý život je široký pojem, který není možné popsat vyčerpávající definicí. Má různé aspekty, jako identifikaci s nějakým pohlavím, jméno, sexuální orientaci a sexuální život. Ty všechny jsou chráněné článkem 8 úmluvy. Kromě toho zahrnuje právo na identitu a osobní vývoj, právo zakládat a vyvíjet mezilidské vztahy a může se týkat i aktivit profesní a obchodní povahy. Proto i část života, která se odehrává ve veřejném kontextu, může spadat pod pojem soukromý život.⁴⁶ Pro zajímavost, tento názor úplně popřela judikatura Nejvyššího soudu, který rozhodl, že soukromý charakter *“zpravidla nemají projevy, ke kterým dochází při výkonu povolání, při obchodní či veřejné činnosti...”*⁴⁷

Evropský soud pro lidská práva stanovil, že existuje zóna interakce jedince s ostatními, která i přes to, že je na veřejnosti, může spadat pod „soukromý život“. Zjednodušeně se dá říci, že osoba, která jde dolů ulicí, ví, že je viděna ostatními

⁴¹ Česko. Zákon č. 101/2000 Sb., ze dne 4. dubna 2000, zákon o ochraně osobních údajů.

⁴² Česko. Zákon č. 89/2012 Sb., ze dne 3. 2. 2012, občanský zákoník. §81-90.

⁴³ Česko. Zákon č. 40/2009 Sb., ze dne 8. 1. 2009, trestní zákoník. §180-184.

⁴⁴ Česko. Zákon č. 553/1991 Sb., ze dne 6. 12. 1991, o obecní policii, §24 b.

⁴⁵ Zákon o policii ČR, zákon o bezpečnostní službě, zákon o vězeňské službě a justiční strážní....

⁴⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Perry proti Spojenému království, (číslo stížnosti 63737/00), ze dne 17.10.2003, bod 36.

⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu, č.j. 30 Cdo 64/2004, ze dne 11. 5. 2005.

přítomnými lidmi (popřípadě ochrankou sledující kamerový přenos online), ale pokud je pořizován záznam a data jsou sbírána, jedná se o odlišný případ.

Smyslem článku 8 je chránit jednotlivce před svévolným jednáním ze strany státních autorit. V oblasti respektu k rodinnému životu mají dokonce i pozitivní povinnosti chránit toto právo.⁴⁸

Respekt k soukromému životu musí připouštět do jisté míry i právo zakládat a vyvíjet mezilidské vztahy. Také není důvod z pojmu soukromý život úplně vyčlenit aktivity obchodné či profesní povahy.⁴⁹

2.4. Judikatura NSS a ÚS

Ústavní soud se právem na soukromí ve své judikatuře zabýval nespočetněkrát. Soukromí definoval následovně: *„Soukromí je ona sféra života člověka, do kterého nesmí nikdo bez jeho souhlasu nebo bez výslovného dovolení zákona zasahovat ani o ní požadovat či získávat informace, a o které subjekt soukromí není povinen nikomu podávat informace, pokud mu to zákon neukládá. Subjektem uvedené ochrany je však (jen) fyzická osoba.“*⁵⁰

Soud se zabýval i teoretickým přístupem pražské katedry občanského práva.⁵¹ Ten spočíval v odlišení mezi pozitivní a negativní složkou práva na soukromí. Soud odmítl *„zúžení ochrany soukromí pouze na to, aby skutečnosti soukromého života fyzické osoby nebyly zpřístupňovány veřejnosti bez jejího souhlasu či bez důvodu uznávaného zákonem a tak nebyla narušována integrita vnitřní sféry, která je pro příznivý rozvoj osobnosti nezbytná.“*

Tento přístup Ústavní soud zavrhuje a současně kritizuje starý občanský zákoník⁵² a ztotožňuje se s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva a *„zdůrazňuje především myšlenku, že respektování soukromého života musí zahrnovat do určité míry právo na*

⁴⁸ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Kroon proti Nizozemsku, (číslo stížnosti 18535/91), ze dne 29. 10. 1994, bod 31.

⁴⁹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Niemietz proti Německu, (číslo stížnosti 13710/88), ze dne 16. 12. 1992, bod 29.

⁵⁰ Usnesení Ústavního soudu, č.j. III. ÚS 35/01 ze dne 3.5.2001.

⁵¹ Knap, Karel, Švestka, Jiří, Jehlička, Oldřich, Pavlík, Pavel a Plecítý, Vladimír. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. podstatně přepracované a doplněné vydání Praha: Linde, 2004. 438 s. ISBN 80-7201-484-6 . str. 288.

⁵² Česko. Zákon č. 40/1964 Sb., ze dne 26. 2. 1964, občanský zákoník.

vytváření a rozvíjení vztahů s dalšími lidskými bytostmi.“ Soud zdůrazňuje, že soukromý život zahrnuje i život rodinný a vztahy mezi příbuznými. Z toho vyvozuje, že jeho součástí jsou jak sociální a morální vazby, tak i materiální zájmy vzájemného zabezpečení. Z toho vyvozuje povinnost státu umožňovat normální rozvoj rodinných a obecně mezilidských vztahů.⁵³

V jiném rozhodnutí Ústavní soud poukazuje na to, že demokratický právní stát má na ochraně soukromí zvláštní zájem. Odůvodňuje to tím, že ochrana soukromí je poskytována současně v několika různých odvětvích,⁵⁴ při tom se jednotlivé možnosti ochrany vzájemně nevylučují.⁵⁵

⁵³ Nález Ústavního soudu. č.j. II. ÚS 517/99 ze dne 1.3.2000.

⁵⁴ např. právem ústavním, správním, pracovním či právem občanským.

⁵⁵ Usnesení Ústavního soudu. Č.j. IV. ÚS 315/01, ze dne 28. 5. 2012.

3. Omezení práva na soukromí

3.1. Kdy je možné omezit právo

Jak plyne ze samotného textu Listiny, ani práva garantovaná Listinou ale nejsou absolutní a podléhají možným omezením z důvodu ochrany jiných práv nebo veřejného zájmu. Znamená to ale, že tato omezení musí být na základě zákona a za zachování obecných podmínek pro stanovení mezí základních práv stanovených v čl. 4 odst. 2 až 4 Listiny.⁵⁶

Práva garantovaná Listinou je možné rozdělit do tří skupin na základě toho, jestli je možné je derogovat.⁵⁷ První skupinu tvoří práva, která nelze derogovat vůbec. Sem patří zejména zákaz otroctví, svévolného zbavení života, zákaz krutého zacházení a jiné kogentní normy garantované množstvím mezinárodních dohod.⁵⁸ Druhou skupinu tvoří práva, která je možné za určitých, zákonem daných okolností derogovat nebo omezit v závislosti na účelu konkrétního předpisu. Mezi tyto práva patří i právo na soukromí. Do poslední skupiny lze zařadit práva vyjmenovaná v článku 41 Listiny,⁵⁹ která nejen že lze omezit, ale vlastně mohou být aplikovaná jen v souvislosti s prováděcím zákonem.

K omezení obecně dochází ve dvou různých stavech. Může k němu dojít v naléhavé situaci (na základě ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky⁶⁰), anebo v běžném životě společnosti. Objekt zájmu v této práci, teda kamerové systémy na veřejných prostranstvích, jsou způsobem omezení práva využívaným zejména státem k zabezpečení každodenní bezpečnosti a k omezení kriminality. Z toho důvodu se omezením práv na základě zákona o bezpečnosti České republiky dále nebudu zabývat.

⁵⁶ Pavlíček a kol, supra note 15, str. 504.

⁵⁷ Pikna, Bohumil. Některé aktuální aspekty a možnosti omezení základních práv v České republice z hlediska ústavního a evropského práva po 11. Září 2001. IN Dančák, Břetislav, Šimíček, Vojtěch. Bezpečnost České republiky: Právní aspekty situace po 11. září 2011. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, 2002. 290 s. ISBN 978-80-210-3009-1. str. 68-69.

⁵⁸ Například Mezinárodní pakt o občanských a politických právech nebo Evropská úmluva o lidských právech.

⁵⁹ Práv uvedených v čl. 26, čl. 27 odst. 4, čl. 28 až 31, čl. 32 odst. 1 a 3, čl. 33 a 35 Listiny je možno se domáhat pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí.

⁶⁰ Česko. Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., ze dne 22. dubna 1998, o bezpečnosti České republiky.

Totíž i zákonem předvídané omezení základních práv je třeba interpretovat ústavně konformním způsobem, tj. mimo jiné tak, aby jejich aplikace obstála v testu proporcionality.⁶¹

Ústavní soud tento případ popisuje velmi přesně a současně sumarizuje požadavky na možnost omezení práva garantovaného Listinou: *K omezení základních práv či svobod, i když jejich ústavní úprava omezení nepředpokládá, může dojít v případech jejich kolize. V těchto situacích je nutné stanovit podmínky, za splnění kterých má prioritu jedno základní právo či svoboda, a za splnění kterých jiné. Základní je v této souvislosti maxima, podle které základní právo či svobodu lze omezit pouze v zájmu jiného základního práva či svobody. První podmínkou je jejich vzájemné poměrování, druhou je požadavek šetření podstaty a smyslu omezovaného základního práva resp. svobody (čl. 4 odst. 4 Listiny). Vzájemné poměrování ve vzájemné kolizi stojících základních práv a svobod spočívá v následujících kritériích - prvním je kritérium vhodnosti, tedy odpověď na otázku, zdali institut, omezující určité základní právo, umožňuje dosáhnout sledovaný cíl - tj. ochranu jiného základního práva. Kritérium potřebnosti spočívá v porovnání legislativního prostředku, omezujícího základní právo resp. svobodu s jinými opatřeními, umožňujícího dosáhnout stejného cíle, avšak nedotýkajícího se základních práv a svobod.*⁶²

Kritéria vzájemného zvažování základních práv a svobod a veřejných statků lze shrnout následovně: 1) kritérium vhodnosti (umožňuje dosáhnout cíl?), 2) potřebnosti (jsou i jiné možnosti jak dosáhnout stejného cíle?) A 3) porovnání závažnosti obou kolidujících práv.

Postup je teda následující: Nejdříve se musí zjistit rozsah dopadu omezení na právo na soukromí. Dále se určí, zda omezující norma splňuje nároky z pohledu principu právního státu. Identifikují se účely omezení práva na soukromí a popíše vzájemný vztah a ovlivňování mezi právem na soukromí, omezujícím zákonem a skutkovým stavem. V závěru se zkontroluje proporcionalita omezení práva na soukromí. Neproporcionálním

⁶¹ Nález Ústavního soudu. Č.j. I. ÚS 554/04, ze dne 31.3. 2005, právní věta.

⁶² Nález Ústavního soudu. Č.j. Pl. ÚS 15/96, ze dne 9. 10. 1996, nebo nález Ústavního soudu. Č.j. Pl. Ús 4/94, ze dne 12. 10. 1994.

zásahům musí být možné efektivně soudně zabránit.⁶³ Přitom se klade důraz na zákaz neoprávněného zásahu.⁶⁴

V Evropské úmluvě se k právu na soukromí stanoví, že státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti, v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.⁶⁵ Tím jsou v zásadě přímo v textu Úmluvy stanovené případy, kdy může k omezení dojít.

Dále není zásah neoprávněný, pokud je dovolen zákonem a nejsou přitom překročeny zákonem stanovené limity. Jedná se o situaci, kdy jsou jednotlivé zájmy převážené závažnějším, nebo významnějším veřejným zájmem. I za těchto podmínek ale musí být zásah přiměřený a nesmí být v „rozporu s takovými oprávněnými zájmy fyzické osoby, na kterých je třeba s ohledem na zajištění elementární úcty k důstojnosti její osobnosti za všech okolností bezpodmínečně trvat.“⁶⁶

3.2. Definice veřejného zájmu

Dle právního slovníku je veřejný zájem druh zájmu, který je obecně prospěšný (zejména zájem státu či jiné veřejnoprávní korporace). Jeho opakem je čistě soukromý zájem⁶⁷.

Česká teorie⁶⁸ považuje za velmi problematické, aby byl veřejný zájem považován za převažující, a upozorňuje, že i pokud se jedná o místo, kde často dochází k různým druhům závažného porušování práva, mělo by město na snímání kamerou upozornit. Poukazuje však na to, že s ohledem na důvod pořízení záznamu by neměl být použit na jiné účely a tedy ani dlouhodobě uchovávan.

⁶³ Wagnerová, a kol. supra note 17. Str. 286-289.

⁶⁴ Gerloch, Aleš, Hřebejk, Jiří, Zoubek, Vladimír. Ústavní systém České republiky. 5. Aktualizované vydání. Praha: Aleš Čeněk, 2013. 520s. ISBN 978-80-7380-423-7. str. 349.

⁶⁵ Evropská úmluva o ochraně lidských práv, ze dne 4. 11. 1950, čl. 8, odst. 2.

⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu. Č.j. 30 Cdo 2072/2007, ze dne 31.01.2008.

⁶⁷ Hendrych, Dušan a kol.: Právní slovník. 3.podstatně rozšířené vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. 1481 s. ISBN 978-80-7400-059-1.

⁶⁸ Knap s kol. supra note 51, str. 133-134.

3.3. Bezpečnost státu

Bezpečnost státu a jeho obyvatel je základní funkcí státu⁶⁹ a zajišťují ji zejména ozbrojené sbory (armáda a policie).⁷⁰ Policie je po splnění zákonem stanovených podmínek oprávněná používat donucovací a operativně pátrací prostředky.⁷¹ Otázka bezpečnosti má po 11. září mezinárodní rozměr.⁷²

Jde o bezpečnost skrze pojmy národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, ochrany veřejného pořádku, předcházení zločinnosti nebo ochranu práv a svobod druhých a ochranu zdraví.⁷³

3.4. Test proporcionality ÚS

Test proporcionality provádí judikaturu českého Ústavního soudu téměř od počátku jeho existence. Za jeho zavedení se zasloužil Pavel Holländer, který ho aplikoval nejdříve v disentu k nálezu ve věci bezplatnosti školství⁷⁴ a necelý rok později i jako soudce zpravodaj v rozhodnutí pléna v kauze anonymního svědka.⁷⁵ Test se dále vyvíjel⁷⁶, až se poprvé aplikoval i při rozhodování o ústavní stížnosti⁷⁷, nejen v preventivní kontrole norem. Tím se stal základem rozhodovací praxe soudu.

Nedávno zesnulý Ronald Dworkin ve svém prvotním díle „Když se práva berou vážně“ popisuje dva druhy norem. Rozlišuje pravidla, která mohou být aplikována, nebo

⁶⁹ Filip, Jan. Nástin problémů bezpečnosti státu z pohledu ústavního práva. IN Dančák, Šimíček. Supra note 57. str. 11.

⁷⁰ Pavlíček a kol. supra note 15. Str. 1030, 1031.

⁷¹ Pavlíček a kol. supra note 15. Str. 1055.

⁷² Cibulka, Lubor. Bezpečnost Slovenskej republiky z pohľadu ústavy SROV. IN Dančák, Břetislav, Šimíček, Vojtěch. Bezpečnost České republiky: Právní aspekty situace po 11. září 2011. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, 2002. 290 s. ISBN 978-80-210-3009-1. str. 31.

⁷³ Schorm, Vít Alexander. Několik poznámek k omezení práv a svobod zaručených evropskou úmluvou o lidských právech z důvodu bezpečnosti. IN Vít Alexander. str.85.

⁷⁴ Nález Ústavního soudu. Č.j. Pl. ÚS 25/94, ze dne 13. 6. 1995 (bezplatnost vzdělávání vs. úplatnost souvisejících činností).

⁷⁵ Nález Ústavního soudu. Č.j. Pl. ÚS 4/94, ze dne 12.10. 1994 (Anonymní svědek).

⁷⁶ například nálezem Ústavního soudu. Č.j. Pl. ÚS 15/96, ze dne 9. 10. 1996.

⁷⁷ V nálezem Ústavního soudu. Č.j. III. ÚS 256/01, ze dne 21. 3. 2002.

nikoliv, a principy, které se vzájemně vyvažují a mohou být aplikované i částečně.⁷⁸ Z Dworkinova dělení v kombinaci s Alexyho rozvitou teorií testu proporcionality vyplývá, že jednotlivá lidská práva i veřejná dobra jsou principy.⁷⁹ Proto je jenom logické, že je relevantní pro rozbor ústavnosti kamerových systémů na veřejných prostranstvích. Aplikuje se totiž v případě, kdy se obě proti sobě stojící hodnoty musí vyvážit, ale žádná z nich nemůže a nesmí být opomenuta.

Test proporcionality se provádí ve třech krocích. Prvním krokem je hodnocení vhodnosti. V rámci něj se posuzuje, zda zvolený normativní prostředek směřuje k naplnění sledovaného účelu. Pokud tomu tak není, jedná se o jednoznačný projev svévole. Druhým krokem je posouzení potřebnosti. V rámci toho se zjišťuje, zda existují alternativní prostředky, které by vedli k stejnému cíli a současně méně omezovali ústavně chráněné hodnoty. V závěrečném kroku se poměřují v kolizi stojící ústavní hodnoty a jejich závažnost.⁸⁰ Tím se vyhne nejzávažnějším excesům.

Zásah do soukromí je tedy v zásadě omezen především nezbytností takového postupu. V opačném případě totiž hrozí nebezpečí, že se výkon státní moci v trestním řízení stane nástrojem libovůle jejich dočasných držitelů proti jednotlivci.⁸¹

3.5. Test racionality

„Test reflektuje na jedné straně nutnost respektovat poměrně rozsáhlou diskreci zákonodárce a současně na straně druhé potřebu vyloučit jeho případné excesy. Skládá se ze čtyř kroků: 1) vymezení smyslu a podstaty sociálního práva, tedy jeho esenciálního obsahu, 2) zhodnocení, zda se zákon nedotýká samotné existence sociálního práva nebo skutečné realizace jeho esenciálního obsahu, 3) posouzení, zda zákonná úprava sleduje legitimní cíl, tedy zda není svévolným zásadním snížením celkového standardu základních

⁷⁸ Dworkin, Ronald Myels. Když se práva berou vážně. Praha: OIKOYMENH, 2001. 455 s. ISBN 80-7298-022-X. Str. 43.

⁷⁹ Hollander, Pavel. Zásada proporcionality: Jednosměrná ulice, nebo hermeneutický okruh? Na příkladech veřejných dober a základních práv kolidujících s právem na soukromí. IN Šimíček. supra note 19. Str. 25.

⁸⁰ Nález Ústavního soudu. Č.j. Pl. ÚS 83/06, ze dne 12.3.2008, bod 271.

⁸¹ Nález Ústavního soudu. Č.j. II. ÚS 2806/08, ze dne 27. 1.2010, bod 17.

*práv, 4) zvážení otázky, zda zákonný prostředek použitý k jeho dosažení je rozumný (racionální), byť nikoliv nutně nejlepší, nejvhodnější, nejúčinnější či nejmoudřejší.*⁸²

Protože, jak vyplývá z výše zmíněné citace, tento test se aplikuje jen u sociálních práv, a právo na soukromí není právem sociálním, v závěru práce bude využívání kamerových systémů posouzeno jen z pohledu testu proporcionality.

3.6. Posuzování souladu omezení práv s úmluvou (judikatura ESLP)

Jak již bylo zmíněno výše, ustanovení čl. 8 Úmluvy garantuje právo každého na respektování jeho soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence s tím omezením, že orgány státu mohou do výkonu tohoto práva zasahovat jen v případech, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti. I v těchto případech je nutné, aby k omezení došlo v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných. Vždy ale musí jít o jeden z těchto případů.⁸³

Základ testu spočívá v rozhodnutí, jestli vůbec došlo k omezení práva, zda bylo toto omezení oprávněné a zda bylo na základě zákona.

Pro výklad tohoto článku Úmluvy je v první řadě nutné ujasnit si, co pojem nezbytně nutné v demokratické společnosti vlastně znamená. Dle judikatury ESLP bude zásah do práva považován za nezbytný v demokratické společnosti, pokud je využit k legitimnímu účelu, odpovídá naléhavé společenské potřebě a je proporcionalní k míře omezení práva.⁸⁴

85

⁸² Nález Ústavního soudu. Č.j. Pl.ÚS 36/11, ze dne 20.6.2013, bod 56.

⁸³ Lawson, Rick. The European Convention on Human Rights. IN Krause, Catarina a Scheinin, Martin: International Protection of Human Rights: A Textbook. Turku: Abo Akademi University Institute for Human Rights, 2012. 677 s. ISBN 978-952-12-2285-6. str. 440.

⁸⁴ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Coster proti Spojenému království, (číslo stížnosti 24876/94), ze dne 18.1.2001, bod 104.

⁸⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Olsson proti Švédsku (číslo stížnosti 10465/83), 24. 3. 1988, bod 67.

I takové omezení ale nebude v souladu s odstavcem 2 článku 11, pokud nebylo podloženo zákonem.⁸⁶ Soud dále zdůrazňuje svou konstantní judikaturu, dle které výraz „předepsaný zákonem“ není omezen na to, že využití prostředky musí mít oporu v národní legislativě. Musí se jednat o zákon v materiálním smyslu slova, tedy takový, který je veřejně přístupný a předvídatelný.⁸⁷ Obzvláště pokud jde o využití pravomocí státu, je evidentní nebezpečí svévole.⁸⁸ Proto nemohou být na stát kladené stejné podmínky jako na jednotlivce. To ale neznamená, že by nutnost předvídatelnosti znamenala, že by jednotlivec musel být schopný určit, kdy ho vláda bude sledovat a kdy ne.⁸⁹

Princip proporcionality v zásadě vyžaduje rozumný vztah mezi žádaným výsledkem a využitými prostředky. ESLP ale využívá několik různých testů proporcionality. Přísnější přístup soud představil v případě Handyside.⁹⁰ Ten se aplikuje, pokud se jedná o základní lidská práva. Spočívá v zodpovězení čtyř otázek: 1) existuje naléhavá společenská potřeba omezit právo garantované Úmluvou? 2) pokud ano, odpovídá toto konkrétní omezení naplnění této potřeby? 3) jedná se o proporcionalní reakci na vzniklou situaci? A 4) jsou argumenty prezentované autoritami státu relevantní a dostatečné?

V jiných případech soud používá frázi „rozumný vztah mezi prostředky a sledovaným cílem“, neboli fair balance mezi dotčenými soukromými a veřejnými zájmy. Navíc soud rozhodl, že existence alternativního řešení problému nemůže automaticky znamenat protiprávnost dané legislativy. Dále se soud zabývá takzvaným Evropským konsenzem či standardem, tj. převládajícím všeobecným názorem většiny členů Rady

⁸⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Sindicatul „Pastorul Cel Bun” proti Rumunsku, (stížnost číslo 2330/09), ze dne 9.7.2013, Bod 150.

⁸⁷ Ibid, Bod 153.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Silver a další proti Spojenému království (číslo stížnosti 7136/75), ze dne 25. 3. 1983, str- 34, bod. 90.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Golder proti Spojenému království (číslo stížnosti 4451/70), ze dne 21. 2. 1975, str. 17, bod. 34.

⁸⁸ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Klass a další proti Německu (číslo stížnosti 5029/71), ze dne 6. 9. 1978, str. 21 až 23, body. 42 a 49.

⁸⁹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Malone proti Spojenému království (číslo stížnosti 8691/79), ze dne 2. 8. 1984, bod 67.

⁹⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Handyside proti Spojenému království, (číslo stížnosti 5493/72), ze dne 7. 12. 1976.

Evropy, které jsou (alespoň dle preambule Úmluvy⁹¹) stejného smýšlení a mají společné dědictví politických tradic, ideálů, svobody a právního státu. Evropský konsenzus je obecným pojmenováním pro soudní zkoumání existence či neexistence společného základu v právu a praxi jednotlivých států.⁹²

⁹¹ Podepsané vlády, členové Rady Evropy, jakožto vlády evropských států, které jsou stejného smýšlení a mají společné dědictví politických tradic, ideálů, svobody a právního státu, podniknout první kroky ke kolektivnímu zaručení některých práv vyhlášených ve Všeobecné deklaraci; dohodly se na následujícím.

⁹² The margin of appreciation. Článek na stránkách Rady Evropy. Dostupný na: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/lisbonnetwork/themis/echr/paper2_en.asp Poslední přístup 22.4.2014.

4. Kamerové systémy a způsob jejich využití

Ve Spojených státech se kamerové systémy poprvé začaly používat v sedmdesátých letech ve formě soukromých kamer v bankách a v nákupních centrech. Postupně na ně začala spoléhat i vláda s cílem ochrany veřejných prostor. Toto využití extrémně vzrostlo hlavně po teroristických útocích na světové obchodní centrum v New Yorku dne 11. 9. 2001.⁹³

V Evropě byl postup rychlejší. První kamery se zabydlely již v šedesátých letech, ale v osmdesátých letech se vývoj zastavil z důvodu nedůvěry politiků k technice. V polovině devadesátých let mělo tento systém asi 80 měst a obcí.⁹⁴ V polovině devadesátých let ale v Británii nastal kamerový boom a stát začal do nákupu systémů investovat zhruba tři čtvrtiny rozpočtu na boj proti zločinu. Mezi roky 1990 a 2002 počet kamer vzrostl čtyřicetkrát.⁹⁵

Zajímavé je, že každý stát a jeho obyvatelé vysvětlují nárůst kontroly kamerovými systémy jinak. V USA se důraz klade na bezpečnost. Zejména kvůli teroristickým útokům, které se odehrály v minulosti, jsou lidé ochotni obětovat mnohem více svého soukromí než kdykoliv předtím. A počet kamer narůstá přímo geometrickým řádem.⁹⁶ Naopak v Nizozemí se jedná spíše o otázku cti. Když nemáte co skrývat, nemůže Vám vadit, že každý ví, co děláte. Tato holandská mentalita se odráží v celém jejich životním stylu, když na oknech nejsou záclony a každý může z ulice vidět, co která rodina zrovna dělá.

4.1. Právní úprava

Kamerové systémy jsou v této chvíli zákonem upravené jenom částečně. Jejich využití je upraveno pouze zákonem o ochraně osobních údajů, který obsahuje obecnou

⁹³ Goold, Benjamin J. Open to All? Regulating Open Street CCTV and the Case for "Symmetrical Surveillance", 25 Criminal Justice Ethics 3 (2006), str. 3.

⁹⁴ Poyser, Sam. Does the Effectiveness of CCTV as a Crime Prevention Strategy Outweigh the Threat to Civil Liberties? The Police Journal, Volume 77 (2004), str. 121.

⁹⁵ Editorial introduction: Surveillance and Crime Prevention, 3 Criminology & Public Policy 2003-2004, str. 493.

⁹⁶ USA: Budeme Vás sledovat více kamerami. Námitky marné. Tyden.cz. 3.5.2013. Dostupné na: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/big-brother/usa-budeme-vas-sledovat-vice-kamerami-namitky-marne_269124.html#.U1Z3o8KKCUk Poslední přístup 22.4.2014.

úpravu zpracovávání osobních údajů a není specifikovaný na kamery.⁹⁷ Upravené je tak jenom užívání kamerových systémů se záznamem, a to s ohledem na ochranu osobních údajů. Ochranu jiných práv, jako práva na soukromí, tento zákon reflektuje jenom částečně. Soukromí v širším pojetí totiž není jeho hlavním cílem. V zásadě panuje obecný názor,⁹⁸ že tato úprava je nedostatečná. Nejen orgány státní správy,⁹⁹ ale i doktrína kritizuje stávající úpravu jako nedostatečnou a vyžadující dovozování pomocí aplikačních výkladů.¹⁰⁰ Nadále se ale nedaří vytvořit novelu, která by kamerové systémy pojala komplexně.

Dle NSS plná identita fyzické osoby znamená jakoukoliv možnost ji kontaktovat, i bez nutnosti znát její aktuální pobyt.¹⁰¹ O osobní údaj se jedná, pokud je možné na jeho základě identifikovat konkrétní osobu. „*Identifikace se obvykle provádí pomocí určitých zvláštních informací - identifikátorů*“, které mají výsadní a těsný vztah ke konkrétnímu jednotlivci. Patří k nim jednak vnější znaky vzhledu dané osoby, jako je výška, barva vlasů, oblečení atd., anebo vlastnosti osoby, které nejsou bezprostředně vnímatelné, jako je její povolání, funkce, jméno atd. Směrnice tyto „identifikátory“ zmiňuje v definici „osobních údajů“ v článku 2, kde je uvedeno, že fyzickou osobu „lze přímo či nepřímo identifikovat, zejména s odkazem na identifikační číslo nebo na jeden či více zvláštních prvků její fyzické, fyziologické, psychické, ekonomické, kulturní nebo sociální identity“.¹⁰²

Původně Nejvyšší soud vydal rozhodnutí,¹⁰³ z jehož výkladu a contrario lze dovodit, že teprve kombinace kamerového systému (se záznamem) s dalším systémem (např. vstup na čipové karty či písemná evidence příchodů) může vést k tomu, že záznam podobizny (obrazová nahrávka) se stává osobním údajem, tj. údajem, na základě něhož je bez dalších technických obstrukcí možno jasně identifikovat konkrétní osobu.

⁹⁷ Česko. Zákon č. 101/2000 Sb., ze dne 4. dubna 2000, zákon o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů.

⁹⁸ viz. Kapitola o názoru státních orgánů.

⁹⁹ Jak je patrné z kapitoly o názorech jednotlivých orgánů.

¹⁰⁰ Janečková, Eva, Bartík, Václav. Kamerové systémy v praxi: Právní režim z pohledu ochrany osobních údajů a ochrany osobnosti. Praha: Linde, 2011, 240 s. ISBN 978-80-7201-850-5. str. 8.

¹⁰¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu. Č.j. 9 AS 34/2008-68, ze dne 12.2.2009.

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího správního soudu. 4.j. 5 As 1/2011, ze dne 28. 3. 2013, str. 15.

¹⁰³ V rozhodnutí Nejvyššího soudu. Č.j. 7 Ca 204/2005, ze dne 28. 2. 2007.

V případě kamer téměř vždy existují i další identifikátory, na základě kterých lze osobu přesně určit. Policie má různé zdroje, na základě kterých může osobu identifikovat. Soukromé osoby zas provozují kamery v prostorách, kde se pohybuje jen omezený počet lidí, takže je jednodušší je identifikovat. To potvrdil i Nejvyšší správní soud: „*Nepřímou identifikaci lze provést rovněž pomocí kombinace významných kritérií, která ji umožňují rozeznat zúžením skupiny, do které patří (věk, povolání, bydliště atd.). Z uvedeného vyplývá, že míra dostatečnosti určitých identifikátorů z hlediska provedení identifikace závisí na souvislostech konkrétní situace. Např. běžné příjmení nepostačí k identifikaci tj. jednoznačnému určení – osoby v celé populaci země nebo ve velkém městě, ale pravděpodobně bude stačit např. k identifikaci studenta ve třídě nebo ubytovaného hosta v hotelu nebo účastníka konkrétního semináře konaného v daném čase v daném místě.*“¹⁰⁴

Podle Nejvyššího správního soudu je účelem dohledu pomocí videokamer právě identifikace osob zachycených na záznamu ve všech případech, kdy to správce pokládá za nezbytné. Celý systém jako takový se proto musí považovat za zpracovávání údajů o identifikovatelných osobách, i když např. některé natočené osoby v praxi identifikovatelné nemusí být.¹⁰⁵ Tyto informace má správce kamery k dispozici, a tím se na něj vztahuje zákon o ochraně osobních údajů.¹⁰⁶

Zákon pouze říká, že zpracovávat osobní údaje lze jedině za nějakým účelem. A to buď se souhlasem daných lidí, nebo se souhlasem zákona. Existuje pouze jedna výjimka, která spočívá v tom, že si můžete instalovat kamerový systém z hlediska ochrany majetku a bezpečnosti. Zahrnuje při tom i pravidla obsažené ve směrnici Evropské Unie.¹⁰⁷

Do doby než se změní zákon, může tento prostor využít k interpretaci Úřad pro ochranu osobních údajů a soudy, které postupně vytvářejí základní právní rámec využívání

¹⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu, č.j. 5 As 158/2012, ze dne 23. 8. 2013, str. 14.

¹⁰⁵ Ibid, str. 15.

¹⁰⁶ Česko. Zákon č. 101/2000 Sb., ze dne 4. dubna 2000. Zákon o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů .

¹⁰⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací (Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích) byla sice přijata až za účinnosti tohoto zákona, ale nová úprava za účelem konformity nebyla nutná.

kamer. Dokonce pátý senát NSS došel ve svém rozsudku v kauze Savoy¹⁰⁸ k závěru, že se ze strany ÚOOÚ nejedná o hledání balancu mezi jednotlivými právy a aplikaci testu proporcionality, který by byl přezkoumatelný soudem. Naopak, označil využití testu v rozhodnutí ÚOOÚ za aplikaci správního uvážení a dále se konkrétní situací nezabýval.¹⁰⁹

Myslím si, že nedostatečná konkrétnost úpravy dává Úřadu příliš rozsáhlé kompetence a do značné míry vede k tomu, že vytváří pravidla bez zákonného podkladu. To vede k mnohem přísnějším pravidlům, než vyžaduje zákon. Mnohokrát tak provozovatelé systémů ani neví, co je jejich povinností, když v zákoně je jich vypsáno minimum. Výsledkem je, že většina provozovatelů svůj systém ani neregistruje, protože by se staly subjekty přísné kontroly až perzekuce. Naopak, neregistrované kamerové systémy jsou postihované minimálně a k jejich nalezení Úřad nevyvíjí výrazné úsilí. Z těchto důvodů výrazně nesouhlasím s výše zmíněným rozsudkem NSS, který tuto situaci ještě vyostřil. Znemožněním soudního přezkumu rozhodnutí ÚOOÚ ještě zvýšil jeho pravomoci, které jsou již beztak velmi široké.

V této chvíli tedy Úřad není omezován zákonem, který je navíc velmi obecný, a navíc kvůli pochybení pátého senátu NSS, není ani kontrolován soudní mocí. Takováto situace není dlouhodobě udržitelná. Dle mého osobního názoru je současný právní stav porušením principu dělby moci a je tudíž v rozporu nejen s Ústavou, ale i s jejím materiálním jádrem.

Na druhou stranu, ÚOOÚ není oficiálním připomínkovým místem návrhů zákonů. Tím se ukazuje neefektivita spolupráce jednotlivých složek státní moci, zejména pokud se jedná o návrhy zákonů, které se na první pohled týkají ochrany osobních údajů. Příkladem může být zavedení povinnosti instalace kamer do skladů lihovin zákonem o povinném značení lihu, kde při legislativním procesu nebyl Úřad vůbec konzultován. Protože tedy není názor Úřadu zohledněn v rámci legislativního procesu, musí ho o to výrazněji projevovat ve své kontrolní činnosti, a to vede k výše zmíněnému problému. Myslím si, že

¹⁰⁸ Setkání Weigla se Šloufem nahrály bezpečnostní kamery hotelu a záznam schůzky čtyři dny před prezidentskou volbou zveřejnil server Aktuálně.cz. To mělo například vliv na rozhodnutí Strany zelených, že se přikloní k veřejné volbě. Rovněž se tehdy začalo spekulovat o tom, že Weigl mohl se Šloufem jednat o možnosti získat hlasy pro kandidáta ODS Václava Klause od sociálních demokratů, jejichž lídři prosazovali Jana Švejnara.

¹⁰⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu. Č.j. 5 As 1/2011, ze dne 28. 6. 2013, str. 19.

pokud by byla ÚOOÚ dána možnost vyjádřit se v rámci legislativního procesu, problém s příliš širokými pravomocemi by se vyřešil.

4.2. Hlavní rozlišení typů kamer

Kamerové systémy je nutné rozlišit podle úplně základního kritéria, a to podle toho, zda kamera pořizuje záznam, nebo ne. Kamery nepořizující záznam nepodléhají úpravě zákona o ochraně osobních údajů, protože u nich ke zpracování záznamů v zásadě nedochází. Zvláštní zákonná úprava pro tyto kamery neexistuje.

Ve svém prvním a nejobecnějším stanovisku z roku 2006 Úřad pro ochranu osobních údajů (dále jen „ÚOOÚ“ nebo „Úřad“) stanovil základní mantinely využívání kamerových systém s ohledem na ochranu osobních údajů: *„provozování kamerového systému je považováno za zpracování osobních údajů, pokud je vedle kamerového sledování prováděn záznam pořizovaných záběrů, nebo jsou v záznamovém zařízení uchovávány informace a zároveň účelem pořizovaných záznamů, případně vybraných informací, je jejich využití k identifikaci fyzických osob v souvislosti s určitým jednáním.“*

4.3. Rozlišení osob, které pořizují záznam

Záznam kamerovým systémem v zásadě může pořádit kdokoliv, ať už je to člověk nebo právnická osoba, pokud se úspěšně zaregistruje nebo má toto povolení obsažené ve své právní úpravě.¹¹⁰ Některé subjekty¹¹¹ mají tedy samostatné povolení ve zvláštních zákonech, zatímco pro jiné platí obecná úprava zákona o ochraně osobních údajů, která zakládá povinnost registrace zpracovatele. Proto je zásadní rozlišit, zda ke sledování dochází na základě registrace, nebo zvláštního zmocnění.

Mimořádnými zmocněními ohledně zpracovávání osobních údajů disponuje zejména Policie České republiky¹¹² a obecní policie¹¹³. Policie ČR může zpracovávat osobní údaje bez souhlasu subjektů údajů, pokud je to nezbytné pro plnění jejich úkolů. Na základě výjimky podle § 3 odst. 6 písm. c) zákona o ochraně osobních údajů se na policii při

¹¹⁰ Popis postupu registrace na str. 36-38.

¹¹¹ Jako například Policie ČR, městská policie, celní správa apod.

¹¹² podle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

¹¹³ podle zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii.

zpracování některých osobních údajů nevztahují určité povinnosti stanovené tímto zákonem. Konkrétně jde především o to, že policie nemusí stanovit účel a způsob shromažďování osobních údajů, povinnost zpracovávat a uchovávat je pouze k naplnění tohoto účelu a po dobu nezbytně nutnou k jeho naplnění a dále povinnost informovat subjekt údajů o zpracování a umožnit mu přístup ke zpracovaným údajům.

Zákon o Policii ČR totiž obsahuje zvláštní úpravu. Dle té může zpracovávat osobní údaje za účelem předcházení, vyhledávání a odhalování trestné činnosti a stíhání trestných činů, zajištění vnitřního pořádku a bezpečnosti včetně pátrání po osobách a věcech a zajištění bezpečnosti České republiky. Má povinnost stanovit konkrétní účel v každém případě a ve chvíli, kdy tento účel pomine, musí záznamy zlikvidovat. Výjimkou je, pokud záznamy dále využívá pro plnění svých úkolů nebo pro pátrání po osobách. Potřebnost uchovávání údajů musí pravidelně kontrolovat každé tři roky. Navíc pokud již není nutné utajení, musí o zpracování informovat subjekt, jehož údaje byly shromažďovány, tedy sledovanou osobu. Pro osobní údaje shromažďované za jiným účelem platí obecná úprava zákona o ochraně osobních údajů. Zákon o obecní policii věc upravuje podobně.

Oba sbory smí získávat osobní údaje prostřednictvím kamerových či jiných sledovacích systémů skrze záznamy z míst veřejně přístupných a z průběhu služebních zásahů a úkonů¹¹⁴. Mají povinnost o stálém umístění automatických technických systémů vhodným způsobem informovat veřejnost. Způsob, jakým jsou povinni toto provést zákon, nespécifikuje.

Sledování za účelem získání obrazových, zvukových či jiných záznamů může provozovat spolu s Policií ČR i Bezpečnostní informační službou a Úřad pro zahraniční styky a informace v rámci trestního řízení dle trestního řádu.¹¹⁵ Sledování může provádět pouze v rámci trestního řízení, tj. k zjištění pachatele trestného činu a jeho náležitému potrestání. Tato možnost je subsidiární a možná, jen pokud tohoto cíle nelze dosáhnout jinak či za ztížených podmínek a při minimálním nezbytném omezení práv a svobod dotčených osob.

¹¹⁴ Podle § 62 zákona o Policii ČR a § 24b zákona o obecní policii.

¹¹⁵ Česko. Zákon č. 141/1961 Sb., ze dne 29. 11. 1961, trestní řád, § 158b – 158f.

Požizování záznamů je v každém z těchto případů vázáno na povolení státního zástupce, a pokud se jím zasahuje do domovního nebo listovního tajemství (tj. pokud je sledování prováděno např. v bytě či jiném soukromém prostoru), musí je povolit soud. Maximální povolená doba sledování je 6 měsíců, poté se musí povolení zhodnotit znovu.

Sledování bez povolení lze provádět max. 48 hodin, a pokud není následně povoleno, musí být získané záznamy zničeny. Taktéž musí být zničeny i záznamy povoleného sledování, pokud nebyly zjištěny skutečnosti důležité pro trestní řízení. Získané záznamy jsou vázány na vyšetřování toho trestného činu, pro jehož vyšetřování byly pořízeny. Pro jiné vyšetřování je možno je použít pouze, pokud půjde o úmyslný trestný čin nebo s tím daná osoba souhlasí.

Kromě bezpečnostních sborů mohou sledování provádět i celní orgány podle celního zákona.¹¹⁶ Jejich oprávnění je omezené na plnění úkolů na základě mezinárodních smluv, pokud existuje podezření z porušení celních předpisů ve formě úmyslného trestného činu. Dle zákona o povinném značení lihu¹¹⁷ musí kromě toho všichni výrobci a distributoři lihu sami ve svých skladech nainstalovat kamery, které zasílají záznamy přímo celní správě. K tomuto opatření došlo v návaznosti na loňskou metanolovou aféru,¹¹⁸ ve které na následky pančování alkoholu zemřelo několik lidí.¹¹⁹ Celní orgány nesmí do práv a svobod jiných osob zasahovat nad nezbytně nutnou míru, záznam ze sledování nesmí využít k jinému účelu a musí jej chránit před zneužitím. Kontrolu vykonává Poslanecká sněmovna.

Sledovací systémy k pořizování obrazových nebo zvukových záznamů může dále používat v rámci zpravodajské techniky i Bezpečnostní informační služba.¹²⁰ Bezpečnostní informační služba ovšem potřebuje povolení soudu a to je možné získat jen v případě nemožnosti jiných cest k získání informací. Soud rovněž může kontrolovat použití zpravodajské techniky a odejmout povolení, pokud již není důvodné.

¹¹⁶ Česko. Zákon č.13/1993 Sb., ze dne 15. 12. 1992, celní zákon.

¹¹⁷ Česko. Zákon č. 307/2013 Sb. ze dne 12. 9. 2013, zákon o povinném značení lihu, §22.

¹¹⁸ Sněmovní tisk 939/0, část č. 1/5, Vládní návrh zákona o povinném značení lihu, str. 27.

¹¹⁹ Před rokem v Česku přepukla metanolová aféra, má 38 obětí. Ceskenoviny.cz. 2. 9. 2013. Dostupné na: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/pred-rokem-v-cesku-propukla-metanolova-afera-ma-47-obeti/978919> Poslední přístup 22.4.2014.

¹²⁰ Česko. Zákon č. 154/1994 Sb., ze dne 7. 7. 1994, o Bezpečnostní informační službě.

Tak jako sledování jinými subjekty, ani Bezpečnostní informační služba při použití zpravodajské techniky rovněž nesmí nadměrně zasahovat do práv a svobod občanů. Ve zbytku se Bezpečnostní informační služba řídí zákonem o ochraně osobních údajů s tím, že má stejné výjimky jako Policie ČR a obecní policie.

Stejně je upraveno používání zpravodajské techniky Vojenským zpravodajstvím.¹²¹ Sledovací systémy lze podřadit i pod podpůrné operativně pátrací prostředky a zabezpečovací techniku používanou Vězeňskou službou a justiční stráží podle zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Ty mohou tyto prostředky používat za účelem předcházení nebo zamezení ohrožení života a zdraví osob nebo k zabezpečení ochrany majetku či předcházení a odhalování trestné činnosti v souladu s účelem výkonu zabezpečovací detence, výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody a nesmí omezovat práva jiných osob nad míru nezbytně nutnou. Jejich použití schvaluje ministr spravedlnosti.

Jiné, především soukromé osoby potřebují pro zpracovávání osobních údajů získaných prostřednictvím sledovacích systémů souhlas subjektu údajů nebo jiný právní titul na základě zákona a musí splnit výše vyjmenované povinnosti vůči subjektu údajů. U nich je rovněž důležitá podmínka proporcionality v případě, kdy systém používají na ochranu svých vlastních práv a oprávněných zájmů (např. ochrana majetku), neboť výkonem těchto svých práv nesmí naopak nepřiměřeně zasáhnout do práva subjektu údajů na ochranu jeho soukromého a osobního života. Používání takového sledovacího systému rovněž musí být podle zákona o ochraně osobních údajů řádně registrováno u Úřadu pro ochranu osobních údajů, pokud není naplněna některá z výjimek podle § 18 zákona o ochraně osobních údajů.¹²²

V této práci se zabývám kamerami na veřejných prostranstvích. Ty jsou většinou provozované policií a jinými státními subjekty k zajištění bezpečnosti.

¹²¹ Česko. Zákon č. 289/2005 Sb., ze dne 16. 6. 2005, o Vojenském zpravodajství.

¹²² např. kasina podle zákona: Česko. Zákon č. 202/1990 Sb., ze dne 17. 5. 1990, zákon o loteriích a jiných podobných hrách.

4.4. Rozlišení míst, kde se záznam pořizuje

Jakub Morávek ve svém článku zastává názor, že: „*Míra soukromí je, zjednodušeně řečeno, určována povahou prostor, ve kterých se osoba nachází, dobou, kdy se v nich nachází, jejím vztahem k danému místu a jejím legitimním očekáváním ve vztahu k právě uvedeným faktorům.*“¹²³ Je zřejmé, že na veřejnosti očekáváme nižší míru soukromí než doma, víme, že nás mohou vidět všichni, kdo tam jsou. To ale neznamená, že bychom se měli vzdát všech nároků na soukromí. Ty se liší v závislosti na prostředí.

U míst, kde je potřeba vyšší míry bezpečnosti, jako jsou budovy ministerstev nebo ambasad, se dá očekávat, že budou monitorované. Dnes již většina lidí ví, že turistická centra měst jsou relativně podrobně sledované. Ke sledování ale dochází i na mnohých dalších místech, kde o tom obvykle občané ani neví. Není však možné zjistit, kde se nacházejí všechny kamery. V databáze ÚOOÚ jsou vedené výlučně registrované soukromé kamery. Na soukromém serveru mapakamer.cz je možné najít jich víc, protože zahrnuje i policejní a jiné státní kamery. Server ale zahrnuje kamery jenom v Praze, Brně a jejich okolí. I proto je po celé republice množství kamer, o kterých se neví.

O sledování na určitých místech informuje alespoň denní tisk. Dozvíme se tak, že Brno zavádí kamery v prostředcích městské hromadné dopravy. Anebo že v Praze budou více monitorované oblasti se zvýšenou kriminalitou.

4.5. Postup registrace

Ten, kdo hodlá zpracovávat osobní údaje nebo změnit registrované zpracování, je povinen tuto skutečnost písemně oznámit Úřadu,¹²⁴ pokud jeho zmocnění nevyplývá ze zvláštního zákona.¹²⁵ K registraci začalo docházet od roku 2006, kdy v případě Gymnázia

¹²³ Jakub Morávek: Kdy lze jako důkazní prostředek připustit záznam z kamerového systému?, [Právní rozhledy 13/2011, s. 457

¹²⁴ Česko. Zákon č. 101/2000 Sb., ze dne 4. 4. 2000, zákon o ochraně osobních údajů, § 16 odst. 1.

¹²⁵ např. zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů (§ 62); zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů (§ 24b); zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů (§ 30, § 33); zákon č. 202/1990 Sb., České národní rady o loteriích a jiných podobných hrách, ve znění pozdějších předpisů (§ 37, § 50); zákon č. 59/2006 Sb., o

Škvoreckého Úřad poprvé projednal instalaci kamerových sledovacích systémů. Úřad v tomto případě rozhodl, že instalace kamerového systému spadá pod registrační povinnost dle zákona o ochraně osobních informací. Postupně vzniklo i základní stanovisko ke kamerovým systémům a tento přístup potvrdila i judikatura.¹²⁶

Tato povinnost se vztahuje výlučně na správce osobních údajů. Správcem je dle zákona *každý subjekt, který určuje účel a prostředky zpracování osobních údajů, provádí zpracování a odpovídá za něj. Zpracováním osobních údajů může správce zmocnit nebo pověřit zpracovatele, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.*¹²⁷ Povinnost nemají zpracovatelé, ani jiné osoby, které se na zpracování jen podílejí. Oznámení o zpracování je nutné učinit ještě před zahájením samotného zpracování. Ve skutečnosti je ale většina kamer registrovaná až ex post.

Zákon stanoví základní náležitosti oznámení o zpracovávání údajů. Oznámení musí obsahovat následující informace: *a) identifikační údaje správce, u fyzické osoby, která není podnikatelem, jméno, popřípadě jména, příjmení, datum narození a adresu místa trvalého pobytu, u jiných subjektů obchodní firmu nebo název, sídlo a identifikační číslo osoby, pokud bylo přiděleno, a jméno, popřípadě jména, a příjmení osob, které jsou jejich statutárními zástupci, b) účel nebo účely zpracování, c) kategorie subjektů údajů a osobních údajů, které se těchto subjektů týkají, d) zdroje osobních údajů, e) popis způsobu zpracování osobních údajů, f) místo nebo místa zpracování osobních údajů, g) příjemce*

prevenci závažných havárií, ve znění pozdějších předpisů (§ 14 -15); zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie (atomový zákon) a ionizujícího záření a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (§ 4, § 4a), zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (§ 15); zákon č.129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (§ 35, § 37); zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (§ 132a), zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů (§ 16 až §16c) apod.

¹²⁶ Například Rozsudek Nejvyššího správního soudu. Č.j. 5 As 1/2011, ze dne 28. 6. 2013.

¹²⁷ Česko. Zákon č. 101/2000 Sb., ze dne 4. 4. 2000, zákon o ochraně osobních údajů, §4 písm. J.

nebo kategorie příjemců, *h*) předpokládaná předání osobních údajů do jiných států a *i*) popis opatření k zajištění ochrany osobních údajů podle §13.¹²⁸

Pokud oznámení obsahuje všechny tyto informace a Úřad nemá odůvodněné obavy, že by mohlo dojít k porušení zákona o ochraně osobních informací,¹²⁹ musí správce už jen počkat 30 dní a pak může zahájit zpracovávání osobních údajů. Sleduje se zejména kdo má přístup k údajům, jaké je zabezpečení, jak se kontroluje, kdo má k záznamům přístup a na jakou dobu se záznamy uchovávají. Úřad zatím zapíše informace uvedené v oznámení do registru¹³⁰ a vydá osvědčení o registraci.

Pokud oznámení všechny potřebné informace neobsahuje, Úřad neprodleně zašle oznamovateli výzvu, upozorní ho na chybějící nebo nedostatečné informace a stanoví lhůtu k doplnění oznámení. To se děje zhruba ve třetině případů. V případě, že správce oznámení nedoplní o požadované informace, nahlíží se na učiněné oznámení tak, jako by nebylo podáno.¹³¹ Pokud jsou údaje doplněné, postupuje se jako by bylo oznámení kompletní od začátku.

V současnosti je v České republice registrovaných 10 995 subjektů¹³², odhaduje se ale, že celkový počet kamer včetně neregistrovaných a těch, které se povinně neregistrují je několik statisíc.¹³³

4.6. Postup po zjištění neregistrované kamery

Úřad nevykonává vlastní činnost, která by směřovala ke zjištění existence neregistrovaných kamer. Dozvídá se o nich hlavně ze stížností občanů. Stížnosti na kamery tvoří asi 10 – 15% stížností a vedou k 30 - 40% kontrol. Například v roce 2013 bylo podáno 1336 stížností. Většina z nich se týkala kamer na pracovištích a v bytových domech.

¹²⁸ Česko. Zákon č. 101/2000 Sb., ze dne 4. 4. 2000, zákon o ochraně osobních údajů, §16 odst. 2.

¹²⁹ Česko. Zákon č. 101/2000 Sb., ze dne 4. 4. 2000, zákon o ochraně osobních údajů, §17 odst. 1.

¹³⁰ Česko. Zákon č. 101/2000 Sb., ze dne 4. 4. 2000, zákon o ochraně osobních údajů, §16 odst.3.

¹³¹ Česko. Zákon č. 101/2000 Sb., ze dne 4. 4. 2000, zákon o ochraně osobních údajů, 16 odst. 4.

¹³² Výroční zpráva 2013, Úřad pro ochranu osobních údajů, str. 53.

¹³³ Názor ředitele úřadu Mgr. Josefa Prokeše.

Po přijetí stížnosti Úřad zkontroluje její náležitosti. Pokud je kamera umístěná na viditelném místě, zkontroluje ji přes Google streetview. Pokud je umístěná uvnitř budovy, požádá stěžovatele, aby doložil zejména fotografie a údaje o tom, kdo ji provozuje.

Pokud se skutečnosti, proti kterým byla podaná stížnost, jeví jako pravděpodobné, Úřad zahájí kontrolu. V rámci ní pak může vykonat kontrolu na místě, případně i nařídit blokování záznamu do skončení řízení. V případě, že se podezření potvrdí, Úřad nařídí nápravu a uloží pokutu. Postupuje při tom podle zákona o ochraně osobních informací. Na základě novely, která je momentálně na programu jednání Senátu by ale do budoucna měl být subsidiárně aplikovatelný i správní řád.

4.7. Výjimka povolující soukromé kamery

Ne každé zpracování osobních údajů vyžaduje registraci. Dle občanského zákoníku se totiž záznamy mohou využít k výkonu nebo jiných práv nebo chráněných zájmů. To znamená, že pokud natočíte na videokameru rodinné video a na záznamu jsou i další osoby, neporušujete tím zákon. Video ale můžete dál použít jen na soukromé účely, teda ukázat ho rodině a přátelům. Svolení není třeba ani v případě, když se podobizna, písemnost osobní povahy nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použijí na základě zákona k úřednímu účelu nebo v případě, že někdo veřejně vystoupí v záležitosti veřejného zájmu.¹³⁴ Dále zákon garantuje vědeckou, uměleckou a zpravodajskou licenci.¹³⁵ Ani na základě zákonné licence ale záznam nesmí být využit nepřiměřeným způsobem v rozporu s oprávněnými zájmy člověka.¹³⁶

Zákon o ochraně osobních údajů konkretizuje, kdy se oznamovací povinnost podle § 16 nevztahuje na zpracování osobních údajů. Jedná se o údaje, které a) jsou součástí datových souborů veřejně přístupných na základě zvláštního zákona, b) správci ukládá zvláštní zákon nebo je takových osobních údajů třeba k uplatnění práv a povinností vyplývajících ze zvláštního zákona, nebo c) jde-li o zpracování, které sleduje politické, filosofické, náboženské nebo odborové cíle, prováděné v rámci oprávněné činnosti

¹³⁴ Česko. Zákon č. 89/2012 Sb., ze dne 3. 2. 2012, občanský zákoník, § 88.

¹³⁵ Česko. Zákon č. 89/2012 Sb., ze dne 3. 2. 2012, občanský zákoník, § 89.

¹³⁶ Česko. Zákon č. 89/2012 Sb., ze dne 3. 2. 2012, občanský zákoník, § 90.

sdužení, a které se týká pouze členů sdužení, nebo osob, se kterými je sdužení v opakujícím se kontaktu souvisejícím s oprávněnou činností sdužení, a osobní údaje nejsou zpřístupňovány bez souhlasu subjektu údajů.¹³⁷

I pokud zpracování podléhá registraci, ne vždy je nutné mít k němu souhlas subjektu osobních údajů. Bez tohoto souhlasu může provozovatel údaje zpracovávat a) jestliže provádí zpracování nezbytné pro dodržení právní povinnosti správce, b) jestliže je zpracování nezbytné pro plnění smlouvy, jejíž smluvní stranou je subjekt údajů, nebo pro jednání o uzavření nebo změně smlouvy uskutečněné na návrh subjektu údajů, c) pokud je to nezbytně třeba k ochraně životně důležitých zájmů subjektu údajů. V tomto případě je třeba bez zbytečného odkladu získat jeho souhlas, d) jedná-li se o oprávněně zveřejněné osobní údaje v souladu se zvláštním právním předpisem, e) pokud je to nezbytné pro ochranu práv a právem chráněných zájmů správce, příjemce nebo jiné dotčené osoby; takové zpracování osobních údajů však nesmí být v rozporu s právem subjektu údajů na ochranu jeho soukromého a osobního života, f) pokud poskytuje osobní údaje o veřejně činné osobě, funkcionáři či zaměstnanci veřejné správy, které vypovídají o jeho veřejné anebo úřední činnosti, o jeho funkčním nebo pracovním zařazení, nebo, g) jedná-li se o zpracování výlučně pro účely archivnictví podle zvláštního zákona.¹³⁸

Směrnice EU upravuje výjimky volného zpracování pro účely ochrany práv a právem chráněných zájmů specifickěji. Výjimka je udělena zpracování prováděnému fyzickou osobou pro výkon výlučně osobních či domácích činností. Mimo to se směrnice nevztahuje ani na zpracování osobních údajů pro výkon činností, které nespádají do oblasti působnosti práva Společenství, netýká se jí ani zpracování, které se týká veřejné bezpečnosti, obrany, bezpečnosti státu (včetně hospodářské stability státu, pokud jsou tato zpracování spojená s otázkami bezpečnosti státu) a činnosti státu v oblasti trestního práva.¹³⁹

¹³⁷ Česko. Zákon č. 101/2000 Sb., ze dne 4. 4. 2000, zákon o ochraně osobních údajů, §18 odst. 1.

¹³⁸ Česko. Zákon č. 101/2000 Sb., ze dne 4. 4. 2000, zákon o ochraně osobních údajů, §5 odst. 2.

¹³⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES, ze dne 24. října 1995, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů, čl. 3, odst. 2.

5. Zhodnocení výhod a nevýhod využívání kamerových systémů

Pro určení legálnosti kamer je v první řadě nutné zjistit, jaký je jejich přínos a naopak jejich negativní působení. Proto musíme zhodnotit všechny aspekty jejich působení, a to z různých úhlů pohledu.

5.1. Pozitiva

Sledování má za cíl omezit narušování zákona a být hrozbou pro potenciální narušitele. Využívá k tomu personál, jehož základní zodpovědností je bezpečnost (tj. policie a jiné bezpečnostní sbory), a také technologie, které tento personál nahrazují.¹⁴⁰

Hlavním důvodem existence a využívání kamerových systémů je, že slouží k ochraně jednotlivců, majetku, veřejnému zájmu, odhalování, prevenci a stíhání zločinu, získávání důkazů a jiným legitimním zájmům.¹⁴¹ V zásadě by měl tento systém přispívat k zvýšení bezpečnosti ve dvou fázích: v první řadě k odstrašení potencionálních budoucích pachatelů a za druhé k dopadení a usvědčení pachatele, jehož jednání bylo zachyceno a nahráno.

Přínosů využívání CCTV (closed circuit television, tzn. kamerový systém se záznamem) je hodně. Zejména již zmíněná zvýšená efektivita ochránců pořádku. Určitě musíme zmínit odstrašující efekt na potenciální pachatele, získání důkazů o spáchání trestných činů a přestupků, které vedou k jednoduššímu potrestání pachatele, nebo slouží jako varování pro ty, kdo se chovají nějak podezřele. Pachatelé mají na svůj čin také výrazně méně času, protože se snížila reakční doba a mohou být rychleji dopadeni. V neposlední řadě kamery policii umožňují podezřelého sledovat a vypátrat. Důležitým aspektem je ujistění spořádaných občanů, že jsou v bezpečí, a upozornění na kriminalitu v centrech měst. Co se práce policie týče, zjednodušuje se takto správa města.¹⁴²

Technologie CCTV umožňuje výrazné zvýšení efektivity tím, že umožňuje zaměstnancům sledovat několik míst najednou. To by za jiných okolností vyžadovalo

¹⁴⁰ Welsh, Brandon C., Farrington, David P. Surveillance for Crime Prevention in Public Space: Results and Policy Choices in Britain and America Criminology & Public Policy, Volume 3, Issue 3, July 2004, str. 498.

¹⁴¹ Stanovisko č. 4/2004 WP 29, citováno z Janečková, Bartík, supra note 100, str. 11.

¹⁴² Poyser, supra note 94, str. 121.

mnohem více zaměstnanců. CCTV teda snižuje finanční náklady na kontrolu a současně snižuje i reakční čas, ve kterém policie nebo jiný sledující může zasáhnout proti zjištěnému porušení zákona.¹⁴³

Nejzákladnějším argumentem využívaným proti kritikům kamerových systémů zdůrazňujících hodnotu soukromí je, že pokud nemáte co skrývat, nemusíte se ničeho bát.¹⁴⁴ Argument, že pokud nemáte co skrývat, nemůže Vám sledování vadit, je velmi rozšířený. Využívá ho mimo jiné i britská vláda.¹⁴⁵ Tento argument je postavený na myšlence, že náš výběr toho, jak se chovat, vlastně není omezen. Můžeme se rozhodovat, jak chceme, pokud nám nevadí, že je naše chování monitorované.¹⁴⁶

Tato myšlenka spočívá v tom, že sledování neomezuje vaši svobodu až do chvíle, kdy policie odkryje protizákonné jednání. V té chvíli již ale člověk nemá legitimní důvod požadovat, aby tato činnost zůstala schována v soukromí.¹⁴⁷

Navíc, je důležité si uvědomit, že informace se většinou dostanou jen k několika úředníkům, případně jen počítačům, a nestanou se opravdu veřejnými.¹⁴⁸

5.2. Negativa

Na druhou stranu, zvýšená kontrola státem může vést i k mnoha negativním efektům. Mezi nejdůležitější patří omezení politického disentu a omezení svobody slova.¹⁴⁹ Je normální, že v situaci, kdy je člověk monitorován, si dává větší pozor na to, co říká a dělá, zejména když ho sledují političtí odpůrci, nebo když ví, že jeho názor není obecně

¹⁴³ Xenakis, Aileen B. Washington and CCTV. It's 2010, not 1984, Case Western Reserve Journal of International Law (2010), str. 574.

¹⁴⁴ Davis, S.G. (1996a) *Big Brother*. London: Pan.citované z Poyser, supra note 94, str. 126

¹⁴⁵ "If you've got nothing to hide, you've got nothing to fear."

¹⁴⁶ Jacobs, Bart. Keeping our Surveillance Society Nontotalitarian. Amsterdam Law Forum, 2009, Vol. 1, No. 4., str. 27.

¹⁴⁷ Solove, Daniel J. "I've Got Nothing to Hide" and Other Misunderstandings of Privacy. The George Washington University Law School, dostupné na: <http://tehlug.org/files/solove.pdf>, str. 1.

¹⁴⁸ Ibid, str. 7.

¹⁴⁹ Cockfield, Arthur J. Protecting the Social Value of Privacy in the Context of State Investigations Using New Technologies U.B.C. Law Review, Vol. 40, No. 1, 2007, str. 52.

podporován.¹⁵⁰ Tento vliv vychází ze vzájemného vztahu a závislosti mezi soukromím a některými dalšími právy chráněnými Listinou.¹⁵¹

Ze strany bezpečnostních sborů, nebo jiného provozovatele, může dojít ke zneužití informací. Ty mohou systém zneužít ke vlastnímu prospěchu.¹⁵² Obecně je lidem nepříjemné, když jsou sledováni. Výzkum ukazuje, že mnohé ženy se bojí voyeurismu těch, kteří sledují obrazovky, a toho, že neexistuje žádná garance proti tomu, co se v angličtině označuje jako „peeping Tom“, tedy osobám hledajícím potěšení ve sledování jiných.¹⁵³

Za normálních okolností jsme na veřejnosti sledováni samozřejmě také, ale tento pohled není tak konkrétní, pokud se nám pohledy setkají, po čase defenzivně odvrátíme zrak. Tím se vytváří určitá rovnost mezi stranami. Naopak, CCTV umožňuje sledujícímu být fyzicky vzdálený od sledovaného. Proto daná osoba nemůže ani vědět, jestli je v daném momentu sledovaná, nebo se tomu bránit. Také nikdy nezjistí, zda se sledování směřuje na něj/ni, nebo rovnoměrně na celou populaci.¹⁵⁴

Navíc, problémem je, že nevíme, kdo a jak bude tyto informace využívat v budoucnosti.¹⁵⁵ Osobní údaje, které byly sesbírané za jistým účelem a s jistým cílem, se mohou v budoucnu dostat do rukou někomu jinému, kdo zesílí sledování a ohrozí soukromí nad rámec toho, co je dnes považováno za akceptovatelné.¹⁵⁶ Nikdy totiž nevíme, jaký bude další politický vývoj v zemi a kdo se dostane k moci. Spojením informací, které nepotřebujeme skrývat, se dají zjistit informace, o kterých už ale nechceme, aby byly veřejné. Pokud je totiž možné, že i obchodní řetězce dokážou ovlivnit naše chování na základě dlouhodobého sledování našeho chování,¹⁵⁷ co brání státu, aby s tím po čase začal taky?

Nejen to. Aktivita policie se nemusí jen zvýšit v negativním směru. Vypadá to spíše, že sledování směřuje k obecnému snížení aktivity policie, k tomu, že přestává plnit svou

¹⁵⁰ Solove, *nothing to hide*, str. 17.

¹⁵¹ Viz str. 13-14.

¹⁵² Poyser, *supra note 94*, str. 126-127.

¹⁵³ Poyser, *supra note 94*, str. 123.

¹⁵⁴ Poyser, *supra note 94*, str. 128.

¹⁵⁵ Solove, *supra note 147*, str. 19.

¹⁵⁶ Wood, David Murakami. *A Report on the Surveillance Society*. For the Information Commissioner by the Surveillance Studies Network. 2000. str. 9, bod 5.3.1.

¹⁵⁷ Duhigg, Charles. *The power of habit: Why we do what we do and how to change*. Londýn: William Heinemann, 2012. 400s. ISBN 978-1847946249. Str. 182-212.

funkci.¹⁵⁸ Ukazuje se, že s růstem počtu kamer ve Velké Británii přestávají tyto kamery plnit funkci součásti protizločinné strategie a stávají se samotnou strategií.¹⁵⁹ Ostatním způsobům boje proti kriminalitě se tedy neklade dostatečný důraz.

Navíc, v právním státě je závažným problémem, že sledovací systémy jsou silně diskriminační vůči některým skupinám obyvatelstva, zejména vůči Romům, černochům a Arabům, ale i nižším společenským vrstvám. Systém je obecně nastavený tak, že se soustřeďuje na skupiny obyvatel se společnými podezřelými rysy. Mezi ty může patřit například i rasa, pohlaví nebo náboženství. Je při tom jedno, zda tyto informace vyhodnocuje konkrétní zaměstnanec nebo počítač. Informací je příliš na to, aby se dalo rovnoměrně věnovat celé populaci, a proto se sledování soustřeďuje na určité skupiny osob. Údajů je ale příliš a nejsou úplně konkrétní, takže je těžké je využít k obecné prevenci.¹⁶⁰ V britské policejní databázi tak například v prosinci 2005 mělo svůj profil zhruba 3.45 milionu jednotlivců, což odpovídá asi 5.2% celé populace. Z pohledu jednotlivých ras je ale poměr počtu záznamů velmi nerovnoměrný. Mužů černochů bylo profilováno celých 40 %, ve srovnání s 9 % bělochů, respektive 13 % Asiatů.¹⁶¹

Několik různých autorů spojuje sledování se dvěma koncepty klasické literatury minulého století. Dle svých autorů se nazývají Orwell a Kafka problémem.¹⁶² Orwellovský problém spočívá v samotném sledování a absolutní kontrole, tak jak tomu bylo v totalitářském prostředí románu 1984. Není ani tak spojován s omezením rozhodování a pohybu, jako s myšlenkou všemocnosti a vševědouceho státu.

Kafkovský problém je mnohem komplikovanější. Nejde v něm o samotné sledování a využívání informací, ale o to, že hlavní hrdina o něm ani neví a nemá možnost se informacím vyjádřit či ovlivnit, jak budou použité. Problémem je pak navozená bezmocnost a zranitelnost, způsobená hrdinovou nemožností jakkoliv ovlivnit systém. Ten

¹⁵⁸ Poyser, supra note 94, str. 126-127.

¹⁵⁹ Surette, Ray. The thinking eye - Pros and cons of second generation CCTV surveillance systems, *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, Vol. 28 Iss: 1, str. 154.

¹⁶⁰ Jacobs, Bart. Keeping our Surveillance Society Nontotalitarian. *Amsterdam Law Forum*, 2009, Vol. 1, No. 4., str. 27.

¹⁶¹ Wood, full report, supra note 156, str. 22, bod. 9.6.8.

¹⁶² Solove, supra note 147, str. 17.

selhává zejména na byrokracii, nezájmu, omylech, zneužití, frustraci a nedostatku transparentnosti. Tento problém je často zdůrazňován v souvislosti s mírou informovanosti občanů a téměř nulového povědomí o tom, jak sledování vlastně funguje a jaká přináší rizika.

Může se argumentovat i tak, že k ztrátě soukromí dochází i bez toho, aby někdo sledoval nahrávané pásky s naším jednáním.¹⁶³ Od reálné ztráty soukromí je ale nutné odlišit strach z jeho ztráty, což je něco úplně jiného.¹⁶⁴

Na rozdíl od ÚOOÚ, ESLP je názoru, že monitorování samotné, bez zaznamenávání údajů, vlastně neomezuje naše soukromí.¹⁶⁵ Argumentuje tím, že na ulicích je soukromí běžně omezeno už jen tím, že se chodci vidí mezi sebou. K omezení dle něj dochází až ve chvíli, kdy se tyto údaje začnou být využívány ke konkrétnímu cíli.

Osobně souhlasím spíše s ÚOOÚ. Myslím si, že už samotné sledování zasahuje do našeho soukromí. To neznamená, že tento zásah nemůže být oprávněný, ale vidím rozdíl mezi cíleným sledováním jednou osobou a roztroušenou pozorností mnoha očí.

¹⁶³ Tento názor zastává i ÚOOÚ.

¹⁶⁴ Davis, Steven. Privacy, Rights, and Moral Value, University of Ottawa Law & Technology Journal, Vol. 3, No. 1, 2006, str. 123.

¹⁶⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Perry proti Spojenému království, (číslo stížnosti 63737/00), ze dne 17.10.2003, bod 38.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Herbecq a další proti Belgii, (číslo stížnosti 32200/96 a 32201/96), ze dne 14. 1. 1998, bod 92.

6. Efektivita a využití v praxi

I přes to, že u nás se této problematice věnuje minimum pozornosti, existuje již několik výzkumů efektivity kamerových systémů ze zahraničí. Dle judikatury ESLP mohou být statistické údaje relevantním důkazem v případě omezování lidských práv.¹⁶⁶ Proto je relevantní zabývat se tím, zda kamerové systémy v praxi vůbec přinášejí užitek.

Problémem je, že *“tento výzkum silně naznačuje, že sledování pomocí videa nemá žádný statisticky významný vliv na míru kriminality.”*¹⁶⁷ Na tom se shodují mnozí britští i američtí vědci. Dle jejich názoru kamery pomáhají snížit kriminalitu jen málo, nebo vůbec.

Britsko-americká studie Brandona Welshe a Davida Farringtona ukázala, že přínos technického monitorování je přibližně stejný, jako u zvýšení viditelnosti přirozenou metodou jakou je například lepší osvětlení ulic.¹⁶⁸ V tomto pokusu se v části města zavedly kamerové systémy a v jiné části se jen zvýšil počet lamp v ulicích. Výsledky ukazují, že lampy v ulicích byly v centrech měst efektivnější. Oba způsoby vykazovaly několik společných znaků. Měly mnohem lepší výsledky u majetkové trestní činnosti než u násilných činů, kterým nepomáhaly předcházet. Dle této studie kriminalita ve sledovaných oblastech poklesla o 21%.¹⁶⁹ U násilných činů ale pokles kriminality nižší než pět procent.¹⁷⁰ Ukázalo se ale i to, že stejné metody mají různé účinky v závislosti na oblasti, kde jsou používány.

Sam Poyser ale poukazuje na to, že i když některé výzkumy nasvědčují, že kamery pomáhají snižovat kriminalitu, tyto výzkumy neberou v ohled širší oblast, ale jen konkrétní úsek, na kterém byly kamery zavedené. V širším měřítku totiž reálně kriminalita neklesá, ale jen se přesouvá a mění se její charakter. Měnit se může místo, čas, taktika a způsob provedení, oběť nebo typ činu.¹⁷¹ Kamery teda kriminálníky nepřesvědčují, aby přestali

¹⁶⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci OPUZ proti Turecku (číslo stížnosti 33401/02), ze dne 9. 6. 2009, bod 193.

¹⁶⁷ Pomáhají šmírovací kamery v ulicích? Zvedavec.org. 23. 2. 2012. Dostupné na: <http://www.zvedavec.org/komentare/2012/02/4838-pomahaji-smirovaci-kamery-v-ulicich.htm> Poslední přístup dne 22.4.2013.

¹⁶⁸ Welsh, Farrington, supra note 140, str. 497.

¹⁶⁹ Welsh, Farrington, supra note 140, Str. 509.

¹⁷⁰ Welsh, farrington, supra note 140, str.509.

¹⁷¹ Poyser, supra note 94, str. 125.

páchat trestnou činnost, jen je nutí přizpůsobit se a přehodnotit okolnosti, za kterých ji páchají. Obzvláště slabý efekt byl prokázán u mladistvých pachatelů. Na druhou stranu se zlepšila prokazatelnost trestných činů a míra doznání pachatelů.

To, že počet trestných činů neklesá, ale přesouvají se do oblastí kamerami nepokrytými, potvrzují i jiné zdroje.¹⁷² Proto, i když se často tvrdí opak, CCTV se používá zejména na drobné trestné činy a přestupky, ne v boji proti terorismu a závažné kriminalitě. Mezi činy, které jsou v zahraničí na základě záznamů nejčastěji stíhané, tak patří odhazování odpadků, močení na veřejnosti, dopravní přestupky, opilství, porušení předpisů o parkování nebo kouření na veřejnosti.¹⁷³ CCTV nepomohlo ani proti drobným, ani proti komplexním trestním činům, či přestupkům, jako jsou krádeže v obchodech nebo kapsářství.¹⁷⁴

Často se ukazuje, že kamery jsou užitečné jen pro zpětné dokazování, ne jako prevence. Je jich totiž tolik, že není možné je všechny sledovat v reálném čase. Proto se k nahrávkám zpětně vrací až v rámci dokazování spáchaného deliktu. Kamery jsou často využívány zejména v Praze: "V letošním třetím čtvrtletí (2013) policie využila kamery ve 3 256 případech," říká mluvčí státní policie v Praze Andrea Zoulová.¹⁷⁵

Ve studii z roku 2002, kde se testovalo americké vojenské rozlišování obličejů, se ale ukázalo, že rozlišování je spolehlivé jen na 74%, a to pouze za ideálních podmínek.¹⁷⁶ V reálných situacích je toto číslo nejspíš ještě nižší a užití kamer v dokazování by mohlo vést i k odsouzení nevinných osob. Důkazy totiž mohou být zavádějící¹⁷⁷

¹⁷² Surette, Ray. The thinking eye - Pros and cons of second generation CCTV surveillance systems, *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, Vol. 28 Iss: 1, str. 153.

¹⁷³ Ibid, str. 156.

¹⁷⁴ Ibid, 157.

¹⁷⁵ Prahu hlídá skoro dvatisíce kamer, město chce rozmístit dvě desítky dalších. *Idnes.cz*. 6.11.2013. Dostupné na: http://praha.idnes.cz/kamerovy-system-v-praze-0wt-/praha-zpravy.aspx?c=A131106_1996660_praha-zpravy_sfo Poslední přístup dne 22.4.2013.

¹⁷⁶ Wood, full report, supra note 156, str. 29, bod 9.11.4.

¹⁷⁷ Poyser, supra note 94, str. 126-127.

7. Použití záznamu jako důkazu

Jak bylo zmíněno v předchozích kapitolách, jedním z hlavních přínosů kamerových systémů je jejich využití k usvědčení pachatele. Proto je důležité zamyslet se nad tím, zda vůbec mohou být záznamy využité jako důkazní prostředky v soudních a správních řízeních, a pokud ano, za jakých podmínek a v jakém rozsahu. Důkazní prostředky jsou obecně definované v jednotlivých procesních předpisech, ale konkrétně se kamerovými záznamy zabývá jen judikatura.

Občanský soudní řád¹⁷⁸ ohledně důkazních prostředků stanoví, že jím může být jakýkoliv prostředek, kterým lze zjistit faktický stav. Řadí sem zejména výslech svědků, znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob, notářské nebo jiné listiny, ohledání a výslech účastníků.

S občanským soudním řádem pak pro případy trestního řízení souhlasí trestní řád¹⁷⁹, mezi důkazní prostředky řadí *zejména výpovědi a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Zdůrazňuje ale, že „důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení nesmí být použit v řízení s výjimkou případu, kdy se použije jako důkaz proti osobě, která takového donucení nebo hrozby donucení použila.“*

Důkazy se zabývá i zákon o Ústavním soudu¹⁸⁰ a definuje je následovně: *„Za důkaz mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit skutkový stav, zejména výslech svědků, znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánů a právnických osob, listiny, ohledání, jakož i výslech účastníků.“*

Posledním z relevantních procesních předpisů je pak správní řád.¹⁸¹ Ten k důkazním prostředkům uvádí, že: *„K provedení důkazů lze užít všech důkazních prostředků, které jsou vhodné ke zjištění stavu věci a které nejsou získány nebo provedeny v rozporu s právními předpisy. Jde zejména o listiny, ohledání, svědeckou výpověď a znalecký*

¹⁷⁸ Česko. Zákon č. 99/1963 Sb., ze dne 4. 12. 1963, občanský soudní řád, § 125.

¹⁷⁹ Česko. Zákon č. 141/1961 Sb., ze dne 29. 11. 1961, trestní řád, § 89 odst. 2, 3.

¹⁸⁰ Česko. Zákon č. 141/1961 Sb., ze dne 29. 11. 1961, trestní řád § 49 odst. 1.

¹⁸¹ Česko. Zákon č. 500/2004, Sb., ze dne 24. 6. 2004, správní řád, § 51 odst. 1.

posudek. “ K tomuto ustanovení lze pro komplexnost z důvodové zprávy doplnit, že „režim důkazních prostředků je upraven v zásadě shodně s jinými procesními řády. “¹⁸²

Předchozí lze shrnout tak, že jako důkazní prostředek může být připuštěno cokoli (to znamená i jakékoliv video či audiozáznam kamerových systémů), pokud to bylo pořízeno v souladu s objektivním právem a při získání nebyly porušené jiné normy.¹⁸³

Toto pravidlo objasnil Nejvyšší soud následovně¹⁸⁴: „Při hodnocení důkazů po stránce jejich zákonnosti soud zkoumá, zda důkazy byly získány (opatřeny) a provedeny způsobem odpovídajícím zákonu nebo zda v tomto směru vykazují vady (zda jde o důkazy zákonné či nezákonné). K důkazům, které byly získány (opatřeny) nebo provedeny v rozporu s obecně závaznými právními předpisy, soud nepřihlédne. Opačný postup soudu by měl za následek, že porušení obecně závazného by bylo promítnuto do skutkového stavu věci zjištěného soudem, a tím i do rozhodnutí vydaného na jeho základě. Přihlédnutím k nezákonným důkazům (tím, že by o ně opřel svá skutková zjištění) by tak soud zatížil řízení vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Hodnocením důkazů z hlediska jejich pravdivosti pak soud dochází k závěru, které skutečnosti, o nichž důkazy (pro rozhodnutí významné a zákonné) podávají zprávu, lze považovat za pravdivé (dokázané) a které nikoli. “

Je povinností soudů zaměřovat svou činnost na to, aby nedocházelo k porušování práv a fyzických a právnických osob a aby práv a svobod obecně nebylo zneužíváno na úkor těchto osob. Z toho Nejvyšší soud vyvozuje: „Úkol soudů zajišťovat spravedlivou ochranu práv a oprávněných zájmů fyzických a právnických osob, které byly porušeny nebo jsou ohroženy, ale též jejich povinnost postupovat v řízení, jímž je tato ochrana zabezpečována, tak, aby samy svou činností práva fyzických a právnických osob neporušovaly a porušování jejich práv v řízení zamezovaly. “

Z toho vyplývá maxima, že: „Má-li být občanské soudní řízení jednou ze záruk zákonnosti sloužící jejímu upevnování a rozvíjení (§ 3 věta první o. s. ř.), nelze připustit,

¹⁸² Sněmovní tisk 201/0, Vládní návrh zákona správní řád, Str. 119.

¹⁸³ Morávek, Jakub. Kdy lze jako důkazní prostředek připustit záznam z kamerového systému?. Právní rozhledy 13/2011. s. 457.

¹⁸⁴ Rozsudek nejvyššího soudu. Č.j. 30 Cdo 64/2004, ze dne 11. 5. 2005.

aby při činnosti soudů, kterou je zajišťována ochrana práv fyzických a právnických osob, docházelo k porušování nebo k využívání porušení jiných práv těchto osob.

Navrhne-li proto účastník občanského soudního řízení k prokázání svých tvrzení důkaz, který byl pořízen nebo účastníkem opatřen v rozporu s obecně závaznými a jehož pořízením nebo opatřením došlo k porušení práv jiné fyzické nebo právnické osoby, soud takový důkaz jako nepřijatelný neprovede.¹⁸⁵“

Městský soud v Praze ale vyjádřil názor, že registrační povinnost není z těch, jejichž plnění by podmiňovalo legálnost či nelegálnost celého zpracování.¹⁸⁶

Nejvyšší soud se k tomuto zatím vyjadřuje rozporuplně. Například ve využití záznamu v trestní věci argumentuje tím, že kamera registrována byla, a tak nedošlo k porušení zákona.¹⁸⁷ Naopak v jiném rozsudku z toho samého roku došel Nejvyšší soud k opačnému názoru a podpořil záznam z neregistrované kamery: „*S ohledem na ustanovení § 89 odst. 2 tr. ř. lze za důkaz použitelný v trestním řízení pokládat též obsah obrazového záznamu z kamerového systému, který poškozený nainstaloval za účelem zjištění identity osoby poškozující jeho majetek (např. jeho obydlí, jeho automobil). V takovém případě zpravidla nepředstavuje jednání poškozeného nepřijatelný zásah do soukromí zaznamenané osoby, který by znamenal neúčinnost takového důkazu, i když instalaci záznamového zařízení a jeho provoz neoznámil Úřadu pro ochranu osobních údajů podle § 16 odst. 1 odst. 2 zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Přijatelnost takového důkazu je však nezbytné vždy posuzovat i s přihlédnutím k právu na soukromí zakotvenému v čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí ve smyslu čl. 7 a čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.*“¹⁸⁸

Co se týče Ústavního soudu, ten obecně využití kamerových záznamů podporuje. V některých případech dokonce Ústavní soud nechápal, proč důkaz kamerovým záznamem nebyl proveden, a doporučil ho jako nejlepší řešení v dané situaci.¹⁸⁹

¹⁸⁵ Rozsudek nejvyššího soudu. Č.j. 30 Cdo 64/2004, ze dne 11. 5. 2005.

¹⁸⁶ Rozsudek Městského soudu v Praze. Č.j. 5 Ca 149/2007, ze dne 14. 6. 2011.

¹⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu. Č.j. 3 Tdo 583/2009, ze dne 3. 6. 2009.

¹⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu. Č.j. 3 Tdo 593/2009, ze dne 3. 6. 2009.

¹⁸⁹ Nález Ústavního soudu. Č.j. II.ÚS 2142/11, ze dne 8. 8. 2013.

V obdobném případě zpravodajského odposlechu ale zdůraznil nutnost respektování základních práv obžalovaného v trestním procesu: „*Pokud policejní orgán použije v trestním řízení jako důkaz zpravodajský odposlech bez dodržení záruk, které trestní řád klade na provádění odposlechů v trestním řízení, porušuje základní právo na soukromí garantované čl. 13 Listiny. Státní zástupce, který ve svém rozhodování a dozorovací činnosti nereflektuje výše uvedené, porušuje základní právo být trestně stíhán jen způsobem stanoveným zákonem garantované čl. 8 odst. 2 Listiny.*“¹⁹⁰

Základem je, aby projev nebyl osobního charakteru a aby nebylo porušeno právo na soukromí mimo zákonem povolené případy.

Jakub Morávek ale argumentuje, že ochrany nepožívají jen projevy osobního charakteru, ale chráněno je soukromí obecně.¹⁹¹ I tak ale připouští, že „*je nicméně zřejmé, že pokud jsou takovými projevy ty, ke kterým dochází při výkonu povolání, při obchodu či ve veřejné činnosti, je chráněná hodnota v podobě soukromí menší, než pokud by se jednalo o projevy mající charakter projevů osobní povahy ve smyslu a judikatury Nejvyššího soudu.*“

Legálnost získání materiálů není jediným omezením přípustnosti důkazů. Dle Nejvyššího soudu jsou v civilním procesu nepřípustné i důkazy, které porušují ústavní právo člověka na soukromí. Proto, i když judikatura obecně záznamy připouští, musí být posuzované v rámci okolností konkrétního případu.¹⁹²

Přirozeně, pro trestní řízení platí určité odchylky a připouští se i záznamy pořízené bez souhlasu sledovaného subjektu.¹⁹³ Ta samá pravidla pak platí i v řízení o správních deliktech.¹⁹⁴

Pokud tedy obecný soud rozhodne o vině především na základě operativně pátracího prostředku citelně zasahujícího do soukromí osoby, aniž by byl efektivně přezkoumán návrh na pořízení takového důkazu a aniž by byly zaznamenány ve spise všechny

¹⁹⁰ Nález Ústavního soudu. Č.j. I.ÚS 3038/07, z dne 29. 2. 2008. právní věta.

¹⁹¹ Morávek, Jakub. Kdy lze jako důkazní prostředek připustit záznam z kamerového systému?. Právní rozhledy 13/2011, s. 457.

¹⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu. Č.j. 22 Cdo 3717/2008, ze dne 23. 6. 2010.

¹⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu. Č.j. 5 Tdo 459/2007, ze dne 3. 5. 2007.

¹⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 8 As 17/2007, ze dne 31. 5. 2007.

relevantní skutečnosti odůvodňující jeho povolení, porušuje ústavně garantovaná práva a svobody¹⁹⁵

Konkrétně v případě kamerového záznamu Nejvyšší správní soud odkázal na judikaturu ESLP a rozhodl, že není-li, s přihlédnutím ke konkrétním aspektům věci, myslitelné, aby obrazový záznam osoby mohl vůbec zasáhnout do jejího práva na soukromí či práva na ochranu před neoprávněným pořizováním a používáním obrazových záznamů fyzické osoby, je takový záznam použitelný v rámci dokazování v sankčním řízení, a to bez ohledu na to, zda s takovým postupem vyslovila dotčená osoba souhlas.¹⁹⁶

¹⁹⁵ Nález Ústavního soudu, č.j. II.ÚS 2806/08, ze dne 27. 1. 2010, bod 18.

¹⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu. Č.j. 2 As 45/2010, ze dne 18. 11. 2011, str. 6.

8. Srovnání s kamerami v soukromých prostorách

Nejčastěji používané a současně nejproblematictější jsou kamery na pracovištích, které snímají zaměstnance při práci a kamery v bytových domech, obzvláště u vstupu a ve výtahu. K této oblasti již existují stanoviska ÚOOÚ a částečně i judikatura.

Základním východiskem při tom je, že tyto kamery na rozdíl od kamer na veřejných prostranstvích, které slouží hlavně k ochraně života a zdraví obyvatel, chrání především majetek. I když není možné jasně určit, která z hodnot chráněných ústavním pořádkem má přednost ve všech případech, obecně je život a zdraví považováno za vyšší hodnotu než vlastnictví. Proto jsou požadavky kladené na kamery v soukromých prostorách vyšší.

V bytových domech se vyžaduje souhlas všech obyvatel domu. Odlišují se dvě základní skupiny prostor. Od tohoto rozdělení se odvíjí i míra souhlasu obyvatel domu. Podle § 5 odst. 2 písm. e) zákona o ochraně osobních údajů není v tomto případě nutný jejich souhlas. V případě prostor, kde obyvatelé domu obvykle nežijí svůj soukromý život, a monitorování těchto prostor v zásadě do soukromí nezasahuje, není vyžadován stoprocentní souhlas a kamery se nemusí registrovat. Jedná se hlavně o půdy, sklepy, garáže, vchody na půdu a do sklepa, kočárkárny, kolárny, garáže, prostory dopisních schránek, nebo vnější opláštění budov.

V prostorách spjatých se soukromým a osobním životem (tj. přístupové chodby k bytům, výtah, schodiště, vchodové dveře do objektů, vchodové dveře do bytů apod.), mohou naopak být shromažďovány informace různého druhu o soukromém životě obyvatel domu. Dá se ze záznamu zjistit kdy, s kým, či „v jakém stavu“ obyvatele přicházejí nebo odcházejí z domu. Proto se v těchto případech vyžaduje souhlas všech obyvatel a následná registrace.¹⁹⁷ Tento právní názor podpořil i Městský soud v Praze, když zamítl žalobu proti rozhodnutí Úřadu.¹⁹⁸

I v případě kamer na pracovištích se vyžaduje souhlas zaměstnanců, jako subjektů soukromých údajů. Na základě rozhodnutí ÚOOÚ je utajená instalace kamerového systému

¹⁹⁷ Úřad pro ochranu osobních údajů, Stanovisko č. 1/2008 květen 2008, poslední aktualizace únor 2014, str. 5.

¹⁹⁸ Rozsudek Městského soudu v Praze, č.j. 7 Ca 204/2005, ze dne 28.2.2007, str. 6.

(pouze na základě rozhodnutí statutárního orgánu a bez jednoznačného stanovení pravidel provozu, využívání dat a správy tohoto systému) v prostorách kanceláří, v nichž jsou i v souladu s ustálenou judikaturou Evropského soudu pro lidská práva zaměstnanci oprávněni očekávat jistou míru soukromí, v rozporu s podmínkami pro výjimku §5 odst. 2 písm. e, a to zejména za situace, kdy tento systém zaznamenával dění v uvedených prostorách v pracovní době a fakticky tak sloužil k monitorování zaměstnanců.¹⁹⁹

Městský soud v Praze s tímto stanoviskem souhlasil a rozhodl, že *“pokud by monitorování prostor mělo sloužit k ochraně majetku, jak tvrdil žalobce, museli by zaměstnanci s takovým monitorováním souhlasit, být informováni o rozsahu a účelu a kdo a jakým způsobem bude osobní údaje zpracovávat. Je nesporné, že vnitřním kamerovým systémem jsou zachycovány a zpracovávány osobní údaje zaměstnanců. Bez takového souhlasu nelze tak závažný zásah do soukromí zdůvodnit.”*²⁰⁰

¹⁹⁹ Rozhodnutí Úřadu pro ochranu osobních údajů, dostupné na: <http://www.uoou.cz/k-provozovani-kameroveho-systemu-na-pracovisti1/d-1742> .

²⁰⁰ Rozsudek Městského soudu v Praze, č.j. 6 Ca 227/2008, ze dne 27.9.2011, str. 17-18.

9. Problematika soukromých kamer sledujících veřejné prostranství

9.1. Kamery na pomezí veřejných a soukromých

Obecná představa je taková, že jsou soukromé kamery v soukromých prostorech a veřejné v prostorech veřejných. Tak jednoduché to ale není. Množství soukromých kamer snímá veřejná prostranství. Zejména se jedná o instalaci kamer na soukromých domech, které snímají i část ulice. Problémem je, že v rámci tak malého prostoru je relativně jednoduché identifikovat jednotlivé osoby, zejména pokud bydlí v sousedství. Jelikož tato otázka zatím nebyla řešená, na následujících stránkách popíši jednotlivé přístupy k ní, a to na zásadním českém případě.

9.2. Předběžná otázka

K této otázce se bude vytvářet celoevropská judikatura v případě Ryneš proti ÚOOÚ. Nejvyšší správní soud dostal tento případ a rozhodl se položit SD EU předběžnou otázku, která zní: „Lze provozování kamerového systému umístěného na rodinném domě za účelem ochrany majetku, zdraví a života majitelů domu podřadit pod zpracování osobních údajů „prováděné fyzickou osobou pro výkon výlučně osobních či domácích činností“ ve smyslu čl. 3 odst. 2 směrnice 95/46/ES (Úř. věst. L 281, s.31; Zvl.vydání 13/015, s.355), třebaže takovýto systém zabírá též veřejné prostranství?“²⁰¹

Skutkové okolnosti začínají tím, že pan Ryneš a členové jeho rodiny byli opakovaně napadáni a několikrát byl poškozen i jejich dům. Protože se pachatele nepovedlo vypátrat, rozhodl se pan Ryneš, že nainstaluje na římsu domu (ve výlučném vlastnictví jeho manželky) jednu kameru, která bude snímat přístup k domu z ulice. Netrvalo dlouho a opravdu došlo k rozbití okna. Pan Ryneš se tedy podíval na záznam a shledal, kdo je viníkem.

Pachatel ale podal podnět na ÚOOÚ, ve kterém upozornil, že pan Ryneš nejspíše porušuje zákon o ochraně osobních údajů. Úřad mu dal zapravdu a pan Ryneš dostal pokutu za přestupky podle §44 odst. 2 písm.e), f) a i) zákona o ochraně osobních údajů. Po podání

²⁰¹ Usnesení Nejvyššího správního soudu, č.j. 1 As 113/2012, ze dne 20. 3. 2013.

neúspěšného rozkladu a později i žaloby i městský soud shledal, že došlo porušení tohoto zákona, a tak se kasační stížnost dostala k Nejvyššímu správnímu soudu. Ten podal výše specifikovanou otázku a SD EU by se měl případem zabývat v březnu tohoto roku.

9.3. Vyjádření České republiky

Specifikem tohoto případu je, že Úřad pro ochranu osobních údajů poslal soudu vlastní stanovisko, které se liší od stanoviska vlády. V něm obhájí své rozhodnutí a tvrdí, že pokud by se směrnice nevztahovala i na tento případ, členské státy by nemusely zajišťovat tak vysokou míru soukromí. Také předpokládá, že není smyslem směrnice, aby v jedné ulici byly různé kamery, z nichž některé směrnici podléhají a jiné ne.²⁰² Úřad tvrdí, že zaznamenávání osob, které se vyskytly před domem manželky pana Ryneše, nemůže být považováno za výlučně osobní či domácí činnost.²⁰³

Opačný názor naopak zastává vláda ČR a je přesvědčena, že se výjimka z působnosti na tento případ vztahuje. Odkazuje při tom na účel výjimky, kterým je vyloučit situace, ve kterých převažuje jiný zájem. Výjimka ze směrnice se týká činností rodinného či soukromého života, mezi které vláda řadí i ochranu života, zdraví a majetku, přičemž odkazuje na ustálenou obecnou judikaturu SD EU. Dle vlády postačuje, aby tato činnost sledovala výlučně ochranu těchto hodnot a nepřekračovala meze nutnosti. Přitom zdůrazňuje, že útoky na žalobce a jeho rodinu pokračovaly dva roky bez dostižení pachatele před tím, než přistoupil k instalaci kamery. Také poukazuje na to, že tohoto cíle by nebylo možné dosáhnout bez částečného sledování veřejného prostoru.²⁰⁴ Vláda ve svém stanovisku v zásadě odsoudila rozhodnutí ÚOOÚ a ztotožnila se se stanoviskem žalobce, pana Ryneše.

²⁰² Vyjádření Úřadu pro ochranu osobních údajů k předběžné otázce ve věci C-212/13, Ryneš, str. 1.

²⁰³ Detto, str. 2.

²⁰⁴ Písemné vyjádření předkládané v souladu s článkem 23 Protokolu o Statutu Soudního dvora Evropské unie Vládou České republiky, ve věci C-212/13, Ryneš, str. 3-4.

9.4. Vyjádření jednotlivých států

Mezi státy, které se k této kauze vyjádřily, patří Rakousko, Portugalsko, Itálie, Španělsko, Polsko a Spojené království Velké Británie a Severního Irsku.

Španělské království ve svém vyjádření uvádí, že je nutné zohlednit tři základní faktory: zda zpracování souvisí s činnostmi v rámci soukromého nebo rodinného života osob, zda údaje budou zpřístupněny neomezenému nebo neurčitému počtu osob a zda zpracování nepoškozuje základní práva třetích osob.²⁰⁵ Na základě zodpovězení těchto otázek Španělsko navrhuje, aby soud rozhodl tak, že sledování domu a bezprostředního okolí v minimální a nezbytné míře lze podřadit pod výjimku ze směrnice, i pokud budou záznamy předané bezpečnostním sborům.²⁰⁶

Italská republika poukázala na to, že výjimka se může na tento případ vztahovat i z jiného důvodu, totiž jako na činnost státu v oblasti trestního práva. Odůvodňuje to tím, že účel ustanovení umožňuje pod tento pojem podřadit každý případ, který může být použit jako důkaz před soudem. Itálie tedy považuje instalování kamery za účelem zaznamenání pravděpodobné trestní činnosti za soukromé shromažďování důkazů a participaci na státní trestněprávní politice.²⁰⁷ Italská vláda je tedy názoru, že sledování nemovitosti, třebaže zahrnuje i část veřejného prostranství, prováděno za účelem ochrany obydlí a jeho obyvatel, má být považováno za výkon osobní nebo domácí činnosti.²⁰⁸

Naopak Rakouská republika zaujala zcela opačný postoj a navrhuje, aby soud rozhodl, že provozování kamerového systému umístěného před domem nespadá pod výjimku ze směrnice.²⁰⁹ Odkazuje při tom na potřebu úzkého výkladu výjimky, aby se zachoval vysoký standard ochrany soukromí.²¹⁰ Také upozorňuje, že pokud je účelem instalace kamerového systému obrana proti třetím osobám, nejedná se již o čistě soukromou záležitost.²¹¹

²⁰⁵ Vyjádření Španělského království, ze dne 26. 7. 2013, str. 9.

²⁰⁶ Detto, Str. 11.

²⁰⁷ Vyjádření Italské republiky, ze dne 6. 8. 2013, str. 4.

²⁰⁸ Detto, str. 5.

²⁰⁹ Vyjádření Rakouské republiky, ze dne 2. 8. 2013, str. 6.

²¹⁰ Detto, str. 3.

²¹¹ Detto, str. 4.

Polská republika ve svém vyjádření srovnává toto využití kamerového systému s využitím ve prospěch společenství vlastníků. V tom případě se očividně nejedná o osobní užití. Proto tuto situaci odlišuje jako výlučně osobní užití na ochranu nemovitosti, pokud se jedná jen o vstup do nemovitosti a podobně. Za nejdůležitější Polsko považuje cíl, kvůli kterému k instalaci dochází. Poukazuje na to, že systém není používán například pro podnikatelské účely, ale výlučně k obraně proti opakovaným útokům. Proto je toho názoru, že takový účel spadá pod výjimku ze směrnice.²¹²

Ve svém vyjádření Portugalská republika označuje cíl nahrávání za legitimní, nicméně zdůrazňuje, že tato legitimita nemůže být směřovaná s výkonem výlučně osobní či domácí činnosti. Dle ní, lze takovýto systém připustit jen tehdy, pokud zachycuje výlučně soukromé prostory. Pokud ale nahrává i veřejné prostory, jedná se již o nepřiměřený zásah do soukromé sféry třetích osob. Dále zdůrazňuje, že zavedení kamerového systému stejně nezabrání spáchání deliktu, což by vedlo k tomu, že by bylo obětováno základní právo bez záruky jiného práva.²¹³

Velká Británie se přidala k většině států s názorem, že ujištění se o bezpečnosti domova je zcela klíčovým prvkem běhu každé domácnosti. Odkazuje při tom na judikaturu ESLP, dle které je fyzická nedotknutelnost obydlí podstatou práva na soukromý a rodinný život. Za hlavní důvod, tak jako mnohé jiné státy, považuje účel pořizování záznamu, tedy subjektivní faktor. Jiný výklad by dle něj vedl k nepřiměřeným zásahům do práva na soukromý a rodinný život.²¹⁴

Komise se ve svém vyjádření přiklonila k odůvodnění Rakouska. Za důvod instalace považuje soustavné monitorování třetích osob v okolí domu, což podle Komise nemá co do činění se soukromým životem pana Ryneše. Protože předpokládal, že nahrávky využije v trestním/správním/občanskoprávním řízení, přesahuje to dle komise čistě soukromé využití. To by vyžadovalo, aby se záznam nedostal z okruhu jeho rodiny a blízkých přátel.²¹⁵

²¹² Vyjádření Polska, ze dne 24. 7. 2013, str. 5.

²¹³ Vyjádření Portugalska, ze dne 30.7.2013, str. 3.

²¹⁴ Vyjádření Spojeného království, ze dne 8. 8. 2013, str. 3 - 4.

²¹⁵ Vyjádření podávané podle článku 23 odstavec 2 Statusu Soudního dvora Evropské unie Evropskou komisí, str. 6.

9.5. Postup soudu

Ústní jednání se konalo koncem března 2014. Již před ním byly k dispozici otázky, na které by se měly strany ve svých řečech zaměřit.²¹⁶ Problémem je, že nejsou úplně jednoznačné a tak z nich nelze vyvodit, jak zřejmě soud rozhodne. Otázky jsou následující: Může být osobní či domácí povaha činnosti určena podle subjektivního úmyslu? Vylučuje skutečnost, že jsou záznamy předány orgánům činným v trestním řízení osobní či domácí povahu nahrávání? Je pro povahu zpracování údajů určující objektivní možnost je použít pro veřejné účely? A konečně, mohl by být rozdíl mezi respektováním soukromého života a ochranou osobních údajů vodítkem pro odpověď na předběžnou otázku? Samotný rozsudek se dá očekávat v blízké budoucnosti.

²¹⁶ Žádost o soustředění řeči na určité otázky.

10. Stanoviska státních orgánů a nevládních organizací

10.1. Úřad pro ochranu osobních údajů

Úřad pro ochranu osobních údajů je nezávislým dozorovým orgánem v oblasti ochrany osobních údajů a současně orgánem, který se tematikou ohrožení soukromí kamerami na veřejných prostranstvích zabýval zatím nejvíc. Svůj právní názor vyjádřil v několika stanoviscích i rozhodnutích.

Ve svém prvním a nejobecnějším stanovisku z roku 2006 ÚOOÚ stanovil základní mantinely využívání kamerových systém s ohledem na ochranu osobních údajů: *„provozování kamerového systému je považováno za zpracování osobních údajů, pokud je vedle kamerového sledování prováděn záznam pořizovaných záběrů, nebo jsou v záznamovém zařízení uchovávány informace a zároveň účelem pořizovaných záznamů, případně vybraných informací, je jejich využití k identifikaci fyzických osob v souvislosti s určitým jednáním.“* To přímo navazuje na definici osobních údajů, jež je chápána jako *„Údaje uchovávané v záznamovém zařízení, ať obrazové či zvukové, za předpokladu, že na základě těchto záznamů lze přímo či nepřímo identifikovat konkrétní fyzickou osobu (tedy: informace z obrazových či zvukových nahrávek umožňují, byť nepřímo, identifikaci osoby).“*

ÚOOÚ vytvořil soubor pravidel a zásad, které musí osoby oprávněné nakládat s údaji, dodržovat. Zejména nesmí být zásah do soukromí nepřiměřený a jeho důvod musí být přesně specifikovaný. Dále musí být stanovena lhůta, po kterou se údaje mohou uchovávat, zajistit ochranu jak snímacích zařízení, tak i záznamů. Mimo to musí být subjekt záznamu o nahrávání informován a zařízení musí být registrované.

V roce 2012 úřad dokonce vydal i metodiku provozování kamerových systémů,²¹⁷ ve které stanoví základní povinnosti pro soulad se zákonem. V zásadě tady shrnuje své stanoviska a odkazuje na ně. Věnuje se zejména vymezení veřejných prostor, subjektům oprávněným monitorovat je a základním pravidlům. Upozorňuje zejména na informační

²¹⁷ Metodika provozování kamerových systémů vypracovaná ÚOOÚ, dostupná na: http://www.uoou.cz/files/metodika_provozovani_kamerovych_systemu.pdf.

povinnost, včetně hlášení seznamu monitorovaných míst. Oprávnění ale vzniká až doručením zápisu do registru, na který má úřad 30 dnů.

Úřad ve výše zmíněném stanovisku došel k závěru, že pokud dochází prostřednictvím webové kamery k přenášení obrazové reprodukce vnější reality na internet bez uchování záznamu tamtéž, nejedná se o zpracování osobních údajů ve smyslu zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů (dále jen „zákon o ochraně osobních údajů“), neboť nejsou naplněny podmínky § 4 písm. e) téhož zákona. Při tom Úřad zejména rozlišuje, nakolik je záznam z kamery dostupný veřejnosti.

Svou argumentaci zakládá na tom, že pořizovatel záznamu jej nemůže nijak kontrolovat, měnit a údaje dále nezpracovává. Upozorňuje ale, že i tak je nutno informovat o tom, že je oblast monitorována - s ohledem na jistou míru narušení soukromí. Od tohoto případu Úřad odlišuje situaci, kdy je záznam zpětně dohledatelný na internetu. To znamená, že pokud se na internetové stránce nezobrazuje jen aktuální dění, ale dochází k uložení minulého stavu, který je zpětně dostupný, jedná se již o zpracovávání osobních údajů ve smyslu zákona o ochraně osobních údajů. Ten, kdo rozhodl, že záznam obrazu z webové kamery bude zpřístupňován prostřednictvím internetu, tedy správce osobních údajů, je tak povinen dodržovat veškeré povinnosti, které mu zákon o ochraně osobních údajů stanovuje.²¹⁸ Zde leží největšímu problému současné právní úpravy. Totiž systémy bez záznamu nejsou nijak právně upravené a nikdo na jejich používání nedohlíží, ale současně při jejich využívání dochází k narušování soukromí.

Co se týče kamer instalovaných obcemi, které nemají vlastní policii, ÚOOÚ dospěl k závěru, že jsou protizákonné.²¹⁹ Úřad považuje pořízení záznamu za zásah do soukromí. Není při tom relevantní, za jakým účelem jsou kamery instalované, nýbrž jestli tak činí osoba oprávněná. Na rozdíl od policie, které zákon o ochraně osobních údajů svěřuje pravomoc k pořizování kamerových záznamů, představenstvo obce oprávnění nemá. Ze

²¹⁸ Úřad pro ochranu osobních údajů, Stanovisko č.10/2012
http://www.uouu.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=200144&id_dokumenty=9197

²¹⁹ Úřad pro ochranu osobních údajů, Stanovisko č. 9/2012
http://www.uouu.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=200144&id_dokumenty=2767

zákona výjimka povolující obci nakládání s těmito osobními údaji nevyplývá, proto se dle ÚOOÚ jedná o porušení jak obecného, tak i ústavního práva.

Předseda ÚOOÚ shrnul problematiku tak, že většina kamer v republice slouží k monitoringu a ne k zajištění bezpečnosti.²²⁰

10.2. Veřejný ochránce práv

Na výše zmíněná stanoviska ÚOOÚ upozornil i veřejný ochránce práv²²¹, který se s nimi obecně ztotožnil, ale poukázal na to, že se Úřad na problematiku dívá jednostranně. Kritizoval, že je „*pomíjena otázka respektu k právu člověka na soukromí a důstojnost při používání kamerových systémů bez pořizování záznamu*” veřejný ochránce práv kritizuje zákonnou úpravu za její rozdrobenost a nekomplexnost.²²²

10.3. Ministerstvo vnitra

Ministerstvo vnitra na svých internetových stránkách zveřejnilo text s názvem Informace o provozování kamerových systémů, ve kterém v zásadě sumarizuje postoj ÚOOÚ.²²³ Dále v něm navrhuje komplexní posouzení situace ochrany osobních údajů při používání kamer. Připravilo seznam kroků, které by měla každá organizace učinit, a zajistit tak zákonnost svého postupu v souvislosti s provozováním kamerového systému. Tyto kroky zahrnují mimo jiné komplexní audit ochrany osobních údajů a školení zaměstnanců. Zejména zdůrazňuje důležitost pravidelné kontroly a okamžité reakce na zjištěné nedostatky.

²²⁰ Spíše než bezpečí zabezpečují kamery v Česku monitoring. Ceskatelevize.cz. 16.10.2012. Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/199810-spise-nez-bezpeci-zajistuji-kamery-v-cesku-monitoring/> Poslední přístup dne 22.4.2013.

²²¹ Vyjádření veřejného ochránce práv dostupné na: <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/aktuality-z-detenci/aktuality-z-detenci-2012/kamerove-systemy-a-ochrana-osobnich-udaju/>

²²² Varvařovský, Pavel. Se záznamem či bez záznamu?: Úvahy ombudsmana nad nejednotnou právní regulací kamerových systémů. Informační Bulletin 2/2011. str. 16.

²²³ Informace o provozování kamerových systémů. Ministerstvo vnitra. Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-provozovani-kamerovych-systemu.aspx> Poslední přístup dne 22.4.2013.

Městem provozované kamerové systémy pak konkrétně charakterizuje vymezením jejich účelu: „*Základní charakteristikou provozování a využívání MKDS je jejich preventivní funkce, tj. vytváření bezpečných zón v exponovaných lokalitách. MKDS jsou instalovány v místech, kde se nejčastěji pohybují obyvatelé a návštěvníci měst, kde jsou koncentrovány kulturní, komerční a společenské instituce a kde jsou dopravní uzly měst /např. náměstí, pěší a obchodní zóny, parkoviště, autobusové či vlakové nádraží, sídliště/. MKDS slouží k dohledu nad dodržováním obecně závazných právních předpisů o ochraně veřejného pořádku, přispívají k ochraně bezpečnosti osob a majetku či odhalování přestupků. MKDS slouží také k záznamu protiprávního jednání přestupců či pachatelů.*“ Upozorňuje, že kamery mohou sledovat jen veřejná prostranství ve smyslu zákona o obcích, a rozmístění kamer by mělo odpovídat policejním záznamům o míře kriminality v dané oblasti. Je nutno zdůraznit, že ministerstvo považuje kamerové systémy jen za jeden z mnoha způsobů snižování kriminality a koordinaci těchto způsobů považuje za esenciální.

Dále upozorňuje na nutnost mít vnitřní směrnici monitorovacího pracoviště a popisuje její doporučený obsah. Ta musí obsahovat zejména: pracovní náplň zaměstnanců obsluhy městských kamerových dohledových systémů, oblast ochrany osobních údajů, možnost ovládání a nastavování kamer, postup při pozorování scény, vyhodnocování informací, předávání poznatků kompetentním orgánům, ukládání informací - tvorba dokumentace, evidence záznamů, předávání dokumentace, ukládání a práce s dokumentací a její skartování, zaškolení obsluhy a pravidelné průběžné proškolení, úprava vlastního výkonu služby ve dne, v noci, součinnostní vztahy monitorovacího pracoviště s dalšími subjekty a prvky integrovaného záchranného systému, seznamy oprávněných osob, které mohou vstoupit do prostor režimového pracoviště (obsluha, technici, kontrolní a nadřízené orgány) a dále seznam konkrétních osob, které jsou výlučně oprávněny systémem ovládat - ostatní osoby nemají umožněn vstup, otázky mlčenlivosti²²⁴ a kontrolní činnost. U aplikací, kde monitoring provádějí příslušníci Policie České republiky, není třeba zavádět žádný zvláštní režim, neboť jde vesměs o služební místnosti.

²²⁴ např. u obsluhujících strážníků je řešeno podle ustanovení § 26 zákona č. 553/91 Sb., o obecní policii, u policistů je řešena tato oblast zákonem o Policii České republiky

Obecně se dá shrnout, že ministerstvo vnitra považuje kamerové systémy za velmi přínosné a odkazuje na jejich silnou podporu mezi občany. Vyjadřuje názor, že „*problém ochrany osobních údajů tedy nespočívá v tom, že chybí oporná východiska - právní normy a informovanost, jak danou ochranu zajistit - ale z neznalosti či opomíjení těchto východisek.*“

V periodiku nazvaném Veřejná správa, kterou také vydává ministerstvo, vyšel článek věnující se tematice kamerového sledování veřejných prostranství a institucí.²²⁵ Autorka v něm ze soukromého pohledu hodnotí výhody a nevýhody systému a popisuje jeho základní pravidla, která již byla popsána ve stanoviscích ministerstva a ÚOOÚ. Vyjadřuje názor, že „*Nevýhodou kamerového systému je, že jeho použitím dochází k neselektivnímu výběru osob, tj. ke sledování velké skupiny osob, z nichž jen velmi malé procento opravdu nějakou trestnou činnost proti právům správce páchá. Záznam z kamerového sledování pak může být použit i proti "poctivým" lidem, kteří neporušují právo, ale jsou díky kamerám snadno identifikovatelní. Případné zneužití by na tyto osoby mělo výrazný osobnostní dopad, ačkoliv – a to je nutné opět zdůraznit – nejde o osoby, které by se provinily.*“

10.4. Juridicum Remedium

V České republice již vznikla organizace, která jako jednu ze svých hlavních činností považuje boj proti kamerovým systémům v jejich stávajícím provedení. Juridicum Remedium je nevládní nezisková organizace na ochranu lidských práv typu “watchdog”. V rámci své činnosti již předložila návrh na změnu zákona o ochraně osobních údajů,²²⁶ ale také spustila projekt s názvem Mapa kamer.²²⁷ Na těchto stránkách jsou zmapované všechny kamery na veřejných prostranstvích v republice.

²²⁵ Braunová, Veronika. Kamerové sledování veřejných prostranství a institucí. Zveřejněno na: <http://www.mvcr.cz/mvcren/article/kamerove-sledovani-verejnych-prostranstvi-a-instituci.aspx> Poslední přístup dne 22.4.2013.

²²⁶ ten je blíže popsán v následujících kapitolách

²²⁷ <http://www.mapakamer.cz/mapakamer/>

Organizace kritizuje stávající právní úpravu kamerových systémů jako příliš obecnou a těžko srozumitelnou.²²⁸ Upozorňuje i na časté porušování zákona v praxi.

Stovky organizací a osobností podepsalo petici s názvem Mezinárodní principy uplatňování lidských práv v dohledu nad komunikací²²⁹. Směřuje zejména proti sledování na internetu, ale je formulována obecněji - proti sledování veřejnosti státem. Motivem byla zjištění odhalená Edwardem Snowdenem v loňské aféře.²³⁰ Cílem organizátorů je motivovat Organizaci spojených národů k přijetí rezoluce obsahující základní pravidla monitorování veřejnosti. Mezi zásady, které petice vyžaduje, patří: zákonnost, oprávněný záměr, nutnost, přiměřenost, úměrnost, příslušný soudní orgán, spravedlivý proces, oznámení uživateli, transparentnost, veřejný dozor, integrita komunikace a systémů, bezpečnostní opatření pro mezinárodní spolupráci a ochranná opatření proti nezákonnému postupu.

10.5. Vláda

V roce 2009 ministr vlády pro lidská práva Michael Kocáb předložil podnět Rady vlády pro lidská práva k využívání kamerových a jiných sledovacích systémů.²³¹ Rada vlády zejména požadovala důkladněji přepracovanou a podrobnější legislativní úpravu. Podnět vycházel především z mezinárodních úmluv a doporučení Rady Evropy. Obsahoval základní pravidla pro použití sledovacích systémů, která vycházela zejména ze zásad subsidiarity a proporcionality. Očekával, že *“při nasazení sledovacího systému je třeba maximálně respektovat soukromí sledovaných osob a zasahovat do něj jen v nezbytně nutné míře pro dosažení sledovaného účelu.”*

²²⁸ Vyjádření organizace dostupné na: <http://www.slidilove.cz/content/kampan-kamery-odposlechy-0>

²²⁹ Celé znění petice včetně seznamu signatářů dostupné na <https://cs.necessaryandproportionate.org/text>

²³⁰ Článek neziskové organizace Human rights watch, dostupný na: <http://www.hrw.org/news/2014/02/11/dispatches-say-no-today-mass-surveillance>

²³¹ Aktuality Vlády České republiky, dostupné na: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/aktuality/ministr-pro-lidska-prava-navrhuje-presnejsi-pravidla-pro-kamerove-a-sledovaci-systemy-65956/>

Na základě této kritiky současného stavu legislativní úpravy byl ministr pro lidská práva ve spolupráci s předsedou Úřadu pro ochranu osobních údajů, ministrem vnitra a dalšími dotčenými ministry pověřeni sestavit návrh novely zákona o ochraně osobních údajů. Ačkoliv k vytvoření tohoto společného návrhu nikdy nedošlo a nevyhovující právní úprava zůstala v platnosti, neznamená to, že kritika Rady vlády přestala být aktuální.

Rada vlády ve svém vyjádření spojuje kamery nejen s porušováním článků 7 a 10 Listiny, ale i článkem 14 Listiny²³² a článkem 2 dodatkového Protokolu č. 4 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod,²³³ tedy s právem na svobodu pohybu a pobytu. Vyvozuje z nich právo pohybovat se bez toho, aby byl jedinec sledován či aby byly z tohoto pohybu přímo vyvozované důsledky.²³⁴

Dále Rada upozorňuje na vysoké riziko spojené s využívání kamer, které umožňují pořízení a zpracování velkého množství údajů a současně jednoduchou identifikaci osob.²³⁵ Za základní princip považuje, aby záznamy nedokumentující protiprávní jednání byly co nejrychleji smazány.²³⁶

²³² (1) Svoboda pohybu a pobytu je zaručena.

(2) Každý, kdo se oprávněně zdržuje na území České a Slovenské Federativní Republiky, má právo svobodně je opustit.

(3) Tyto svobody mohou být omezeny zákonem, jestliže je to nevyhnutelné pro bezpečnost státu, udržení veřejného pořádku, ochranu zdraví nebo ochranu práv a svobod druhých a na vymezených územích též z důvodu ochrany přírody.

(4) Každý občan má právo na svobodný vstup na území České a Slovenské Federativní Republiky. Občan nemůže být nucen k opuštění své vlasti.

(5) Cizinec může být vyhoštěn jen v případech stanovených zákonem.

²³³ 1. Každý, kdo se právoplatně zdržuje na území některého státu, má na tomto území právo svobody pohybu a svobody zvolit si místo pobytu.

2. Každý může svobodně opustit kteroukoli zemi, i svou vlastní.

3. Žádná omezení nemohou být uvalena na výkon těchto práv kromě těch, která stanoví zákon a jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, udržení veřejného pořádku, předcházení zločinnosti, ochrany zdraví, nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

4. Práva uvedená v odstavci 1 mohou v určitých oblastech podléhat omezením stanoveným podle zákona a odůvodněným veřejným zájmem v demokratické společnosti

²³⁴ Podnět Rady vlády pro lidská práva k využívání kamerových a jiných sledovacích systémů, Str. 2-3, dostupný na <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/aktuality/Podnet-Rady-ke-sledovacim-systemum.pdf> Poslední přístup dne 22.4.2013.

²³⁵ Ibid, Str. 10.

²³⁶ Ibid, Str. 11.

Proto navrhuje *“přijmout takovou právní úpravu, která umožní využití nových technologií pro legitimní účely a zároveň znemožní jejich zneužití pro účely nelegitimní. Do budoucna se pro důsledné řešení problematiky sledovacích systémů jako závažného fenoménu zasahujícího do soukromí lidí jeví jako možná pouze cesta kombinace legislativních opatření, která omezí sledování na dokumentování protiprávního jednání ve sledovaném prostoru či jiné účely ve veřejném zájmu a technických opatření, která budou blokovat nejen používání, ale i jakýkoliv přístup k pořízenému záznamu mimo samotného správce a oprávněné osoby.”*²³⁷ Aktuální nedostatek v právní úpravě v jasné podobě totiž dle Rady *“způsobuje právní nejistotu a roztráštěnou praxi provozovatelů sledovacích systémů i dozorových úřadů.”*²³⁸

10.6. Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy

Velmi zajímavé je v tomto směru Usnesení č. 1604 (2008) z 25. ledna 2008 o sledování veřejných prostorů videokamerami. Toto usnesení charakterizuje sledování videokamerami jako „výjimečné opatření na základě zákona“ užívané pouze v případech, kdy je to „nutné v demokratické společnosti pro ochranu národní či veřejné bezpečnosti nebo pro prevenci či odhalování trestných činů či přestupků“. Dle usnesení má každý právo být informován o tom, že je sledován, a také mít přístup ke všem záznamům týkajícím se své osoby.

Parlamentní shromáždění proto doporučuje členským státům Rady Evropy právně upravit technická omezení a limity pro instalaci kamerových systémů, právně upravit zóny soukromí, ve kterých by sledování videokamerami bylo vždy vyloučeno skrze užití speciálního softwaru v programu sledovacího systému, který by sledování takových zón vyloučil, a právně upravit povinnost zakódovat záznamy z kamerových systémů proti neoprávněnému přístupu.

Jako základní principy sledování stanovuje jeho legálnost, přiměřenost, legitimitu, informovanost sledovaných subjektů o sledování, jejich přístup k údajům ze sledování, bezpečnost a ochranu záznamů a ochranu práv sledovaných subjektů.

²³⁷ Ibid, Str. 12.

²³⁸ Ibid, Str. 12.

10.7. Evropský výbor pro právní spolupráci

Evropský výbor pro právní spolupráci vypracoval Principy pro ochranu jednotlivců ve vztahu k shromažďování a zpracovávání osobních údajů prostřednictvím kamerových systémů. Ty stanoví, že sledování a záznam prostřednictvím kamer musí splňovat tyto podmínky: Mělo by se ověřit, zda a do jaké míry je provoz kamery oprávněný a řádně provozovaný na explicitních právních základech. Osobní údaje shromažďované kamerovým sledováním by neměly být dále zpracovány způsobem neslučitelným s účely, pro které byly shromažďovány. Používat kamerová zařízení je povoleno, pouze pokud nelze podle okolností využít jiné, k ochraně soukromí šetrnější praktiky za podmínky, že by tím nevznikly nepřiměřené náklady. Používat kamerové sledování se má přiměřeným a náležitým způsobem omezeným na v jednotlivých případech předem určené účely, kdy existuje jasný zájem na sledování, aby se zabránilo nechtěným a neoprávněným zásahům do základních práv a svobod subjektů údajů (např. svoboda pohybu) a pokud byl zajištěn respekt k soukromí, a to i ve veřejných prostorách. Sledování kamerami by mělo být prováděno tak, aby zaznamenaná osoba nemohla být identifikována, pokud to nevyžaduje účel sledování a zpracování. Záznamy ze sledování by neměly být indexovány, spojovány s dalšími údaji či zbytečně uchovávány. Pokud je nutno záznamy uchovávat, musí být smazány, pokud již nejsou nutné k zamýšlenému a stanovenému účelu.

Mělo by se zamezit kamerovému sledování, pokud by zpracování mohlo vést k jakékoli formě diskriminace určité skupiny či skupin osob definované svými názory, vyznáním, rasou, národností, zdravotním stavem, sexuálním životem či podobnými znaky. Mělo by být jasně vyznačeno, kde dochází ke sledování, za jakým účelem a kdo systém provozuje. Další informace by mu měly být poskytnuty s ohledem na okolnosti, pokud je to nutné pro zaručení zákonného zpracování osobních údajů a neohrožuje to účel sledování. Během uložení záznamů by se měl zajistit subjektu údajů přístup a v případě nutnosti právo na opravu, blokaci či vymazání svých osobních údajů, pokud to nebude představovat nepřiměřenou zátěž pro provozovatele systému, a také učinit všechna nutná technická a organizační opatření pro ochranu integrity záznamů. Pokud jsou osobní údaje zaznamenávány a uchovávány, mělo by to být takovým způsobem, který dovolí subjektům

údajů, v souladu se zákonnou úpravou, přístup k jejich osobním údajům, aniž by získaly informace o jiných osobách.

10.8. Veřejné mínění

Názor veřejnosti na přínos kamerových systémů není jasný. Někteří poukazují na pozitivní výsledky několika anket, které ukazují, že lidé si cení svou bezpečnost nad soukromí. Výsledky anket podobných té, ve které hlasovalo 9877 čtenářů serveru novinky.cz²³⁹, ale těžko můžeme považovat za průkazné. Na pozitivní veřejné mínění spíše poukazuje nedostatek diskuse a poklidné přijímání stavu, kdy se kamery tak rychle množí. Pokud by občanům opravdu sledování kamerami vadilo, pravděpodobně by podnikli nějaké kroky k jejich omezení. To podporuje i počet účastníků televizních reality show jako Vyvolení, kde jsou lidé permanentně sledováni milionem diváků. K tomu ale nikdy nedošlo, z čehož lze usuzovat, že kamery jsou obecně akceptované.

Zatím ve Velké Británii proběhlo několik průzkumů, které indikují, že instalaci kamer podporuje 85 až 92% lidí. 96% dotázaných v Dundee ve Skotsku bylo dokonce přesvědčeno, že sledování nezasahuje do jejich občanských práv.²⁴⁰ K pochopení těchto údajů si ale musíme uvědomit, že soukromí je kulturně závislý koncept.²⁴¹ Tedy, že v každé kultuře je chápán rozdílně. Proto se tyto výsledky nemohou automaticky aplikovat na jinou kulturu, i když se pravděpodobně nebudou výrazně lišit.

Policie proklamuje, že záznamy z kamer jí pomáhají vyřešit spoustu případů. I když se a mnozí odborníci odvolávají na spokojenost občanů a přínos vyšetřování, žádná relevantní data potvrzující toto stanovisko nejsou nikde k dispozici.

²³⁹ Občané si stěžují na kamery v ulicích. Novinky.cz. 4.7.2007. Dostupné na: <http://www.novinky.cz/domaci/120154-obcane-si-stezují-na-kamery-v-ulicich.html>
Poslední přístup dne 22.4.2013.

²⁴⁰ Mellish, David. CCTV Surveillance : A Growth Industry, *Inter Alia* 40 (1992-1997), str. 40.

²⁴¹ Basu, Subhajit. Privacy Protection: A Tale of Two Cultures, *Masaryk University Journal of Law and Technology*, vol 6:1, str. 2.

Naopak média o situaci informují spíš z negativního úhlu pohledu. Upozorňují na stížnosti občanů a zvyšující se množství kamer v jednotlivých městech a na různých místech. Názory na to, jestli kamery pomáhají, se tedy velmi různí.

11. Aplikace testu soudů na situaci kamer

11.1. Test proporcionality Ústavního soudu

V případě kolize dvou rovnocenných práv je třeba provést test poměrnosti cíle a zvoleného prostředku.²⁴² Posoudit se musí zejména to, zda jedno z nich zasahuje druhého. V tomto konkrétním případě zda bezpečnost a ochrana majetku a zdraví převáží nad ochranou soukromí, zda tento prostředek je jediný možný a nejvhodnější pro ochranu daného zájmu. Poslední otázkou je, zda neexistuje jiný prostředek, který by daného účelu byl rovněž schopen dosáhnout, a to buď bez zásahu do základního práva na soukromí, nebo s menší mírou a zda je přínos tohoto zásahu proporcionální jeho míře.²⁴³

Není jasné, zda již jejich samotná existence kamer omezuje právo na soukromí tak, jak bylo definováno v předchozích částech. ÚOOÚ jednoznačně rozhodl, že o zásah do soukromí jde vždy, když je kamerový systém naistalován, nezávisle na tom, jestli je se záznamem nebo bez něj,²⁴⁴ o zpracování údajů jde ale jen tehdy, když je instalovaný kamerový systém vybaven zařízením pořizujícím záznam.²⁴⁵ Naopak ESLP vyjádřil opačný názor, co do kamerových systémů bez záznamu.²⁴⁶ Ohledně systémů se záznamem, kterých je většina, ale na první otázku existuje jasná kladná odpověď.

Na druhou otázku nám odpovídá samotný Ústavní soud: „*při střetu základních práv, které stojí na stejné úrovni, bude vždy věcí nezávislých soudů, aby s přihlédnutím k okolnostem každého jednotlivého případu pečlivě zvážily, zda jednomu právu nebyla nedůvodně dána přednost před právem druhým. Tak to ostatně stanoví i čl. 4 odst. 4 Listiny, když ukládá orgánům aplikujícím právo, aby při této aplikaci šetřily podstatu a smysl základních práv.*“²⁴⁷ Odpověď na to, které právo je nadřazené, nemůže být dána všeobecně, ale musí se posuzovat zvláště pro každý případ.

²⁴² viz např. v nálezech Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/94, sp. zn. Pl. ÚS 15/96, sp. zn. Pl. ÚS 16/98, sp. zn. III. ÚS 256/01, sp. zn. IV. ÚS 412/04.

²⁴³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu. Č.j. 5 As 1/2011, ze dne 28. 6. 2013, str.18.

²⁴⁴ Janečková, Bartík, supra note 100, str. 12, 17.

²⁴⁵ Janečková, Bartík, supra note 100, str. 19.

²⁴⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Perry proti Spojenému království, (číslo stížnosti 63737/00), ze dne 17.10.2003, bod 40.

²⁴⁷ Nález Ústavního soudu. Č.j. IV.ÚS 154/97, ze dne 9. 2. 1998.

Na základě předchozích kapitol je zřejmé, že instalace kamerových systémů není jediným způsobem ochrany majetku, života, zdraví, bezpečí a boje proti zločinu. Existují prostředky, které přinášejí obdobné výsledky a současně méně omezují práva? Obávám se, že ano. V kapitole o efektivitě kamerových systémů jsem popsala výsledky několika výzkumů fungování CCTV. Ukázalo se, že jejich přínos není velmi výrazný. Ve srovnání například se zlepšením osvětlení v oblasti se jedná o srovnatelný přínos, přičemž umístění lamp lidská práva neomezuje vůbec. Navíc je instalace a obsluha kamer mnohem ekonomicky náročnější.

Nejvyšší správní soud považuje za nutné zdůraznit, že k instalaci kamerových systémů, s ohledem na jejich povahu a zásah do osobní integrity osob, je možné přistoupit až tehdy, pokud už veškeré méně invazivní prostředky selhaly anebo by nebyly schopny naplnit vytyčený účel, který je sledován. Je zcela nepochybné, že kamerový systém ve srovnání s jinými prostředky (např. personálními, mechanickými), které mohou dosáhnout naplnění účelů žadatelem sledovanými, zasahuje základní lidská práva, a to právo na soukromí a na soukromý rodinný život, která jsou garantována čl. 10 Listiny základních práv a svobod a v článku 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, a tudíž i do lidské důstojnosti, z které tato práva vyplývají.²⁴⁸

Kamery sice pozitivně ovlivňují pocit bezpečí a mnoho lidí jim věří, ale to neznamená, že opravdu pomáhají snižovat kriminalitu a na veřejných prostranstvích. Kriminalita se dle průzkumů snížila jen minimálně. Z toho vyplývá, že přínos, který přinášejí, není proporcionální k omezení práv, které působí.

Mimo to, pravidla vytvořená ÚOOÚ jsou značně disproporční. Když vezmeme do úvahy volnost, kterou disponuje policie při instalaci kamer, není úměrné, aby občané museli splňovat o tolik víc podmínek.

Proto jsem došla k závěru, že s ohledem na efektivitu těchto zařízení a s poukazem na názory většiny orgánů, které se k tomuto tématu vyjádřily, využívání kamer za současných podmínek považuji za neproporcionální. Dle mého názoru za současné právní úpravy převažuje rozsah zásahu do soukromí nad přínosem sledování veřejných prostranství. Jsem přesvědčená, že by se mělo přehodnotit jejich používání za současných podmínek a nastavit

²⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu. Č.j. 5 As 158/2012, ze dne 23. 8. 2013. str. 17.

lepší systém záruk ochrany soukromí. Pokud by se legislativní úprava změnila a zvýšila by se reálná využitelnost kamer, převážil by již veřejný zájem na bezpečnosti. Tento názor není v české společnosti osamocený a částečně ho podporuje i judikatura.²⁴⁹ Navíc, i samotný Ústavní soud v obdobné oblasti konstatoval, že s ohledem na závažnost a míru zásahu do základního práva, nemůže být právní úprava široká, nedostatečná, či nepředvídatelná.²⁵⁰

11.2. Test proporcionality Evropského soudu pro lidská práva

ESLP zdůrazňuje, že základním cílem článku 8 je chránit individuum proti svévolnému jednání veřejných autorit. Navíc, poukazuje na pozitivní obligaci chránit právo na soukromý a rodinný život.²⁵¹ V těchto případech se zvyšuje nebezpečí, že systém tajného sledování v zájmu národní bezpečnosti může podkopat, či zničit demokracii pod rouškou její obrany. Proto jsou nároky na omezování práva ještě vyšší.²⁵²

V rámci kontroly souladu omezení práva se musí rozhodnout, zda k omezení vůbec došlo, zda bylo toto omezení oprávněné a zda bylo na základě zákona.

K omezení práva dle judikatury ESLP dochází u zařízení se záznamem, ale ne u zařízení bez záznamu, a to až ve chvíli, kdy jsou záznamy využité, zveřejněné, či systematicky a nepřetržitě zaznamenávány.²⁵³ K omezení práva došlo v rámci jedné z předepsaných možností (v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných). Kamerové systémy jsou povolované buď ze

²⁴⁹ Ryška, Michal. Big Brother v bytovém dome, Internetový článek, dostupný na: <http://jinepravo.blogspot.cz/2010/01/michal-ryska-big-brother-v-bytovem-dome.html> Poslední přístup dne 22.4.2013.

²⁵⁰ Nález Ústavního soudu. Č.j. Pl. ÚS 24/10, ze dne 23. 3. 2011, bod 48.

²⁵¹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Rotaru proti Rumunsku, (stížnost číslo 28341/95). ze dne 4. 5. 2000. bod 43.

²⁵² Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Weber a Saravia proti Německu, (stížnost číslo 54934/00), ze dne 29. 6. 2006, bod 106.

²⁵³ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci P.G. a J..H. proti Spojenému království (číslo stížnosti 59320/00), ze dne 24. 6. 2004, bod 53.

zákona, nebo na základě zákona o ochraně osobních údajů v rámci registračního řízení. Jedná se teda o omezení na základě zákona.

Otázkou zůstává, zda je takové omezení nezbytné v demokratické společnosti a zda odpovídá naléhavé společenské potřebě a je proporcionální k míře omezení práva. Myslím, že na tuto otázku existuje stejná odpověď jako v případě testu proporcionality Ústavního soudu.

Přístupme ale k samotnému testu proporcionality pro případy omezení práv. Musíme zodpovědět následující otázky: 1) existuje naléhavá společenská potřeba omezit právo garantované Úmluvou? 2) pokud ano, odpovídá toto konkrétní omezení naplnění této potřeby? 3) jedná se o proporcionální reakci na vzniklou situaci? A 4) jsou argumenty prezentované autoritami státu relevantní a dostatečné?

Určitě existuje naléhavá společenská potřeba na tom, aby byly veřejná prostranství bezpečné, aby na nich nedocházelo k ublížení na zdraví, životu, či majetku. To určitě ochraňují jak soukromé, tak i veřejné kamery. Takže tomu i toto opatření odpovídá. Z důvodů uvedených výše jsem ale přesvědčená, že není proporcionální a argumenty pro společně s reálným přínosem kamer nepřevažují všechny rizika, které tato technologie přináší, ani nevyhradí všechna práva, která nám omezuje.

12. Návrh novely zákona, která by kamery omezovala

Jak již bylo zmíněno, vláda uložila sekretariátu Rady vlády pro lidská práva, aby zpracovala návrh novely právní úpravy kamerových systémů. Za tímto účelem pak Rada úzce spolupracovala s ÚOOÚ. k přijetí tohoto návrhu nikdy nedošlo.

Tento návrh byl koncipován jako novela rozšiřující zákon o ochraně osobních údajů. Byla zvolená velmi přísná úprava, dle které se za kamerový systém podléhající dohledu považoval i systém, který byl nainstalovaný, ale nikdy nebyl uveden do provozu. Definice zahrnovala i zařízení, která sice nejsou primárně určená k pořizování záznamu, ale mohou tak být bez obtíží použita. Klíčové ustanovení návrhu výslovně povolovalo monitorovat veřejné prostory pro účely ochrany majetku a osob před protiprávním jednáním, a to bez souhlasu monitorované osoby (subjektu údajů), a instalovat k tomu určené sledovací

systemy, ovšem za jednoznačně stanovených podmínek. Nakonec byl ale návrh z důvodu nekomplexnosti zamítnut.²⁵⁴

Tento návrh novely měl zavést zejména tyto zásady: Oprávnění používat kamerové a další sledovací systémy výhradně buď k ochraně majetku a osob (soukromý a veřejný sektor), anebo na základě zvláštního zákona k definovaným účelům ve veřejném zájmu (veřejný sektor), přičemž v obou případech musí být užívání sledovacího systému přiměřené okolnostem a respektovat právo osob na ochranu soukromí. Oprávnění veřejného sektoru používat kamerové a další sledovací systémy, vyplývající z příslušných zákonů, bude odůvodněno doloženou nezbytnou potřebou v konkrétním případě či rozhodnutím soudu nebo státního zástupce v souladu s příslušnými předpisy, přičemž místa, účely a formy používání, bude stanovena s ohledem na zajištění výkonu subjektu svěřených pravomocí a zároveň s respektem k lidské důstojnosti a právům na ochranu soukromí subjektů údajů. Zavedla by se povinnost provozovatelů kamerových a dalších sledovacích systémů zpracovávajících osobní údaje zajistit, aby se co nejméně zpracovávaly osobní údaje bez konkrétního vymezení subjektů údajů, od nichž nebo o nichž jsou údaje získávány, a mimo stanovený účel získávání údajů, a rovněž by se omezily jakékoliv další zásahy do soukromí jiných osob. Povinnost provozovatelů kamerových a jiných sledovacích systémů poskytnout dotčeným subjektům údajů jednoznačné informace o těchto systémech přímo na místě, které je sledováno prostřednictvím kamer a jiných sledovacích systémů, včetně úplného odkazu na internetovou stránku s dalšími informacemi o zpracování osobních údajů, pokud to neohrozí významný veřejný zájem, k jehož dosažení byl sledovací systém nasazen. Omezení možnosti uchovávání záznamů získaných sledovacími systémy a umožňujících identifikaci osob maximálně po dobu nezbytnou k účelu jejich zpracování, pokud nebude jejich další uchovávání na základě konkrétních okolností prokazatelně odůvodněno účelem boje proti kriminalitě a ochranou vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku nebo pátráním po osobách či jiným veřejným zájmem převažujícím nad zájmem subjektu údajů na ochranu soukromí.

²⁵⁴ Maštalka, Jiří. Návrh právní úpravy kamerových sledovacích systémů. Informační bulletin 2/2011, str. 4-6

Kromě státních pokusů legislativně upravit tuto problematiku změnu zákona o ochraně osobních údajů navrhovaly i jiné subjekty. Občanské sdružení Juridicum Remedium navrhovalo změnu, která byla zamítnuta poslaneckou sněmovnou.

13. Aktuální problémy

13.1. Zneužití kamer provozovatelem

Z popisu negativních přínosů využívání kamerových systémů je zřejmé, že mohou ohrozit mnohá lidská práva. Je proto nutná jejich přesná a detailní právní úprava. Nedostatečná právní úprava ale vede k tomu, že lidská práva mohou být pošlapávána úplně nehorázným způsobem. Tak tomu bylo i v případě, kdy pravděpodobně zaměstnanec městské policie namířil pouliční kameru do bytu lobbisty Rittiga a takto získané záběry zveřejnil na internetu.²⁵⁵ Jedná se o flagrantní a do očí bijící porušení zákonů, dokonce i ústavy.

Tento případ ale není úplně ojedinělý. Ke sledování soukromého bytu došlo i v Plzni. Městská policie jiných velkých měst v republice možnost podobného selhání vyloučila a „Podle mluvčí brněnských strážníků Denisy Kapitančíkové jsou strážníci při práci v operačním středisku každý den namátkově kontrolování šéfem operačního střediska. Ten sleduje, co, kdy a jak dlouho bylo zaznamenáváno.”²⁵⁶ K potrestání viníků se ale policie odmítá vyjádřit.²⁵⁷ Také se nezavedla žádná opatření, která by vedla ke zvýšené kontrole policistů nakládajících s osobními údaji. Nevidím proto důvod, proč by se obdobná situace nemohla opakovat.

Obdobným případem bylo, když v některých obcích na internetu zveřejnili nahrávky z prostor před vstupy do veřejných domů.²⁵⁸ Obce proklamovaly tento způsob zásahu do soukromí svých obyvatel za boj proti prostituci.

²⁵⁵ Kamery hlídaly i kancelář Rittiga. Zákon je nereguluje. Tyden.cz. 18.5.2013. http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/kamery-hlidaly-i-kancelar-lobbisty-rittiga-chybi-zakon-na-jejich-regulaci_270600.html Poslední přístup dne 22.4.2013.

²⁵⁶ Občané si stěžují na kamery v ulicích. Novinky.cz. 4.8.2007. Dostupné na: <http://www.novinky.cz/domaci/120154-obcane-si-stezuji-na-kamery-v-ulicich.html> Poslední přístup dne 22.4.2013.

²⁵⁷ Ze soukromého emailu ppor. Bc. Eva Stulíková: Kauzu pana Rittiga nejsme oprávněni komentovat, s tímto dotazem se případně obraťte na tiskového mluvčího ÚOOZ pana Pavla Hantáka. Děkuji za pochopení.

²⁵⁸ Chomutov vyfotí zakázky prostitutek a snímky jim pošle domů. Idnes.cz. 7.8.2008. Dostupné na: <http://zpravy.idnes.cz/chomutov-vyfoti-zakazniky-prostitutek-a-snimky-jim->

Tyto případy dokazují, že právní úprava, ani její realizace v praxi, nejsou dostatečné a dochází k častým selháním. Osobně si ale myslím, že se jedná spíše o kulturní než o právní otázku, jak takovému zneužívání pravomocí zamezit. Zákon totiž může být sebelepší, ale pokud je jeho porušován obecně tolerováno a viníci nejsou potrestáni, dojde k jeho porušení znova.

Tento jev možná souvisí s vysokou korupcí²⁵⁹, velkým odstupem autorit a nedůvěrou občanů. Tyto faktory ukázala Studie srovnávající kulturní aspekty v téměř 70 státech. Ty mohou vysvětlit, proč k těmto excesům dochází.

Ve Velké Británii naopak vláda čelí silné kritice, protože dle kamerových záznamů je možné v krátké době vypátrat o konkrétní osobě skoro cokoliv. Na jednu stranu policii výrazně pomáhá, že podezřelého je možné okamžitě začít sledovat a na základě záznamů tisíců kamer, kterých je Británie plná, ho i rychle vypátrat a zakročit v reálném čase. Na stranu druhou je o to vyšší riziko zneužití těchto údajů jak pracovníky policie, tak i lidmi zvenčí.

Nedávno došlo v Británii k vážnému selhání. Vyšlo najevo, že v letech 2008 až 2010 zpravodajská služba dlouhodobě sledovala a zaznamenávala všechny videohovory na serveru Yahoo.²⁶⁰ Poškozeny byly miliony uživatelů.

13.2. Možnost zneužití zvenku

Jak ukazuje aktuální situace ve světě, policie není jediným, kdo může naše osobní údaje takto zneužít. Ruskou federací nedávno oťrásl případ, kdy společnost provozující kamerové systémy v Moskvě policii dlouhodobě předávala nepravé záznamy.²⁶¹ Policie

posle-domu-psr-/domaci.aspx?c=A080807_114458_domaci_itu Poslední přístup dne 22.4.2013.

²⁵⁹ Problémem ČR jsou veřejné zakázky, tvrdí Evropská komise. A navrhuje čtyři opatření. IHNED.cz. 3.2.2014. Dostupné na: <http://zpravy.ihned.cz/svet/c1-61651180-evropska-komise-zprava-o-korupci-v-zemich-eu-cesko-doporuceni> Poslední přístup dne 22.4.2013.

²⁶⁰ Optic Nerve: Millions of Yahoo webcam images intercepted by GCHQ. The Guardian. 28.2.2014. Dostupné na: <http://www.theguardian.com/world/2014/feb/27/gchq-nsa-webcam-images-internet-yahoo> Poslední přístup dne 22.4.2013.

²⁶¹ Skandál v Moskvě: Policie dostávala z drahých kamer zfalšovaný záznam. Lidovky.cz. 13. 1. 2010. Dostupné na: <http://www.lidovky.cz/skandal-v-moskve-policie-dostavala-z->

tedy Moskvu hlídala jen fiktivně. Ve skutečnosti se ale dokola dívala na fingované a neaktuální záznamy vložené soukromou společností. Naopak soukromá společnost měla neomezený přístup ke všem záznamům.

V České republice kamery na veřejných prostranstvích provozují samy státní orgány, takže by k podobnému problému nemohlo dojít. Jinou otázkou je ale zabezpečení těchto systémů a jejich záznamů před napadením zvenčí, například hackery.

Tak jak je možné ukrást identitu, stejně je možné tyto údaje využít i jinak. Zneužití osobních údajů může mít i fatální následky. V některých případech to vede dokonce k smrti. Jsou známé případy, kdy pachatel využil soukromé údaje, které získal, k tomu, aby vypátral svou oběť a nakonec ji i zabil.²⁶² Sice se v těchto případech nejednalo konkrétně o informace z kamerových záznamů, ale o využití soukromého detektiva, tyto případy naznačují, že při zneužití záznamů z kamer by takovýchto případů mohlo být víc.

Taktéž se množí případy krádeže identity. V tomto typu podvodu pachatel využije všechny informace, aby předstíral, že je ve skutečnosti jinou osobou, obětí. Často vede k absolutnímu vybělení účtů nebo i k nařčení ze zločinu, který spáchal zloděj identity.

I studie britského ministerstva vnitra poukazuje na to, že kombinace různých osobních informací, zejména z komerční sféry a údajů o zdravotní péči, je velmi problematická a vyvolává otázky o možném zneužití.²⁶³

13.3.Minority report

Snad všichni známe americký film Minority report. Odehrává se ve Washingtonu D. C., který je naprosto zbaven kriminality. PreKrim, elitní jednotka Ministerstva spravedlnosti, dokáže vraždě zabránit díky třem jasnovidcům, psychotronickým osobnostem, které neomylně určí pachatele, který je preventivně zatknutý. Je to nejmodernější obrana proti zločinu, dokonalý systém. Vina je potrestána dřív, než ke

drahych-kamer-zfalsovany-zaznam-12g-/zpravy-svet.aspx?c=A100113_105926_ln_zahranici_mtr . Poslední přístup 22.4.2014.

²⁶² Rebecca Shaeffer byla zavražděna stalkerem, který získal její osobní údaje z databázy motorových vozidel. Obdobně vrah Amy Boyer získal údaje z databázové společnosti. Tyto informace jim pomohly oběť vypátrat a následně zabít.

²⁶³ Wood, full report, supra note 156, str. 13, bod 8.2.8.

zločinu vůbec dojde. Ukáže se ale, že i tento systém má chybu, a Tom Cruise zbytek filmu bojuje proti špatné předpovědi, když na vlastní kůži pocítí, jaké to je být presumován vinným.²⁶⁴

Autoři poukazují na to, že lidé jsou ochotní podstoupit hodně a vzdát se mnohých práv jen pro pocit bezpečí. Pokud ale jde o konkrétní situace, rozhodnutí již není tak jednoduché. Navíc se ukazuje, že tyto metody mohou vést k absolutní moci státu, která není ničím kontrolovaná.

Film se pomalu stává realitou zejména kvůli britsko-americkému boji proti terorismu. Tyto státy ale nejsou jediné, kde zneužití kamerových systémů a informací z nich získaných hrozí. V Nizozemí se již něco podobného děje. Policie a zpravodajské služby využívají profilování a potenciální narušitele pořádku zadržují například před rizikovými fotbalovými zápasy nebo politickými událostmi, jakými je návštěva hlavy státu.²⁶⁵

13.4. Google streetview

Celosvětovým tématem v rámci kamerového snímání je Google streetview. V České republice se tato kauza nějakou dobu táhla, ÚOOÚ kritizovalo Google, nakonec ale společnost požádala o registraci a tím se právní problém vyřešil.²⁶⁶ *„Google přistoupil na to, že bude mít odpovědného správce dat na území Evropské unie, jímž se stala irská pobočka Google. Ta bude vůči úřadům zodpovědná jak za vyřizování stížností, tak za patřičný soulad se zákonem, mimo jiné i za to, že bude možno komunikovat v češtině. Vznikla také speciální česká stránka věnovaná ochraně soukromí v rámci Map.“*

V tomto případě musíme ale zohlednit i odlišnosti od běžného sledování. Důvodem monitoringu sice není ochrana zdraví, života a majetku, ale technické vylepšení programu. Výsledkem je, že si můžeme prohlížet, jak reálně vypadají konkrétní ulice po celém světě (s výjimkou Severní Koreje). Na druhou stranu se ale nepožizuje trvalý záznam činnosti,

²⁶⁴ <http://www.csfd.cz/film/8647-minority-report/>

²⁶⁵ Bart, Jacob. Keeping our Surveillance Society Nontotalitarian. Amsterdam Law Forum, 2009, Vol. 1, No. 4, str. 26.

²⁶⁶ Google může opět snímkovat pro Streetview. Kde byl problém? Lupa.cz. 27.5.2011. Dostupné na: <http://www.lupa.cz/clanky/google-muze-opet-snimkovat-pro-streetview-kde-byl-problem/> Poslední přístup 22.4.2014.

jenom série fotografií. Maximum, co je z toho možné zjistit je, že daná osoba byla na konkrétním místě. I to ale zjistí jen provozovatel systému, který má povinnost obličej zamazat, aby nebyly rozeznatelné.

Nemyslím ale, že toto řešení je dostatečné. Považuji za rozumný argument, že Google streetview má smysl v turistických lokalitách, ale ve zbytku země je tato dokumentace neproporcionální. Rizika a omezení práva na soukromí výrazně převažují nad výhodami.

14. Závěr

Právo na soukromí je velmi široké, komplexní a těžko popsatelné. Jeho základ v evropském pojetí spočívá v možnosti jednotlivce rozhodovat sám o sobě, o rozsahu informací, které se o něm dozví někdo jiný. Naopak americké pojetí vychází z práva člověka na nevměšování státu do jeho života. Evropský koncept soukromí sice není postaven, na svobodě od státu, ale i tak zaručuje bezpečí před vnějšími tlaky ke konformnosti. Tím umožňuje využívání i mnohých dalších práv (jako svobodu slova, náboženského vyznání apod.) a stává se základem liberální společnosti. Dle evropské koncepce lze právo na ochranu osobního soukromí vymezit jako právo fyzické osoby rozhodnout podle vlastního uvážení zda, nakolik a jakým způsobem mají být skutečnosti jejího osobního soukromí zpřístupněny navenek.

V České republice zatím není rozvinutá debata a ucelená doktrína zabývající se právem na soukromí obecně, na problematiku jeho narušení kamerovými systémy se zatím pohlíží jenom jako „z rychlíku“. V dnešní době „internetové“ a zaměřené na boj proti terorismu je ale více než jasné, že se tato debata bude muset rozvinout.

Legislativně je problematika kamer upravena jen v zákoně o ochraně osobních informací, přičemž je nutno podotknout, že nekomplexně. Upravená je jen otázka zařízení se záznamem, protože bez něj nedochází ke zpracování osobních údajů. Tato úprava je ale velmi všeobecná a ponechává široký rozsah pravomocí ÚOOÚ. Navíc, rozhodnutí NSS nepovolilo soudní přezkum části jejich rozhodnutí, takže Úřad není kontrolován soudní mocí, ani omezován legislativou. Tento přístup soudu dle mého osobního názoru vede k porušení dělby moci v demokratickém právním státě.

Využívání kamerových systémů ke sledování veřejných prostor, má své plusy i mínusy. Pozitivem kamerových systémů je, že zabezpečují občanům pocit bezpečnosti. Odrazují potencionální pachatele od trestné činnosti, slouží k ochraně jednotlivců, majetku, veřejnému zájmu, odhalování, prevenci a stíhání zločinu, získávání důkazů a jiným legitimním zájmům. Navíc zvyšují efektivitu práce policie, čímž šetří náklady na více personálu a současně snižují reakční dobu v případě potřeby.

Naopak, využití kamer může vést ke zneužití jak ze strany policie, tak i zvenčí. Dále je tento systém jako takový diskriminační, protože je postaven na hledání znaků společných

potencionálním pachatelům. Těmito znaky může být například rasa, pohlaví nebo náboženská příslušnost. Proto je výsledkem, že určité skupiny obyvatel jsou sledované výrazně podrobněji a častěji než ostatní. Důležité je zmínit i negativní vliv na aplikaci dalších práv. Jejich prosazování na veřejnosti by totiž mohlo vést k zařazení do skupiny, která je sledovaná nejvíce.

Protože je jedním ze základních cílů využívání kamerových systémů dopadnout pachatele, je zásadním, aby bylo možné záznamy využít jako důkaz v trestním či správním řízení. To je na základě judikatury nejen povoleno, ale často i podporováno. Navíc, v trestním i správním řízení mohou být použité i záznamy z kamer, které nebyly registrované. Přirozeně, nejsou použitelné záznamy, které byly získané nezákonným způsobem. Jedná se ale o extrémní způsoby, jako například vládní se do bytu a nepovolená instalace kamer v něm. Případně by nebyl povolen záznam zmiňovaný v závěrečné části práce, kdy policie nepovoleně sledovala soukromé prostory Iva Rittiga.

Je ale vždy nutné brát v potaz nejen teoretické možnosti, ale i praktické data, pokud jsou k dispozici. V případě aplikace kamerových systémů existuje několik zahraničních studií, které se zabývají jejich efektivitou. Je sice přirozené, že žádný koncept nebude fungovat stejně v každém státu²⁶⁷, ale i tak v případech jako tenhle mohou zahraniční data naznačit, jestli se opravdu jedná o efektivní metodu, nebo zda by existovalo i řešení méně omezující právo na soukromí, které by ale bylo stejně efektivní. Tyto studie v zásadě neposkytly žádný relevantní důkaz přínosu kamerových systémů. Ukázaly sice, že v místech, kde byly využívány, poklesly některé druhy kriminality, na druhou stranu se ale protizákonná činnost jen přesunula do oblastí, které nejsou pokryté. Navíc, u některých druhů činností, jako jsou například násilné trestné činy nebo kapsářství, nevykázaly kamery téměř žádný vliv.

Lépe je na tom využití kamer ex post, tedy ve zpětném vypátrání pachatele a jeho usvědčení před soudem nebo správním úřadem. I tady je ale nutné, aby bylo jeho usvědčení podloženo i dalšími důkazy, protože rozlišování obličejů na kamerových

²⁶⁷ Sartori, Giovanni. Srovnávací ústavní inženýrství. Praha: SLON, 2001. 238 s. ISBN 978-80-7419-048-3. str. 102-109

záznamech není spolehlivé. Ve více než čtvrtině případů by tak mohl být usvědčen i nevinný.

Na základě všech popsaných důvodů jsem došla k osobnímu názoru, že negativa u využívání kamerových systémů v současnosti převyšují jejich přínosy. Myslím si, že aby přínosy převážily omezení práva na soukromí a častou diskriminaci, bylo by nutné efektivitu využívání kamerových systémů zvýšit a zabudovat do rozsáhlejší strategie boje proti zločinu. Po několika desetiletích využívání stále neexistují žádné relevantní důkazy toho, že by kamery snižovaly míru kriminality víc než jiné, méně invazivní způsoby, jako například zlepšení osvětlení.

Pozitivem je, že policie nahrávky často využívá k dopadení a usvědčení pachatelů. I tady je ale nutné si uvědomit, že rozlišení na záznamech není stoprocentní a nemůže být jediným důkazem, na kterém je postavená obžaloba.

Názory jednotlivých národních i nadnárodních orgánů a nevládních organizací se kloní k tomu, že stávající právní úprava je nedostatečná. Překvapivě se ale žádná z nich nezabývá tím, zda kamerové systémy opravdu fungují a přinášejí slibovaný užitek.

V úvodu bylo stanoveno, že hlavním cílem této práce je komplexně pojmuti tematiku kamer na veřejných prostranstvích, poskytnout ucelenější pohled na tuto problematiku a zpracovat ji z pohledu ústavního práva. Na základě aplikace testu proporcionality ústavního soudu i soudu pro lidská práva na vyvážení práva na soukromí a povinnosti státu zajistit bezpečnost se ukázalo, že instalace kamerových systémů jako ochrany proti kriminalitě má sice své výhody, ale i mnohé nevýhody a dle testu proporcionality proporcionální není. Navíc, existuje množství jiných řešení, která přinášejí obdobné výsledky a méně omezují právo na soukromí.

Odpovědí na otázku z názvu, zda u kamerových systémů převažuje ochrana bezpečnosti obyvatel, nebo jsou hlavně ohrožením našeho soukromí, dle mého názoru je, že za současné právní úpravy převažuje zásah do soukromí. Myslím si ale, že pokud by se tato úprava změnila a zvýšila by se reálná využitelnost kamer, převážil by již veřejný zájem na bezpečnosti. Otázkou nadále zůstává, zda můžeme lidem nutit ochranu jejich soukromí, pokud o ni nemají zájem.

15. Seznam zkratk

CCTV – kamerový systém se záznamem

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

Listina – Listina základních práv a svobod

Úmluva - Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

ÚOOÚ – Úřad pro ochranu osobních údajů

16. Bibliografie

16.1. Monografie

1. Bettelheim, Bruno. The right to privacy is a myth. Saturday Evening Post. 27.7.1968. str. 8, citováno z Solove, Daniel J. Understanding Privacy. Cambridge: Harvard University Press, 2008. 272 s. ISBN 978-0674035072.
2. Cibulka, Lubor. Bezpečnosť Slovenskej republiky z pohľadu ústavy SROV. IN Dančák, Břetislav, Šimíček, Vojtěch. Bezpečnost České republiky: Právní aspekty situace po 11. září 2011. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, 2002. 290 s. ISBN 978-80-210-3009-1.
3. Duhigg, Charles. The power of habit: Why we do what we do and how to change. Londýn: William Heinemann, 2012. 400s. ISBN 978-1847946249.
4. Dworkin, Ronald Myels. Když se práva berou vážně. Praha: OIKOYMENH, 2001. 455 s. ISBN 80-7298-022-X.
5. Filip, Jan. Nástin problémů bezpečnosti státu z pohledu ústavního práva. IN Dančák, Břetislav, Šimíček, Vojtěch. Bezpečnost České republiky: Právní aspekty situace po 11. září 2011. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, 2002. 290 s. ISBN 978-80-210-3009-1.
6. Gerloch, Aleš, Hřebejk, Jiří, Zoubek, Vladimír. Ústavní systém České republiky. 5. Aktualizované vydání. Praha: Aleš Čeněk, 2013. 520s. ISBN 978-80-7380-423-7.
7. Hendrych, Dušan a kol.: Právní slovník. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. 1481 s. ISBN 978-80-7400-059-1.
8. Hollander, Pavel. Zásada proporcionality: Jednosměrná ulice, nebo hermeneutický okruh? Na příkladech veřejných dober a základních práv kolidujících s právem na soukromí. IN Šimíček, Vojtěch. Právo na soukromí. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 212 s. ISBN 978-80-210-5449-3.
9. Janečková, Eva, Bartík, Václav. Kamerové systémy v praxi: Právní režim z pohledu ochrany osobních údajů a ochrany osobnosti. Praha: Linde, 2011, 240 s. ISBN 978-80-7201-850-5.

10. Knap, Karel, Švestka, Jiří, Jehlička, Oldřich, Pavlík, Pavel a Plecítý, Vladimír. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. podstatně přepracované a doplněné vydání Praha: Linde, 2004. 438 s. ISBN 80-7201-484-6
11. Kühn, Zdenek. Ochrana soukromí v internetové době. IN Šimíček, Vojtěch. Právo na soukromí. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 212 s. ISBN 978-80-210-5449-3.
12. Pikna, Bohumil. Některé aktuální aspekty a možnosti omezení základních práv v České republice z hlediska ústavního a evropského práva po 11. Září 2001. IN Dančák, Břetislav, Šimíček, Vojtěch. Bezpečnost České republiky: Právní aspekty situace po 11. září 2011. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, 2002. 290 s. ISBN 978-80-210-3009-1.
13. Lawson, Rick. The European Convention on Human Rights. IN Krause, Catarina a Scheinin, Martin: International Protection of Human Rights: A Textbook. Turku: Abo Akademi University Institute for Human Rights, 2012. 677 s. ISBN 978-952-12-2285-6.
14. Rodley, Sir Nigel. Civil and Political Rights. IN Krause, Catarina a Scheinin, Martin: International Protection of Human Rights: A Textbook. Turku: Abo Akademi University Institute for Human Rights, 2012. 677 s. ISBN 978-952-12-2285-6.
15. Ryška, Michal. Ochrana vnitřního kruhu i jeho okolí v praxi práva na ochranu osobnosti, IN Šimíček Vojtěch. Právo na soukromí. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 212 s. ISBN 978-80-210-5449-3.
16. Sartori, Giovanni. Srovnávací ústavní inženýrství. Praha: SLON, 2001. 238 s. ISBN 978-80-7419-048-3.
17. Schorm, Vít Alexander. Několik poznámek k omezení práv a svobod zaručených evropskou úmluvou o lidských právech z důvodu bezpečnosti. IN Dančák, Břetislav, Šimíček, Vojtěch. Bezpečnost České republiky: Právní aspekty situace po 11. září 2011. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, 2002. 290 s. ISBN 978-80-210-3009-1.
18. Sobek, Tomáš. Svoboda a soukromí. IN Šimíček, Vojtěch. Právo na soukromí. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 212 s. ISBN 978-80-210-5449-3.
19. Suchánek, Radovan IN Pavlíček, Václav a kol.: Ústavní právo a státověda, II.díl, 1. Úplné vydání, Praha: Leges 2011. 1120 s. ISBN 978-80-87212-90-5.

20. Šabatová, Anna. Ochrana základních práv a svobod v teorii a praxi 1945-1989: Několik postřehů pamětnice. IN Bobek, Michal, Molek, Pavel, Šimíček, Vojtěch. Komunistické právo v Československu: Kapitoly z dějin bezpráví. Brno: Masarykova Univ., Mezinárodní Politologický Ústav, 2009. 1007 s. ISBN 978-80-210-4844-7.
21. Wagnerová, Eliška, Šimíček, Vojtěch, Langášek, Tomáš, Pospíšil, Ivo. Listina základních práv a svobod – Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2012. 906 s. ISBN 978-80-7357-750-6.

16.2.Odborné články

22. Basu, Subhajit. Privacy Protection: A Tale of Two Cultures, Masaryk University Journal of Law and Technology, vol 6:1.
23. Braunová, Veronika. Kamerové sledování veřejných prostranství a institucí. Zveřejněno na: <http://www.mvcr.cz/mvcren/article/kamerove-sledovani-verejnych-prostranstvi-a-instituci.aspx> Poslední přístup dne 22.4.2013.
24. Cockfield, Arthur J. Protecting the Social Value of Privacy in the Context of State Investigations Using New Technologies U.B.C. Law Review, Vol. 40, No. 1, 2007.
25. Davis, Steven. Privacy, Rights, and Moral Value, University of Ottawa Law & Technology Journal, Vol. 3, No. 1, 2006.
26. Editorial introduction: Surveillance and Crime Prevention, 3 Criminology & Public Policy 2003-2004.
27. Goold, Benjamin J. Surveillance and the Political Value of Privacy, 1 Amsterdam Law.Forum. 3. 2008-2009.
28. Goold, Benjamin J. Open to All? Regulating Open Street CCTV and the Case for "Symmetrical Surveillance", 25 Criminal Justice Ethics 3 (2006).
29. Jacobs, Bart. Keeping our Surveillance Society Nontotalitarian. Amsterdam Law Forum, 2009, Vol. 1, No. 4.
30. Maštalka, Jiří. Návrh právní úpravy kamerových sledovacích systémů. Informační bulletin 2/2011.
31. Mellish, David. CCTV Surveillance : A Growth Industry, Inter Alia 40 (1992-1997).

32. Morávek, Jakub. Kdy lze jako důkazní prostředek připustit záznam z kamerového systému?. Právní rozhledy 13/2011.
33. Poyser, Sam. Does the Effectiveness of CCTV as a Crime Prevention Strategy Outweight the Threat to Civil Liberties? The Police Journal, Volume 77 (2004).
34. Rosen, Joeffrey. The Purposes of Privacy: A Response, Georgetown Law Journal, Vol. 89, 2000-2001.
35. Ryška, Michal. Big Brother v bytovém dome, Internetový článek, dostupný na: <http://jinepravo.blogspot.cz/2010/01/michal-ryska-big-brother-v-bytovem-dome.html> Poslední přístup dne 22.4.2013.
36. Solove, Daniel J. "I've Got Nothing to Hide" and Other Misunderstandings of Privacy. The George Washington University Law School, dostupné na: <http://tehlug.org/files/solove.pdf>.
37. Surette, Ray. The thinking eye - Pros and cons of second generation CCTV surveillance systems, Policing: An International Journal of Police Strategies & Management, Vol. 28 Iss: 1.
38. Varvařovský, Pavel. Se záznamem či bez záznamu?: Úvahy ombudsmana nad nejednotnou právní regulací kamerových systémů. Informační Bulletin 2/2011.
39. Welsh, Brandon C., Farrington, David P. Surveillance for Crime Prevention in Public Space: Results and Policy Choices in Britain and America Criminology & Public Policy, Volume 3, Issue 3, July 2004.
40. Wood, David Murakami. A Report on the Surveillance Society. For the Information Commissioner by the Surveillance Studies Network. 2000.
41. Xenakis, Aileen B. Washington and CCTV. It's 2010, not 1984, Case Western Reserve Journal of International Law (2010).

16.3.Česká judikatura

42. Nález Ústavního soudu. Č.j. I. ÚS 554/04, ze dne 31.3. 2005.
43. Nález Ústavního soudu. Č.j. I.ÚS 3038/07, z dne 29. 2. 2008.
44. Nález Ústavního soudu. č.j. II. ÚS 517/99 ze dne 1.3.2000.
45. Nález Ústavního soudu. Č.j. II.ÚS 2142/11, ze dne 8. 8. 2013.

46. Nález Ústavního soudu. Č.j. II. ÚS 2806/08, ze dne 27. 1.2010.
47. Usnesení Ústavního soudu, č.j. III. ÚS 35/01 ze dne 3.5.2001.
48. V nálezu Ústavního soudu. Č.j. III. ÚS 256/01, ze dne 21. 3. 2002.
49. Nález Ústavního soudu. Č.j. IV.ÚS 154/97, ze dne 9. 2. 1998.
50. Usnesení Ústavního soudu. Č.j. IV. ÚS 315/01, ze dne 28. 5. 2012.
51. Nález Ústavního soudu. Č.j. Pl. Ús 4/94, ze dne 12. 10. 1994.
52. Nález Ústavního soudu. Č.j. Pl. ÚS 15/96, ze dne 9. 10. 1996.
53. Nález Ústavního soudu. Č.j. Pl. ÚS 24/10, ze dne 23. 3. 2011.
54. Nález Ústavního soudu. Č.j. Pl. ÚS 25/94, ze dne 13. 6. 1995 (bezplatnost vzdělávání vs. úplatnost souvisejících činností).
55. Nález Ústavního soudu. Č.j. Pl.ÚS 36/11, ze dne 20.6.2013.
56. Nález Ústavího soudu. Č.j. Pl. ÚS 83/06, ze dne 12.3.2008.
57. Rozsudek Městského Soudu v Praze. Č.j. 5 Ca 149/2007, ze dne 14. 6. 2011.
58. Rozsudek Městského soudu v Praze, č.j. 6 Ca 227/2008, ze dne 27. 9. 2011.
59. Rozsudek Městského soudu v Praze Č.j. 7 Ca 204/2005, ze dne 28. 2. 2007.
60. Rozsudek Nejvyššího soudu. Č.j. 22 Cdo 3717/2008, ze dne 23. 6. 2010.
61. Rozsudek Nejvyššího soudu. Č.j. 30 Cdo 2072/2007, ze dne 31.01.2008.
62. ozsudek Nejvyššího soudu, č.j. 30 Cdo 64/2004, ze dne 11. 5. 2005.
63. Usnesení Nejvyššího soudu. Č.j. 3 Tdo 583/2009, ze dne 3. 6. 2009.
64. Usnesení Nejvyššího soudu. Č.j. 3 Tdo 593/2009, ze dne 3. 6. 2009.
65. Usnesení Nejvyššího soudu. Č.j. 5 Tdo 459/2007, ze dne 3. 5. 2007.
66. Usnesení Nejvyššího správního soudu, č.j. 1 As 113/2012, ze dne 20. 3. 2013.
67. Rozsudek Nejvyššího správního soudu. Č.j. 2 As 45/2010, ze dne 18. 11. 2011.
68. Rozsudek Nejvyššího správního soudu. Č.j. 5 As 1/2011, ze dne 28. 3. 2013.
69. Rozsudek Nejvyššího správního soudu, č.j. 5 As 158/2012, ze dne 23. 8. 2013.
70. Rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 8 As 17/2007, ze dne 31. 5. 2007.
71. Rozsudek Nejvyššího správního soudu. Č.j. 9 AS 34/2008-68, ze dne 12.2.2009.

16.4. Zahraniční judikatura

72. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Coster proti Spojenému království, (číslo stížnosti 24876/94), ze dne 18.1.2001, bod 104.
73. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Golder proti Spojenému království (číslo stížnosti 4451/70), ze dne 21. 2. 1975.
74. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Handyside proti Spojenému království, (číslo stížnosti 5493/72), ze dne 7. 12. 1976.
75. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Herbecq a další proti Belgii, (číslo stížnosti 32200/96 a 32201/96), ze dne 14. 1. 1998.
76. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Klass a další proti Německu (číslo stížnosti 5029/71), ze dne 6. 9. 1978.
77. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Kroon proti Nizozemsku, (číslo stížnosti 18535/91), ze dne 29. 10. 1994,.
78. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Malone proti Spojenému království (číslo stížnosti 8691/79), ze dne 2. 8. 1984.
79. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Niemietz proti Německu, (číslo stížnosti 13710/88), ze dne 16. 12. 1992.
80. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Olsson proti Švédsku (číslo stížnosti 10465/83), 24. 3. 1988.
81. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci OPUZ proti Turecku (číslo stížnosti 33401/02), ze dne 9. 6. 2009.
82. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci P.G. a J.H. proti Spojenému království (číslo stížnosti 59320/00), ze dne 24. 6. 2004.
83. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Perry proti Spojenému království, (číslo stížnosti 63737/00), ze dne 17.10.2003.
84. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Rotaru proti Rumunsku, (stížnost číslo 28341/95). ze dne 4. 5. 2000.
85. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Silver a další proti Spojenému království (číslo stížnosti 7136/75), ze dne 25. 3. 1983.

86. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Sindicatul “Pastorul Cel Bun” proti Rumunsku, (stížnost číslo 2330/09), ze dne 9.7.2013.
87. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Weber a Saravia proti Německu, (stížnost číslo 54934/00), ze dne 29. 6. 2006.
88. Rozsudek Evropského soudního dvoru ve věci: Flaminio Costa v E.N.E.L., případ č. 6/64, ze dne 15.7.1964.
89. Rozsudek Nejvyššího soudu Spojených Států Amerických ve věci Olmstead v. United States, 277 U.S., 438, 478 (1928) dissent L. Brandeise.

16.5. Právní předpisy

90. Česko. Ústavní zákon číslo 1/1993, ze dne 16.12.1992, Ústava České republiky (ústava).
91. Česko. Ústavní zákon číslo 2/1993, ze dne 16.12.1992, Listina základních práv a svobod (listina).
92. Česko. Zákon č.13/1993 Sb., ze dne 15. 12. 1992, celní zákon.
93. Česko. Zákon č. 40/1964 Sb., ze dne 26. 2. 1964, občanský zákoník.
94. Česko. Zákon č. 40/2009 Sb., ze dne 8. 1. 2009, trestní zákoník.
95. Česko. Zákon č. 89/2012 Sb., ze dne 3. 2. 2012, občanský zákoník.
96. Česko. Zákon č. 101/2000 Sb., ze dne 4. dubna 2000, zákon o ochraně osobních údajů.
97. Česko. Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., ze dne 22. dubna 1998, o bezpečnosti České republiky.
98. Česko. Zákon č. 141/1961 Sb., ze dne 29. 11. 1961, trestní řád.
99. Česko. Zákon č. 154/1994 Sb., ze dne 7. 7. 1994, o Bezpečnostní informační službě.
100. Česko. Zákon č. 202/1990 Sb., ze dne 17. 5. 1990, zákon o loteriích a jiných podobných hrách.
101. Česko. Zákon č. 273/2008 Sb., ze dne 17. 7. 2008, o Policii České republiky.
102. Česko. Zákon č. 289/2005 Sb., ze dne 16. 6. 2005, o Vojenském zpravodajství.
103. Česko. Zákon č. 307/2013 Sb. ze dne 12. 9. 2013, zákon o povinném značení lihu.
104. Česko. Zákon č. 500/2004, Sb., ze dne 24. 6. 2004, správní řád.
105. Česko. Zákon č. 553/1991 Sb., ze dne 6. 12. 1991, o obecní policii.

- 106.Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES, ze dne 24. října 1995, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů.
- 107.Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací (Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích).

16.6. Mezinárodní smlouvy

- 108.Všeobecná deklarace lidských práv – přijatá Valným shromážděním OSN 10. prosince 1948 ve formě rezoluce č. 217/III. A.
- 109.Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.
- 110.Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.
- 111.Evropská úmluva o ochraně lidských práv, ze dne 4. 11. 1950.

16.7. Novinové články

- 112.13 Controversial Facebook Firings: Palace Guards, Cops, Teachers And More. Huffington post. 17. 12. 2011 Dostupné online na: <http://www.huffingtonpost.com/news/fired-because-of-facebook/> Poslední přístup 22.4.2014.
- 113.How many CCTV cameras are there in London? Questions an Answers. 22. 3. 2012. Dostupné online na: <http://www.cctv.co.uk/how-many-cctv-cameras-are-there-in-london/> . Poslední přístup 22.4.2014.
- 114.Skandál v Moskvě: Policie dostávala z drahých kamer zfalšovaný záznam. Lidovky.cz. 13. 1. 2010. Dostupné na: http://www.lidovky.cz/skandal-v-moskve-policie-dostavala-z-drahych-kamer-zfalsovany-zaznam-12g-/zpravy-svet.aspx?c=A100113_105926_ln_zahranici_mtr . Poslední přístup 22.4.2014.
- 115.Zregulujte kamery, vyzývají ochránci soukromí. Vláda zákon ještě nepřipravila. Ihned.cz 2. 1. 2012. Dostupné na: <http://zpravy.ihned.cz/c1-54325470-zregulujte-kamery-vyzyvaji-ochranci-soukromi-vlada-zakon-jeste-nepripravila> . Poslední přístup 22.4.2014.

- 116.V Brně budou sledovat cestující v tramvajích kamerami. Záznam použijí proti vandalům. Idnes.cz. 3. 10. 2013. Dostupné na: <http://zpravy.ihned.cz/c1-60939600-brno-budou-natacet-cestujici-v-tramvajich-zaznam-vandalove> . Poslední přístup 22.4.2014.
- 117.The World Wide Web Foundation and over 100 organisations unite to sign statement of concern on secret mass surveillance. World wide web foundation. 19. 12. 2013. Dostupné na: <http://www.webfoundation.org/2013/11/statement-of-concern-on-disproportionate-surveillance/> Poslední přístup 22.4.2014.
- 118.The margin of appreciation. Článek na stránkách Rady Evropy. Dostupný na: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/lisbonnetwork/themis/echr/paper2_en.asp Poslední přístup 22.4.2014.
- 119.USA: Budeme Vás sledovat více kamerami. Námitky marné. Tyden.cz. 3.5.2013. Dostupné na: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/big-brother/usa-budeme-vas-sledovat-vic-kamerami-namitky-marne_269124.html#.U1Z3o8KKCUk Poslední přístup 22.4.2014.
- 120.Před rokem v Česku přepukla metanolová aféra, má 38 obětí. Ceskenoviny.cz. 2. 9. 2013. Dostupné na: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/pred-rokem-v-cesku-propukla-metanolova-afera-ma-47-obeti/978919> Poslední přístup 22.4.2014.
- 121.Prahu hlídá skoro dvatisíce kamer, město chce rozmístit dvě desítky dalších. Idnes.cz. 6.11.2013. Dostupné na: http://praha.idnes.cz/kamerovy-system-v-praze-0wt-/praha-zpravy.aspx?c=A131106_1996660_praha-zpravy_sfo Poslední přístup 22.4.2014.
- 122.Pomáhají šmírovací kamery v ulicích? Zvedavec.org. 23. 2. 2012. Dostupné na: <http://www.zvedavec.org/komentare/2012/02/4838-pomahaji-smirovaci-kamery-v-ulicich.htm> Poslední přístup 22.4.2014.
- 123.Občané si stěžují na kamery v ulicích. Novinky.cz. 4.7.2007. Dostupné na: <http://www.novinky.cz/domaci/120154-obcane-si-stezuji-na-kamery-v-ulicich.html> Poslední přístup dne 22.4.2013.
- 124.Spíše než bezpečí zabezpečují kamery v Česku monitoring. Ceskatelevize.cz. 16.10.2012. Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/199810-spise-nez-bezpeci-zajistuji-kamery-v-cesku-monitoring/> Poslední přístup dne 22.4.2013.

- 125.Kamery hlídaly i kancelář Rittiga. Zákon je nereguluje. Tyden.cz. 18.5.2013.
http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/kamery-hlidaly-i-kancelar-lobbisty-rittiga-chybi-zakon-na-jejich-regulaci_270600.html Poslední přístup dne 22.4.2013.
- 126.Chomutov vyfotí zakázky prostitutek a snímky jim pošle domů. Idnes.cz. 7.8.2008.
Dostupé na: http://zpravy.idnes.cz/chomutov-vyfoti-zakazniky-prostitutek-a-snimky-jim-posle-domu-psr-/domaci.aspx?c=A080807_114458_domaci_itu Poslední přístup dne 22.4.2013.
- 127.Problémem ČR jsou veřejné zakázky, tvrdí Evropská komise. A navrhuje čtyři opatření. Ihned.cz. 3.2.2014. Dostupné na: <http://zpravy.ihned.cz/svet/c1-61651180-evropska-komise-zprava-o-korupci-v-zemich-eu-cesko-doporuceni> Poslední přístup dne 22.4.2013.
- 128.Optic Nerve: Millions of Yahoo webcam images intercepted by GCHQ. The Guardian. 28.2.2014. Dostupné na: <http://www.theguardian.com/world/2014/feb/27/gchq-nsa-webcam-images-internet-yahoo> Poslední přístup dne 22.4.2013.
- 129.Google může opět snímkovat pro Streewtview. Kde byl problém? Lupa.cz. 27.5.2011.
Dostupné na: <http://www.lupa.cz/clanky/google-muze-opet-snimkovat-pro-streetview-kde-byl-problem/> Poslední přístup 22.4.2014.
- 130.Článek neziskové organizace Human rights watch, dostupný na: <http://www.hrw.org/news/2014/02/11/dispatches-say-no-today-mass-surveillance>

16.8.Stanoviska orgánů a států

- 131.Aktuality Vlády České republiky, dostupné na: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/aktuality/ministr-pro-lidska-prava-navrhuje-presnejsi-pravidla-pro-kamerove-a-sledovaci-systemy-65956/>
- 132.Informace o provozování kamerových systémů. Ministerstvo vnitra. Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-provozovani-kamerovych-systemu.aspx>
Poslední přístup dne 22.4.2013.
- 133.Metodika provozování kamerových systémů vypracovaná ÚOOÚ, dostupná na: http://www.uoou.cz/files/metodika_provozovani_kamerovych_systemu.pdf

134. Podnět Rady vlády pro lidská práva k využívání kamerových a jiných sledovacích systémů, Str. 2-3, dostupný na <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/aktuality/Podnet-Rady-ke-sledovacim-systemum.pdf> Poslední přístup dne 22.4.2013.
135. Úřad pro ochranu osobních údajů, Stanovisko č.10/2012 http://www.uoou.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=200144&id_dokumenty=9197
136. Úřad pro ochranu osobních údajů, Stanovisko č. 9/2012 http://www.uoou.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=200144&id_dokumenty=2767
137. Vyjádření veřejného ochránce práv dostupné na: <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/aktuality-z-detenci/aktuality-z-detenci-2012/kamerove-systemy-a-ochrana-osobnich-udaju/>
138. Vyjádření Úřadu pro ochranu osobních údajů k předběžné otázce ve věci C-212/13, Ryneš,
139. Písemné vyjádření předkládané v souladu s článkem 23 Protokolu o Statutu Soudního dvora Evropské unie Vládou České republiky, ve věci C-212/13, Ryneš, str. 3-4.
140. Vyjádření Španělského království, ze dne 26. 7. 2013.
141. Vyjádření Italské republiky, ze dne 6. 8. 2013.
142. Vyjádření Rakouské republiky, ze dne 2. 8. 2013.
143. Vyjádření Polska, ze dne 24. 7. 2013.
144. Vyjádření Portugalska, ze dne 30.7.2013.
145. Vyjádření podávané podle článku 23 odstavec 2 Statutu Soudního dvora Evropské unie Evropskou komisí.
146. Vyjádření Spojeného království, ze dne 8. 8. 2013.
147. Výroční zpráva 2013, Úřad pro ochranu osobních údajů.
148. Stanovisko č. 4/2004 WP 29.
149. Úřad pro ochranu osobních údajů, Stanovisko č. 1/2008 květen 2008, poslední aktualizace únor 2014, str. 5.
150. Rozhodnutí Úřadu pro ochranu osobních údajů, dostupné na: <http://www.uoou.cz/k-provozovani-kameroveho-systemu-na-pracovisti1/d-1742> .

16.9. Další zdroje

151. Sněmovní tisk 939/0, část č. 1/5, Vládní návrh zákona o povinném značení lihu.

152. Sněmovní tisk 201/0, Vládní návrh zákona správní řád.

153. Celé znění petice včetně seznamu signatářů dostupné na
<https://cs.necessaryandproportionate.org/text> .

154. Vyjádření organizace Juridicum Remedium dostupné na:
<http://www.slidilove.cz/content/kampan-kamery-odposlechy-0>.

155. Žádost o soustředění řeči na určité otázky.

156. <http://www.mapakamer.cz/mapakamer/>.

157. <http://www.csfd.cz/film/8647-minority-report/> .

Abstrakt diplomové práce

Právo na soukromí je velmi široké, komplexní a těžko popsatelné. Jeho základ v evropském pojetí spočívá v možnosti jednotlivce rozhodovat sám o sobě, o rozsahu informací, které se o něm dozví někdo jiný. Naopak americké pojetí vychází z práva člověka na nevměšování státu do jeho života. Evropský koncept soukromí sice není postaven, na svobodě od státu, ale i tak zaručuje bezpečí před vnějšími tlaky ke konformnosti. Tím umožňuje využívání i mnohých dalších práv (jako svobodu slova, náboženského vyznání apod.) a stává se základem liberální společnosti. Dle evropské koncepce lze právo na ochranu osobního soukromí vymezit jako právo fyzické osoby rozhodnout podle vlastního uvážení zda, nakolik a jakým způsobem mají být skutečnosti jejího osobního soukromí zpřístupněny navenek.

V České republice zatím není rozvinutá debata a ucelená doktrína zabývající se právem na soukromí obecně, na problematiku jeho narušení kamerovými systémy se zatím pohlíží jenom jako „z rychlíku“. V dnešní době „internetové“ a zaměřené na boj proti terorismu je ale více než jasné, že se tato debata bude muset rozvinout.

Legislativně je problematika kamer upravena jen v zákoně o ochraně osobních informací, přičemž je nutno podotknout, že ne komplexně. Upravená je jen otázka zařízení se záznamem, protože bez něj nedochází ke zpracování osobních údajů. Tato úprava je ale velmi všeobecná a ponechává široký rozsah pravomocí ÚOOÚ. Navíc, rozhodnutí NSS nepovolilo soudní přezkum části jejich rozhodnutí, takže Úřad není kontrolován soudní mocí, ani omezován legislativou. Tento přístup soudu dle mého osobního názoru vede k porušení dělby moci v demokratickém právním státě.

Využívání kamerových systémů ke sledování veřejných prostor, má své plusy i mínusy. Pozitivem kamerových systémů je, že zabezpečují občanům pocit bezpečnosti. Odrazují potencionální pachatele od trestné činnosti, slouží k ochraně jednotlivců, majetku, veřejnému zájmu, odhalování, prevenci a stíhání zločinu, získávání důkazů a jiným legitimním zájmům. Navíc zvyšují efektivitu práce policie, čímž šetří náklady na více personálu a současně snižují reakční dobu v případě potřeby.

Naopak, využití kamer může vést ke zneužití jak ze strany policie, tak i zvenčí. Dále je tento systém jako takový diskriminační, protože je postaven na hledání znaků společných

potencionálním pachatelům. Těmito znaky může být například rasa, pohlaví nebo náboženská příslušnost. Proto je výsledkem, že určité skupiny obyvatel jsou sledované výrazně podrobněji a častěji než ostatní. Důležité je zmínit i negativní vliv na aplikaci dalších práv. Jejich prosazování na veřejnosti by totiž mohlo vést k zařazení do skupiny, která je sledovaná nejvíce.

Protože je jedním ze základních cílů využívání kamerových systémů dopadnout pachatele, je zásadním, aby bylo možné záznamy využít jako důkaz v trestním či správním řízení. To je na základě judikatury nejen povoleno, ale často i podporováno. Navíc, v trestním i správním řízení mohou být použité i záznamy z kamer, které nebyly registrované. Přirozeně, nejsou použitelné záznamy, které byly získané nezákonným způsobem. Jedná se ale o extrémní způsoby, jako například vlámání se do bytu a nepovolená instalace kamer v něm. Případně by nebyl povolen záznam zmiňovaný v závěrečné části práce, kdy policie nepovoleně sledovala soukromé prostory Iva Rittiga.

Je ale vždy nutné brát v potaz nejen teoretické možnosti, ale i praktické data, pokud jsou k dispozici. V případě aplikace kamerových systémů existuje několik zahraničních studií, které se zabývají jejich efektivitou. Je sice přirozené, že žádný koncept nebude fungovat stejně v každém státu, ale i tak v případech jako tenhle mohou zahraniční data naznačit, jestli se opravdu jedná o efektivní metodu, nebo zda by existovalo i řešení méně omezující právo na soukromí, které by ale bylo stejně efektivní. Tyto studie v zásadě neposkytly žádný relevantní důkaz přínosu kamerových systémů. Ukázaly sice, že v místech, kde byly využívány, poklesly některé druhy kriminality, na druhou stranu se ale protizákonná činnost jen přesunula do oblastí, které nejsou pokryté. Navíc, u některých druhů činností, jako jsou například násilné trestné činy nebo kapsářství, nevykázaly kamery téměř žádný vliv.

Lépe je na tom využití kamer ex post, tedy ve zpětném vypátrání pachatele a jeho usvědčení před soudem nebo správním úřadem. I tady je ale nutné, aby bylo jeho usvědčení podloženo i dalšími důkazy, protože rozlišování obličejů na kamerových záznamech není spolehlivé. Ve více než čtvrtině případů by tak mohl být usvědčen i neviný.

Na základě všech popsaných důvodů jsem došla k osobnímu názoru, že negativa u využívání kamerových systémů v současnosti převyšují jejich přínosy. Myslím si, že aby přínosy převážily omezení práva na soukromí a častou diskriminaci, bylo by nutné efektivitu využívání kamerových systémů zvýšit a zabudovat do rozsáhlejší strategie boje proti zločinu. Po několika desetiletích využívání stále neexistují žádné relevantní důkazy toho, že by kamery snižovaly míru kriminality víc než jiné, méně invazivní způsoby, jako například zlepšení osvětlení.

Pozitivem je, že policie nahrávky často využívá k dopadení a usvědčení pachatelů. I tady je ale nutné si uvědomit, že rozlišení na záznamech není stoprocentní a nemůže být jediným důkazem, na kterém je postavená obžaloba.

Názory jednotlivých národních i nadnárodních orgánů a nevládních organizací se kloní k tomu, že stávající právní úprava je nedostatečná. Překvapivě se ale žádná z nich nezabývá tím, zda kamerové systémy opravdu fungují a přinášejí slibovaný užitek.

V úvodu bylo stanoveno, že hlavním cílem této práce je komplexně pojmuti tematiku kamer na veřejných prostranstvích, poskytnout ucelenější pohled na tuto problematiku a zpracovat ji z pohledu ústavního práva. Na základě aplikace testu proporcionality ústavního soudu i soudu pro lidská práva na vyvážení práva na soukromí a povinnosti státu zajistit bezpečnost se ukázalo, že instalace kamerových systémů jako ochrany proti kriminalitě má sice své výhody, ale i mnohé nevýhody a dle testu proporcionality proporcionální není. Navíc, existuje množství jiných řešení, která přinášejí obdobné výsledky a méně omezují právo na soukromí.

Odpovědí na otázku z názvu, zda u kamerových systémů převažuje ochrana bezpečnosti obyvatel, nebo jsou hlavně ohrožením našeho soukromí, dle mého názoru je, že za současné právní úpravy převažuje zásah do soukromí. Myslím si ale, že pokud by se tato úprava změnila a zvýšila by se reálná využitelnost kamer, převážil by již veřejný zájem na bezpečnosti. Otázkou nadále zůstává, zda můžeme lidem nutit ochranu jejich soukromí, pokud o ni nemají zájem.

Abstract of the Thesis

This thesis deals with a problem of surveillance in public spaces. In the introduction it was specified that the main aim of the thesis is to give a complex view on the topic of surveillance cameras in public areas from the constitutional law perspective. In the Czech republic, no further discussion has developed and legislatively, the issue is only regulated by the personal data protection law. And this regulation is not even complex, it only deals with CCTV kind of cameras, excluding the ones without storing the data.

In the beginning of the thesis I explain right to privacy and under which conditions it can be limited. The core of the paper deals with camera systems themselves, their use, pros, cons and effectivity. Later I describe opinions of some offices and states on the topic. Proportionality test of the constitutional court and the ECHR to balance right to privacy with the state responsibility for public safety was conducted in the last part of the thesis.

The advantage of CCTV is that they provide impression of security to the citizens. They discourage potential perpetrators and help to maintain security of individuals, property and public interests, as well as detection, prevention and conviction of criminals. It helps securing proofs for future trials. On top of that, CCTV increase the effectivity of police, hence save the cost of more staff and decreases reaction time in case of need.

On the other hand, use of cameras can lead to their misuse by police or even by the outsiders. Also, this system is very discriminating as such, being based on search for similar signs among potential culprit. The result is that certain social groups are monitored significantly more than the other. It is also important to mention the negative effect on the use of other connected rights, such as free speech or freedom of religion.

There are several foreign studies regarding the effectivity of CCTV use. They have not provided any relevant proof of their positive impact on criminality level. They showed that specific offences decreased in monitored areas, but adequately increased in the surrounding areas. In addition, they had no effect on violent crimes or pickpocketing.

Use of camera records ex post brings better results. Nevertheless, it is still necessary to provide other proofs in order to convict the suspect. Otherwise, mistake could lead to a conviction of an innocent.

In the last part of the thesis, proportionality test according to constitutional court and ECHR case law was conducted. I came to the conclusion that under current conditions, the use of CCTV is disproportionate to the limitation of privacy needed. As the legal basis is rather vague and gives too much room for various interpretations and rules by the office for the personal data protection which in many cases cannot be brought before courts. It has not been proven that this measure would be any more efficient than other options available, which would not limit privacy rights that much. Therefore, I believe that CCTV should not be used until better legislation has passed or until its effectiveness increases significantly.

Kamerové systémy na veřejných prostranstvích – zajištění bezpečnosti nebo ohrožení soukromí?

Camera systems on public places – ensuring public safety or endangering privacy?

Klíčová slova diplomové práce:

Kamerové systémy, právo na soukromí, veřejná bezpečnost, ochrana osobních údajů

Keywords of the dissertation:

Camera systems, right to privacy, public safety, personal data protection